

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamallin kehittäminen Tuusulan kuntaan

“Yhdessä me tätä työtä tehdään”

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi YAMK, Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen

2021

Maarit Suoperä

Noora Toivonen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Suoperä, Maarit Toivonen, Noora	Julkaisun laji Opinnäytetyö, YAMK Sivumäärä 95, 4 liitettä	Valmistumisaika 2021
Työn nimi Varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamallin kehittäminen Tuusulan kuntaan ”Yhdessä me tätä työtä tehdään”		
Tutkinto Sosionomi YAMK, Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen		
Ohjaavan opettajan nimi, titteli ja organisaatio Tuula Hyppönen, lehtori, Sosiaali- ja terveystieteiden tiedekunta, LAB-ammattikorkeakoulu		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Tuusulan kunta		
Tiivistelmä <p>Tämän kehittämishankkeen kohdeorganisaationa oli Tuusulan kunnan varhaiskasvatuspalvelut. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli osaksi Tuusulan varhaiskasvatuspalveluja. Tarkoituksena oli kehittää matalan kynnyksen perhepalvelua varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Kehittämishankkeen aineistonkeruumenetelminä käytettiin asiantuntijahaastattelua, kehittäväää vertaiskäyntiä, henkilöstökyselyitä ja tutkimuspäiväkirjaa. Tutkimusaineistot analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Aineiston tuloksiksi nousi viisi yläkäsitettä monimuotoinen yhteistyö, varhainen tuki, matalan kynnyksen palvelu, vanhemmuuden tuki ja huolen puheeksi ottaminen, joiden pohjalta muodostui varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli sekä prosessikaavio.</p> <p>Varhaiskasvatuksen perheohjaaja toimii ensisijaisesti varhaiskasvatustyöyksiköissä tarjoten konsultointitukea myös varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Monimuotoinen yhteistyö varhaiskasvatuksessa ja muiden lapsiperheiden toimijoiden kanssa on tärkeä osa perheohjausta. Varhaiskasvatuksen perheohjaus nähdään tarpeellisena varhaiskasvatuspalveluita täydentävänä toimena, jolla voidaan tarjota perheille tukea varhaisessa vaiheessa ennaltaehkäisevänä työnä.</p>		
Asiasanat varhaiskasvatuksen perheohjaus, varhainen tuki, matalan kynnyksen palvelu, vanhemmuuden tuki, monimuotoinen yhteistyö		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Suoperä, Maarit	Master's thesis	2021
Toivonen, Noora	Number of Pages	
	95, 4 appendices	
Title of Publication		
Developing the job description of a family counsellor in early childhood education and care in the municipality of Tuusula		
"We're doing this job together."		
Name of Degree		
Master's Degree Programme in Development of Child and Family Services		
Name, title and organization of the supervising teacher		
Tuula Hyppönen, Senior Lecturer, Health Care and Social Services, LAB University of Applied Sciences		
Name, title and organization of the client		
Municipality of Tuusula		
Abstract		
<p>The target organisation of this development project was the early childhood education and care services of the municipality of Tuusula. The objective of the thesis was to produce the work model of family guidance as a part of early childhood education and care services in the municipality of Tuusula. The purpose was to develop a low-threshold family service in early childhood education and care.</p> <p>Expert interviews, development peer visits, personnel surveys and a research diary were used as data collection methods for the development project. The research data was analysed using content analysis. The results consist of five main categories, diversity in collaborations, early support, low-threshold service, parenting support and raising concerns, which formed an operating model and process diagram for family guidance in early childhood education and care.</p> <p>The family counsellor of early childhood education and care operates primarily in early childhood education and care units, also providing consulting support to early childhood education and care staff. Diverse cooperation in early childhood education and care and with other partners working with families with children is an important part of family guidance. Family guidance in early childhood education and care is seen as a necessary complementary measure to provide early support to families as preventive work.</p>		
Keywords		
Early childhood education family counselling, early support, low-threshold service, parenting support, diversity in collaborations		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Kehittämishankkeen lähtökohdat.....	3
2.1	Kehittämishankkeen tausta.....	3
2.2	Tavoite ja tarkoitus.....	4
3	Lapsi- ja perhepalvelut yhteiskunnallisen kehittämisen kohteena	5
4	Varhaiskasvatus osana perhe-elämää	8
4.1	Varhaiskasvatus.....	8
4.2	Moninainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa	10
5	Tukea oikeaan aikaan oikeassa paikassa	15
5.1	Varhainen tuki	15
5.2	Vanhemmuuden haasteet ja tukeminen.....	18
5.3	Vanhemmuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa.....	20
5.4	Huolen puheeksi ottaminen	21
5.5	Dialogi	24
6	Tutkimus- ja kehittämismenetelmät	26
6.1	Tutkimuksellinen kehittämistoiminta ja toimintatutkimus.....	26
6.2	Aineistonkeruumenetelmät	28
6.3	Aineiston käsittely ja analysointimenetelmät.....	32
7	Kehittämishankkeen toteuttaminen.....	34
7.1	Kehittämishankkeen eteneminen ja aineistonkeruu.....	34
7.2	Aineiston analysointi	40
8	Tulokset.....	44
8.1	Monimuotoinen yhteistyö	44
8.2	Varhainen tuki	50
8.3	Matalakynnys	53
8.4	Vanhemmuuden tuki.....	56
8.5	Huolen puheeksi ottaminen ja dialogisuus.....	61
9	Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli.....	65
10	Pohdinta	70
10.1	Kehittämishankkeen arviointi.....	70
10.2	Kehittämishankkeet eettisyys ja luotettavuus.....	74
10.3	Hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen	76
	Lähteet.....	78

Liitteet

Liite 1. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen esite

Liite 2. Asiantuntijahaastattelun kysymysrunko

Liite 3. Kehittävän vertaiskäynnin kysymysrunko

Liite 4. Padlet henkilöstökyselyn tulokset

1 Johdanto

Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on toimia yhteistyössä vanhempien kanssa lapsen kokonaisvaltaisen ja tasapainoisen kasvun ja kehityksen parhaaksi ja tukea vanhempia heidän kasvatustyössään (Varhaiskasvatustilain 540/2018, 3§). Varhaiskasvatustilainissa viitataan myös vanhemman kuulemiseen ja puhevaltaan (Varhaiskasvatustilain 540/2018, 2§). Vanhempien ja varhaiskasvatuksen välisellä yhteistyöllä onkin erityisen tärkeä ja merkityksellinen rooli. Lasten hyvinvoinnin ensisijainen vastuu on lasten vanhemmilla ja muilla huoltajilla, mutta ongelmien ilmetessä tai kasaantumisessa perheiden ei tarvitse selvitä yksin, vaan heille tarjotaan tarvittavaa ja riittävän varhaista ja oikea-aikaista tukea ja apua. Turvallinen kasvuympäristö ja lasten vanhempien ja huoltajien tukeminen heidän kasvatustehtävässään ja lasten huolenpidossa on lapsi- ja perhepolitiikan tärkeimpiä tavoitteita. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019.)

Keskustelu vanhemmuuden tukemisesta sai alkunsa huolesta, joka koski lasten ja nuorten pahoinvointia sekä vanhemmuuden katoamisesta. Valtio, kunnat ja lukuisat järjestöt alkoivat kehittää ja juurruttaa vanhemmuuden tukea erilaisten projektien avulla jo 2000-luvun alkupuolella. Tämän ansiosta vanhemmuuden tukemisesta on tullut keskeinen ja tärkeä osa lapsiperheiden hyvinvointiin tähtäävää työtä. (Sihvonen 2020, 66–70.)

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa (24.10.2019) lasten, nuorten ja perheiden arjen tukeminen tapahtuu eri toimijoiden yhteistyöllä, mikä mahdollistuu varhaiskasvatuksen perheohjaajan työssä. Matalan kynnyksen tukipalveluja sekä varhaisen tuen ja hoidon saatavuutta tulisikin vahvistaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteydessä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019.)

Suomen ensimmäinen Lapsistrategia julkaistiin helmikuussa 2021 ja sen linjauksissa otetaan huomioon ennaltaehkäisevä työ ja sen lisääminen varhaisen tuen ja puuttumisen avulla. Lisäksi haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteuttamista lisätään ja moniammatillisen työn rakenteita ja työtapoja vahvistetaan kohti monitoimijaisuutta. Matalan kynnyksen toimintamuodot ja varhainen tuki on nostettu strategiassa merkittävään rooliin ja niiden vahvistamista ja kehittämistä korostetaan. (Lapsistrategia 2021, 27–28, 41.) Kehittämishankkeemme on myös näiden yhteiskunnallisten tavoitteiden valossa tarkasteltuna ajankohtainen ja vastaa lapsistrategian tavoitteisiin monitoimijaisuuden, matalan kynnyksen palvelun ja varhaisen tuen vahvistamisen sekä kehittämisen osalta.

Opinnäytetyömme on kuvaus kehittämishankkeesta, jonka kohdeorganisaationa on Tuusulan kunnan varhaiskasvatus. Työmme tavoitteena on tuottaa varhaiskasvatuksen perheoh-

jaajan toimintamalli yhteistyökuntaan. Tarkoituksena on kehittää matalan kynnyksen perhepalveluja varhaiskasvatuksessa. Tietoperustassa tarkastelemme lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistä, avaamme varhaiskasvatusta osana perhe-elämää sekä varhaisen tuen käsitettä. Kehittämishankkeemme lähestymistapa on toimintatutkimuksellinen ja aineiston keruumenetelminä on käytetty asiantuntijahaastatteluita, kehittävää vertaiskäyntiä, henkilökyselyitä sekä tutkimuspäiväkirjaa. Raportissa esitetään kehittämishankkeen eteneminen kolmen toimintasyklin avulla, aineistonkeruu- ja aineiston analyysimenetelmät. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin käyttäen teemoittelua, koodausta ja yläkäsitteiden muodostamista. Aineiston tuloksiksi nousi viisi yläkäsitettä, joiden pohjalta olemme koonneet johtopäätökset sekä tuottaneet varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin ja prosessikaavion. Pohdinnassa arvioimme kehittämishankettamme ja sen onnistumista.

2 Kehittämishankkeen lähtökohdat

2.1 Kehittämishankkeen tausta

Tuusulassa toteutettiin Sokuri-projekti vuosina 2003–2005. Tämän projektin yhtenä lopputuloksena nähtiin asiakkaiden hyötyvän päivähoiton arjessa mukana olevasta sosiaalitoimen työntekijästä. Hyvistä tuloksista huolimatta koettiin, että projektin päätyttyä tämänkaltaisen yhteistyö hiipui. Huomattiin myös, että varhaiskasvatuksesta tehdään hyvin vähän yhteydenottoja sosiaalitoimeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (Lape) yhteydessä Tuusulassa aloitettiin ketteränä kokeiluna tiivistetty yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perheiden sosiaalipalvelujen välillä perheterapeuttista työskentelyotetta hyödyntäen. Tämä kokeilu toteutettiin vuonna 2018. Kokeilun yhtenä tavoitteena oli Lape- hankkeen tavoitteiden mukaisesti tunnistaa lasten mahdolliset palvelujen tarpeet ajoissa ja tarjota tukea lapsen normaalissa kasvuympäristössä. Tavoitteena oli myös kehittää erilaisia integroitumisen muotoja lapsiperheiden palvelujen välille, niin vertikaalisesti kuin horisontaalisestikin sekä toteuttaa monitoimijuutta siten, että asiakas itse on myös osallinen oman perheensä asioiden käsittelyssä. (Uudenmaan Lape.)

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja rekrytoitiin Tuusulan varhaiskasvatukseen kauden 2019 ajaksi osittain valtion hankerahoituksen avustuksella. Kauden 2019 varhaiskasvatuksen perheohjaaja työskenteli tuusulalaisessa varhaiskasvatusyksikössä ja loppuvuoden 2019 aikana toimintaa laajennettiin lähialueen muihin kunnallisiin päiväkoteihin. (Toimintakertomus 2019, 13.)

Tuusulan asukasluku 31.12.2019 oli 38 605, joista ruotsinkielistä väestöä oli noin 1,7 prosenttia. Tuusulassa varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa kunnallisena ja yksityisenä toimena. Kotona hoidettaville lapsille on tarjolla toimintaa varhaiskasvatuksen kerhoissa ja avoimissa perhetuvissa yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä. Tuusulan varhaiskasvatuksen toiminta pohjautuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelmaan, Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaan sekä varhaiskasvatuksen kulttuurisuunnitelmaan eli TaikaKultsuun. Tuusulassa on 14 kunnallista päiväkotia, joista kahdeksan sijaitsee Etelä-Tuusulan alueella. (Tuusulan varhaiskasvatus.)

2.2 Tavoite ja tarkoitus

Kehittämishankkeemme tavoite on tuottaa varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamalli yhteistyökuntaan. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työkuva tarkentuu työn edetessä luoden toiminnalle mallin Tuusulan kunnan varhaiskasvatuksen tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti.

Kehittämishankkeen tarkoituksena on kehittää matalan kynnyksen perhepalveluja varhaiskasvatuksessa. Matalan kynnyksen palveluiden kautta voidaan ennaltaehkäistä syrjäytymistä vahvistamalla perheiden hyvinvointia, ja tarvittaessa ohjata perhettä muiden palveluiden piiriin.

Varhaiskasvatus on ollut viime vuosina monien muutosten edessä. Varhaiskasvatuslaki uudistui syksyllä 2018. Varhaiskasvatuslaki (540/2018, 3§) nostaa esiin perheiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyön. Laissa määritellään, että varhaiskasvatuksen tulee toimia yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi. Varhaiskasvatuksen on myös tuettava vanhempaa kasvatustyössä. Näiden määritelmien perusteella voimme todeta varhaiskasvatuksen perheohjaajan työtehtävän kehittämisen tarpeelliseksi. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työkuva on hyödynnettävissä laajemmin suomalaisessa varhaiskasvatuksessa.

3 Lapsi- ja perhepalvelut yhteiskunnallisen kehittämisen kohteena

Perhe- ja sosiaalipolitiikassa kiinnostus kohdistuu vanhemmuuteen ja 2000-luvulla onkin toteutettu lukuisia vanhemmuuteen ja lapsiperheisiin keskittyvää hanketta. Sihvonen (2016) arvioi vuosien 2000 ja 2010 välisenä aikana toiminutta 310 perheisiin kohdistunutta hanketta. Aineiston mukaan perhehankkeiden ratkaisu epävarman ja ahdistuneen toisista ohjautuvan vanhemmuuden vahvistamiseksi on vanhempien omien voimavarojen ja asiantuntijuuden vahvistaminen. Vastuullinen vanhemmuus ei kuitenkaan tarkoita riippumattomuutta asiantuntijoista, vaan asiantuntijoita tarvitaan oman sisäisen vanhemmuuden vahvistamiseksi. Perhehankkeissa tuetaan perheiden yksilöllisiä tapoja löytää itselleen sopivat kasvatustavat. (Sihvonen 2016, 72-73, 82.)

Sihvonen (2020) selvittää väitöskirjassaan *From family policy to parenting support. Parenting-related anxiety in Finnish family support projects*, miten ja miksi vanhemmuuden tukeminen nousi suomalaisen perhepolitiikan keskeiseksi teemaksi 2000-luvun alussa. Sihvonen kuvaa väitöskirjassaan vanhemmuuden tukemiseen kohdistunutta lisääntyneitä poliittista ja julkista huomiota "käänteeksi kohti vanhemmuutta". Tämä käänne ei ole vain suomalaisen perhepolitiikan ilmiö, vaan sen voi tunnistaa myös muissa Pohjoismaissa ja Euroopassa. Käsitukset ovat muuttuneet vanhemmuuden keskeisimmistä osa-alueista. Aiemmin vanhemmuuden keskiössä ovat olleen lapsen fyysinen hoiva, ravinto ja kotiolot, kun taas nykyään vanhemmuuden merkittävimmäksi velvollisuudeksi on noussut vanhempi-lapsisuhteen henkinen hyvinvointi. Käsitys vanhemman tukemisen vaikutuksista lapsen hyvinvointiin on korostunut. (Sihvonen 2020, 66–70.)

Väestöliiton tutkimusprofessori Osmo Kontula (2018) kirjoittaa Väestöliiton julkaisussa 2020-luvun perhepolitiikkaa suomalaisen ja maailmanlaajuisen perhepolitiikan olevan isojen muospaineiden alla. Samanaikaisesti perhepolitiikka on yksi Suomen suurimmista saavutuksista, sillä maailman laajuisten mittareiden mukaan Suomessa on antelias perhevapaajärjestelmä, onnelliset kansalaiset ja terveet lapset. Muutokset sosiaali- ja terveystalveissa koskevat palvelujen saatavuutta, palvelujen tuottamisen tapaa sekä palvelujen yhteensovittamista. Perhe- ja lapsilähtöisyys näkyy myös poliittisessa päätöksenteossa. Lapsivaikutustenarvio kirjattiin Sipilän hallitusohjelmaan tuoden lasten oikeudet ja lapsiperheiden tarpeiden huomioimisen osaksi päätöksentekoa. (Kontula 2018, 5-9.)

Lapsiperheille tuotettujen palvelujen hajanaisuus ja asiakkaiden kohtaamisen haasteet synnyttävät riskin eriarvoisuuden kehitykselle. Palveluiden pirstaloituminen heikentää palveluiden vaikuttavuutta ja lisää erityispalveluiden käyttöä. Lapset, nuoret ja perheet eivät aina saa tarpeisiinsa sopivaa apua ja tukea oikea-aikaisesti. (Valtioneuvoston julkaisu 4/2019, 26.) Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma oli Sipilän hallituksen yksi kärkihankkeista

ja nykyiseen hallitusohjelmaan se on myös kirjattu, eli Lape-muutostyö jatkuu edelleen vuoteen 2023. Lape:n tavoitteena on uudistaa lapsi- ja perhepalvelut vastaamaan nykyistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeita. Lape-muutosohjelmassa etusijalla ovat lapsen etu ja vanhemmuuden tuki. Peruspalveluja vahvistetaan ja siirretään painopistettä ehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen. Myös koulua ja varhaiskasvatusta kehitetään tukemaan lapsen hyvinvointia. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman lähtökohtana onkin perheiden monimuotoisuus ja lapsen edun edistäminen. Tavoitteena on palveluiden järjestäminen lapsi- ja perhelähtöisesti yli hallintorajojen vahvistamalla sosiaali- ja terveysalan sekä sivistysalan yhteistyötä. Muutosohjelmaa johtavat yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 4; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisessä pyritään keskittymään perheen varhaiseen tukeen ja vanhemmuuden tukemiseen sekä korjaavien palveluiden tarpeen vähentämiseen, jolla voidaan saavuttaa sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusten kasvun hillintää pitkällä aikavälillä. (Valtioneuvoston julkaisuja 4/2019, 29-30.) Lape muutosohjelman osana toteutuu Lapsi keskiöön – sivistystoimi ja sote yhdessä -toiminta. Tässä yhtenä keskeisimmistä painopisteistä oli keskittyä matalan kynnyksen tukeen perheille ja tuen saannin sujuvuuteen. Lisäksi tavoitteena oli selvittää sosiaalityön ja perhetyön porrasteisuutta, ja tiivistää sosiaalitoimen, neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun yhteistyötä. (Aula 2019.)

Varhaisen tuen palveluiden ja ennaltaehkäisevän työn merkitys tulee ilmi myös Perhebarometrissä 2018. Perhebarometri 2018 kyselylomakkeessa annettiin vastaajille mahdollisuus kertoa jokin erityisen tärkeä asia tai kohde perheiden hyvinvoinnin edistämiseen liittyen. Ehdotuksia tuli 929 tutkimuksen vastaajalta. Tutkimuksessa ilmenee perheisiin suuntaavien avopalveluiden suosio perheiden keskuudessa. Avopalveluilla ennaltaehkäistään perheiden ja lasten ongelmatilanteiden kärjistymistä, kroonistumista ja niistä johtuvia mahdollisia lastensuojelutoimenpiteitä ja niihin tulisivat lisätä resursseja. Perhebarometrissa käy ilmi perheiden toive arjen tukemiseen, matalan kynnyksen palveluihin ja varhaiseen puuttumiseen eli ongelmien ennaltaehkäisyyn. Huolta vastaajien keskuudessa herätti lapsiperheköyhyys ja sen lisäämä riski eriarvoistumiselle. Talouteen ja toimeentuloon toivottiinkin riittävää ja oikea-aikaista tukea, jolloin rahahuolet eivät haittaisi liiaksi elämää. (Kontula 2018, 87–97.)

Sanna Marinin hallitusohjelmassa lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen on vahvasti esillä. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on rakentaa lapsiystävällistä Suomea, jossa huomioidaan lapsiperheiden uudenlaiset tarpeet ja perheiden monimuotoisuus. Suomessa noin kolmasosa perheistä ei ole perinteisiä ydinperheitä, vaan esimerkiksi uusperheitä ja

sateenkaariperheitä. Näin ollen nykyiset toimintatavat tai tuen muodot eivät välttämättä vastaa perheiden tarpeisiin. Lisäksi tulee edistää työn ja perheen yhteensovittamista sekä ehkäistä lapsiperheköyhyyttä, joka on yleisintä yksinhuoltajaperheissä sekä perheissä, joissa lapset ovat alle kolmivuotiaita. Haasteisiin vastaamiseksi käynnistettiin hallitusohjelman mukaisesti parlamentaarinen komiteavalmistelu kansallisen, YK:n lapsenoikeuksien sopimukseen perustuvan lapsistrategian luomiseksi. Se loi hallituskaudet ylittävät ja eri hallinnonalat yhdistävän lapsi- ja perhemyönteisen Suomen vision, joka julkaistiin 23.2.2021. (Hallitusohjelma 2019, 12, 143–147; Valtioneuvoston julkaisuja 8/2021, 8.)

Suomen ensimmäisen Lapsistrategian keskeisimpinä pääajatuksina ovat kaikkien lasten oikeuksien kunnioittaminen, lasten huomioiminen yhteiskunnassa sekä lasten hyvinvoinnin turvaaminen. Kansallisen lapsistrategian perustana on Suomea velvoittava YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Sopimuksen toimeenpanoa valvova lapsen oikeuksien komitea on korostanut, että lapsen oikeuksien toteuttaminen edellyttää johdonmukaista lapsipolitiikkaa ja lapsen oikeuksia koskevien kysymysten kansallista koordinaatiota. Kansallisen lapsistrategian valmistelu käynnistyi jo pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella Lapsen aika 2040-työllä ja työtä on jatkettu pääministeri Sanna Marinin hallituskaudella. Kansallinen lapsistrategia luo lapsen oikeuksia kunnioittavan, lapsi- ja perhemyönteisen Suomen. Lapsistrategian keskeisenä tavoitteena onkin luoda kestävä, johdonmukainen ja pitkäjänteinen pohja kansalliselle lapsi- ja perhepolitiikalle. Lapsistrategia tavoittelee kaikille lapsille tasavertaista Suomea. (Valtioneuvoston julkaisuja 8/2021, 8–35.)

Tällä hetkellä lasten hyvinvointi on Suomessa polarisoitunut. Vaikka suurimmalla osalla lapsista menee hyvin, voi osa lapsista heikosti. Eriarvoistumiseen vaikuttavat perheiden toimeentulovaikeudet, jotka heikentävät lasten mahdollisuuksia yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen osallisuuteen yhteiskunnassa. Lapsiperheköyhyyden vaikutukset voivat heijastua pitkälle aikuisuuteen, jolloin huolena ovat myös ylisukupolviset vaikutukset. Lapsistrategiassa painottuvat myös varhaisen tuen palveluiden saatavuus ja ennaltaehkäisevän työn merkitys. Lapsistrategian mukaan ennaltaehkäisevää työtä, varhaista tukea ja puuttumista tulee lisätä. Lisäksi moniammatillisen työn tapoja ja yhteistyön rakenteita tulee vahvistaa lasten ja perheiden yksilölliset tarpeet huomioiden. Lapsistrategian linjauksissa otetaan kantaa vanhemmuuden tukemiseen. (Valtioneuvoston julkaisuja 8/2021, 8–35.)

4 Varhaiskasvatus osana perhe-elämää

4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Vuonna 2018 voimaan tullessa laissa korostetaan lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen ja sille asetettuja tavoitteita. (Varhaiskasvatustilaki 540/2018, 2§, 3§.)

Varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmäämme ja sen tavoitteena on tukea ja täydentää kotien kasvatustehtävää sekä omalta osaltaan vastata lapsen hyvinvoinnista. Vanhempien työssä käynnin ja/tai opiskelemisen mahdollistamisen lisäksi varhaiskasvatus on pedagogisesti painottunut ja suunniteltu kokonaisuus ja sen rooli lapsen oppimisen, kasvun ja kehityksen tukijana on korostunut entisestään yhteiskunnassa. (Ahonen 2017, 15-16.)

Hahmottaaksemme varhaiskasvatuksen toimintaa ja periaatteita on tärkeää ymmärtää varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja niiden soveltamista käytännön työhön. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma ovat ne kolme tasoa, jotka määrittelevät varhaiskasvatussuunnitelman kokonaisuuden. Käytännössä usein varhaiskasvatustyöryhmän työn tueksi laaditaan myös ryhmävasu eli ryhmän oma varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatusta toteuttaessa käytännössä suunnitelmia hyödynnetään rinta rinnan. (Ahonen 2017, 14.)

Opetushallituksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet astuivat voimaan vuoden 2019 alussa. Kaupunkien ja kuntien varhaiskasvatuksen järjestäjät päivittivät paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat kansallisten perusteiden mukaisesti ja ne otettiin käyttöön elokuussa 2019. Paikalliset suunnitelmat velvoittavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä sitoutumaan varhaiskasvatustilain sekä perusteiden arvoperustan, tavoitteiden ja sisältöjen mukaiseen toimintaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa. Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat vastaavat osaltaan muuttuvan maailman haasteisiin. Niissä on huomioitu yhteiskunnassa ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä tapahtuneita muutoksia sekä uusien tutkimusten tuomaa viimeisintä tietoa. Tämän tarkoitus ei ole ollut se, että kaikki vanha ja toimiva pitäisi muuttaa ja uudistaa, mutta ajattelu- ja toimintatapojen päivitys tähän päivään on kuitenkin ollut välttämätöntä ja siihen uusi varhaiskasvatussuunnitelma on antanut työkaluja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7–12.)

Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on keskeinen dokumentti lapsen tuen määrittelyssä ja toimintasuunnitelman laatimisessa. Vasussa korostetaan yhteydenottoa huoltajiin välittömästi, jos henkilökunnalla herää huoli lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä tai oppimisesta. Lapsen vasuun on kirjattava tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut, mikäli lapsi saa osakseen enemmän kehitykseen ja oppimiseen kohdennettua tukea. Yhteistyöllä tarkoitetaan kodin ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön lisäksi myös yhteistyötä muun muassa varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antamaa ohjausta ja konsultaatio. Kun varhaiskasvatuksen henkilökunta arvioi, että lapsi hyötyisi monialaisesta yhteistyöstä esimerkiksi perheohjauksen kanssa, on asiasta käytävä keskustelu ensin huoltajien kanssa. Toimiva yhteistyö edellyttää yhteisymmärryksen syntymistä lapsen tuen tarpeista, sekä kaikkien sitoutumista yhteistyöhön. (Ahonen 2017, 156–161.)

Varhaiskasvatuslaki sisältää noin kaksikymmentä huoltajuuteen liittyvää eri pykälää. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on toimia yhteistyössä vanhempien kanssa lapsen kokonaisvaltaisen tasapainoisen kasvun ja kehityksen parhaaksi ja tukea vanhempia heidän kasvatustyössään. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§.) Varhaiskasvatuslaissa viitataan myös vanhemman kuulemiseen ja puhevaltaan (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 2§). Varhaiskasvatusta toteuttaessa vanhempien ja varhaiskasvatuksen välisellä yhteistyöllä onkin valtavan tärkeä ja merkityksellinen rooli.

Varhaiskasvatuksen avulla rakennetaan positiivisia elementtejä lapsen kehitykselle ja oppimiselle tukien lapsen sosiaalisten ja älyllisten taitojen kehittymistä. Näiden tietotaitojen avulla yhteiskunnallista eriarvoisuuden kokemusta pystytään vähentämään. Lapsen kasvu- ja elinympäristö vaikuttavat lapsen elämänlaatuun ja tulevaisuuteen. Köyhyys ja huonosuus heikentävät lapsen kehitystä, kun taas hyvin toteutettu varhaiskasvatus parantaa lapsen elinoloja. Varhaiskasvatuksen avulla pystytään tasaamaan epätasaisia elinolojen lähtökohtia, mutta sillä ei voida poistaa eriarvoisuuden pulmia. Tällaisten ongelmien havaitseminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tarjoaa mahdollisuuden antaa oikea-aikaista apua ja tukea. (Karila 2016, 18–19.)

Tuusulan varhaiskasvatuksen teemaksi on nostettu Hyvinvoiva lapsi vuosille 2019–2021. Tuusulan uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2019) luodaan raamit kunnan varhaiskasvatukselle valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaisesti. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä osana lapsen hyvinvointia. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2019.)

Huoltajien ja vastuukasvattajien säännöllinen kohtaaminen ja yhteistyö varmistetaan hyvällä varhaiskasvatusyksikön toiminnan suunnittelulla. Päivittäisen yhteistyön tavoitteena

on kodin ja varhaiskasvatuspaikan arjen linkittyminen niin, että tiedetään, mitä lapsen arki on kotona ja varhaiskasvatuksessa. Näin molemmat tahot voivat ymmärtää lasta paremmin. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 31-32.)

4.2 Moninainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Moniammatillinen yhteistyö

Käytännössä moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä työryhmissä sekä verkostoissa, joissa keskeisenä tavoitteena on tiedon ja osaaminen jakaminen vuoropuhelun aikaansaamiseksi ja ylläpitämiseksi. Asiaa tarkastellaan sekä oman, että toisen ammatin lähtökohdista, jolloin opitaan yhdessä eri alan ammattilaisten kanssa. (Karila & Nummenmaa 2001, 35–44.)

Ensisijainen vastuu lapsen kehityksen tukemisesta on vanhemmilla. Lasten ja perheiden palvelut toimivat perhettä tukevin toimijoina vahvistaen vanhempien tai huoltajien kykyä toimia lapsen kasvattajina ja huoltajina. Näin palveluiden tarkoituksena on vahvistaa lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatuksen lisäksi keskeisiä lasten ja perheiden palveluja ovat äitiys- ja lastenneuvolat, kouluterveydenhuolto, esiopetus ja perusopetus sekä muut erityis- ja erikoispalvelut, kuten erikoissairaanhoido, lastensuojelu, kasvatus- ja perheneuvolat ja lapsiperheiden sosiaalityö. Lapsi- ja perhepalveluja tuottavat kunnan eri toimialat ja kuntayhtymät sekä järjestöt, seurakunnat ja yksityiset palveluntuottajat. (Halme, Vuorisalmi & Perälä 2014, 18–20.)

Lapsen laadukas kasvatus, hoito ja pedagogiikka rakentuvat monien ammattilaisten ja huoltajien yhteistyönä. Varhaiskasvatuksen moninaisten ammattilaisten yhteistyön perustana on lapsen etu. Toisinaan laajaankin yhteistyön verkostoon jokainen ammattilainen tuo oman osaamisensa ja näkökulmansa. (Sandberg 2021, 23.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 kirjoitetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön moniammatillisuuden olevan laadukkaana varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 18.)

Varhaiskasvatuksessa toteutettavaa yhteistyötä voidaan kuvata varhaiskasvatusyksikön sisäisenä ja ulkoisena moniammatillisena yhteistyönä. Ulkoisella moniammatillisella yhteis-

työllä tarkoitetaan varhaiskasvatuksen yhteistyötä muiden lasten ja perheiden kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Tällöin yhteistyöverkosto voi koostua eri organisaatioissa ja hallinnonaloilla toimivista eri koulutustaustoja omaavista asiantuntijoista ja ammattilaisista. Varhaiskasvatustyöryhmän sisäinen moniammatillinen tiimi sisältää monen ammattitaidon ja koulutuksen omaavia ammattilaisia, kuten lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen opettajia ja varhaiskasvatuksen erityisopettajia. Tämä tiimi suunnittelee ja toteuttaa varhaiskasvatustoimintaa yhdessä. Sisäisen moniammatillisuuden keinoin mahdollistetaan eri ammattitaitosten osaamisen kohdentaminen yhteisen asian hyväksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 18; Karila & Nummenmaa 2001, 146–147.)

Karila (2016, 25–26) toteaa varhaiskasvatushenkilöstön ammattitaidon olevan keskeisin laatutekijä varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Henkilöstön osaamiseen panostaminen, pätevyiden ja työolojen kehittäminen lisäävät ammatin arvostusta ja osaamista. Henkilöstön koulutustasolla on merkitystä varhaiskasvatustyön kehittämis- ja oppimisenäkökulmasta katsottuna. Laadukkaan koulutuksen saanut henkilöstö kykenee antamaan virikkeisempää, empaattisempaa ja lapsen kehitystasoa paremmin ohjaavaa vuorovaikutusta.

Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö on myös lain velvoittamaa. Varhaiskasvatustalossa veloitetaan varhaiskasvatusta toimimaan monialaisessa yhteistyössä. Monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on perheiden hyvinvoinnin lisääminen ja haasteiden ennaltaehkäiseminen. Varhaiskasvatustalossa veloitetaan myös kuntia toimimaan varhaiskasvatustalossa pykälän 7 mukaan yhteistyössä neuvolan, sosiaalihuollon, lastensuojelun, liikunta- ja kulttuuritoimen ja opetuksen kanssa (Varhaiskasvatustalossa 540/2018, 7§).

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön käsite on moniammatillisen yhteistyön käsitettä laajempi, sillä sitä kuvataan eri hallinnon- ja tieteenalojen yhteen kokoavana ja rajoja ylittävänä yhteistyönä. Monialaisuudella tarkoitetaan tavoitteellista yhteistyötä, joka on eri toimijoiden kokoamista asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Tällainen yhteistyö edellyttää toimijoilta yhteistä tahtotilaa ja jaettua asiantuntijuutta, missä arvostetaan jokaisen ammatillista osaamista. Monialaista yhteistyötä voidaan kuvata eri ammattilaisten osaamisen kytkemisellä toisiinsa siten, että sillä saavutetaan yhteinen tavoite. (Tuulensalo, Kumpulainen, Kekkonen 2017, 14.)

Varhaiskasvatukseen tulee tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Yhteistyön merkitys korostuu, jos jollakin taholla on noussut huoli lapsen hyvinvoinnista tai kehityksestä, tai kun lapselle suunnitellaan ja järjestetään tukea. Lapsen edun ensisijaisuus ohjaa monialaista yhteistyötä, joka toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. (Karila 2016, 33–34, 53.)

Varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö rakentuukin aina lapsen tarpeista. Lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi lapsen ja perheen moniammatillinen yhteistyöverkosto voi olla laaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) työskentelee yhdessä lapsen huoltajien, ryhmän henkilöstön ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Hän osallistuu lapsen tarvitseman yksilöllisen tuen suunnitteluun ja arviointiin, sekä antaa konsultaatiota lapsen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen ja kuntoutukseen liittyvissä asioissa. (Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo)). Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuen tarpeet voivat haastaa vanhemmuutta, jolloin moniammatilliseen ja monitoimijaiseen yhteistyöhön voidaan kutsua varhaiskasvatuksen perheohjaaja huoltajan suostumuksella. (Varhaiskasvatuksen perheohjaaja.)

Monialainen yhteistyö on esillä sosiaalihuoltolaissa (1301/2014 §36, §41) ja varhaiskasvatustulaisissa (540/2018 3§). Lain mukaan sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava, että käytettävissä on henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävästi asiantuntemusta ja osaamista palveluntarpeen arvioimiseksi, päätösten tekemiseksi ja sosiaalihuollon toteuttamiseksi. Sosiaalihuollon ja muiden hallinnonalojen palveluiden on muodostettava asiakkaan edun mukaisen kokonaisuus. Palveluntarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. Arviointi tehdään siinä laajuudessa kuin asiakkaan elämäntilanne vaatii yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaistensa ja läheistensä sekä muiden toimijoiden kanssa.

Monialaiselle yhteistyölle on ilmeinen tarve lasten ja perheiden palveluissa. Monialaisen yhteistyön keskiössä ovat yhteinen sopiminen työn tavoitteista, menettelystä, palveluista ja vastuista perhelähtöisesti. Eri toimijoilla toimintatavat ja vastuut voivat olla erilaisia, mutta yhteisyys löytyy lapsen ja perheen tarpeista. (Halme ym. 2014, 18–20.)

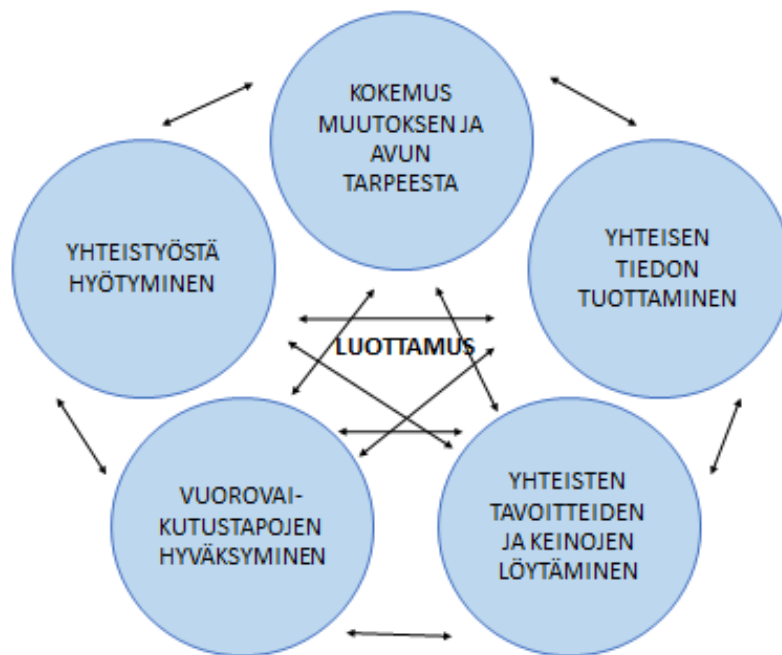
Monitoimijainen yhteistyö

Moniammatillisesta ja monialaisesta yhteistyöstä poiketen monitoimijaisessa yhteistyössä korostuu asiakkaan aktiivinen rooli. Monitoimijainen yhteistyö kutsuu asiakkaan ja muut eiammattilaiset aktiivisiksi toimijoiksi korostaen osapuolten välisiä suhteita. Asiakas nähdään työskentelyssä niin kohteena, toimijana kuin osapuolenakin. Monitoimijaisen yhteistyön rakentumiseen liittyy vahvasti luottamuksen kokemus, ja sen mahdollistama sitoutuminen. Sitoutuminen yhteistyöhön syvenee yhteisten tekemisen ja vuorovaikutuksen kautta. (Muukonen 2015, 10–26.)

Monitoimijaista yhteistyötä voidaankin kuvata monen toimijan yhteiseksi työksi, joka sisältää vanhempien ja lasten sekä heidän läheistensä, ammattilaisten sekä muiden mahdollisten osallisten yhteistä toimintaa. Toiminnan tavoitteena on lapsen tai vanhempien auttami-

nen sekä aina lapsen hyvinvointia edistävä samansuuntainen työ. Monitoimijuuksi voidaan määritellä perheen kanssa työskentely, sillä perheellä tarkoitetaan lasta ja vanhempaa, joiden näkökulma ja osallistuminen työhön ovat valtasuhteiden vuoksi erilaiset. (Tulensalo, Kumpulainen & Kekkonen 2017, 15.)

Osallisuus on yksi monitoimijaisen yhteistyön keskeisistä elementeistä, sillä monitoimijainen yhteistyö edellyttää ammattilaisilta avointa ja osallistavaa asiantuntijuutta. Monitoimijaisessa yhteistyössä ammattilaiset yhdistävät asiantuntijuutensa ja mahdollistavat yhteistyösuhteita, joissa asiakkaat voivat asemoitua tasavertaisiksi toimijoiksi. Näin monitoimijaisen ja osallistavan yhteistyön keskiöön nousee lasten, nuorten ja perheiden sekä ammattilaisten tasa-arvoinen, jaettu tieto ja asiantuntijuus. Muukkonen (2015) kuvaa monitoimijaisen yhteistyössä syntyvän luottamuksen rakentuvan viidestä ulottuvuudesta. (Muukkonen 2015, 10–26.)

KUVIO 1. Mukaelma Muukkonen (2015) Sitoutumisen ulottuvuudet luottamusta luovalla kehällä.

Keskeisenä ajatuksena on sitoutumisen eri osa-alueilla vaikuttavan luottamuksen syntyyn ja sen määrään. Mikäli sitoutuminen onnistuu suurimmassa osassa näitä ulottuvuuksia, voidaan todeta luottamuksen kehän olevan yhteistyön kannalta riittävä. Sitoutumisen epäonnistuminen usealla luottamuksen kehän ulottuvuudella on riski luottamuksen syntymiselle

ja yhteistyön onnistumiselle. Monitoimijaisen yhteistyön riskinä on se, että osapuolet eivät koe tarvetta muutokselle, avulle ja yhteistyölle. Riskinä voi olla myös tavoitteiden epäselvyys sekä keinojen ja taitojen puute. Yhteistyöhön sitoutumista lisäävinä tekijöinä ovat arvostava ja kunnioittava vuorovaikutus. Myönteinen palaute, mielipiteiden kuunteleminen ja kuulluksi tulemisen tunne lisäävät luottamusta ja sitoutumista. (Muukkonen 2015, 10–26.)

5 Tukea oikeaan aikaan oikeassa paikassa

5.1 Varhainen tuki

Varhainen puuttuminen on ulkoapäin tulevaa ohjattua väliintuloa, jonka avulla pyritään vaikuttamaan lapsen tai ryhmän käyttäytymiseen. Sillä pyritään toisaalta ennaltaehkäisemään riskejä, jotka vaarantavat lapsen hyvinvointia. Tämän lisäksi se sisältää toimenpiteitä, joilla on tarkoitus vastata lapsen erityisen tuen tarpeeseen. (Huhtanen 2004, 188–191.) Varhainen puuttuminen on määritelty välimaaston työksi, joka sijoitetaan useimmiten ennalta ehkäisevän ja korjaavan työn väliin. Varhaisen puuttumisen ja tukemisen menetelmiä kehitetään koko ajan, samalla koko toiminta ja työtapo kehittyvät entisestään. Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan ongelmien havaitsemista ja ratkaisujen etsimistä varhain, jolloin mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja tukemiseen on runsaasti. Huhtanen (2007, 28–29) kuvaa varhaisesta puuttumisesta prosessina, joka alkaa pienistä havainnoista ja johtaa toimenpiteisiin, joilla lasta tai perhettä autetaan ja tuetaan. Varhainen puuttuminen ei noudata tiettyä johdonmukaista kaavaa, jota voitaisiin toteuttaa tilanteessa kuin tilanteessa.

Varhaisella tuella tarkoitetaan lapsen ja/tai perheen tukemista ja mahdollisimman varhain käynnistyviä tukitoimia. Varhaisella tuella pyritään ehkäisemään ongelmia ottaen huomioon lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijät. Tuki on meneillään olevien prosessien ylläpitämistä toivotun muutoksen aikaansaamiseksi tai epätoivotun ehkäisemiseksi. (Lindqvist 2008, 5–11.)

Varhaisen tuen kehittäminen on saanut alkunsa tarpeesta tarkastella lapsiperheiden kanssa tehtävän työn toimintatapoja, jotta voitaisiin tukea lapsiperheitä tuen tarpeen varhaisessa vaiheessa, oikea-aikaisesti ja oikeilla tavoilla. Varhaisessa vaiheessa tarjottu laadukas tuki on vaikuttavaa ja tuloksekasta. Kun tukea tarjotaan riittävän ajoissa silloin kun perheen pulmat ovat pieniä, pystytään hyödyntämään laajasti perheen omia voimavaroja. Vanhempien omat voimavarat ja motivaatio ovat avainasemassa ja onnistumisen tärkeitä lähtökohtia. Tärkeä lähtökohta työlle on myös kaikkien lapsiperheiden kanssa työskentelevien yhteistyö. Varhaisen tuen perusajatuksena on, että lapsen hyvinvointi saavutetaan tukemalla vanhemmuutta ja perhettä. (Lindqvist 2008, 17.)

Varhaisen puuttumisen käsite on ilmaantunut päivittäiseen käyttöön vasta vuosituhaten vaihteessa. Aluksi eri toimijat keskustelivat monin eri käsittein, mutta melko pian puheessa lasten ja nuorten sosiaalisista ongelmista alkoivat toistua käsitteet huoli, pelko ja puuttuminen. Vuosina 2001–2005 toiminut Varpu-hanke toimi tärkeänä kanavana julkisessa keskustelussa. Projektin tehtävänä oli varhaisen puuttumisen edistäminen, idea vakiintui ja siitä

tuli lasten ja nuorten ongelmia ehkäisevä interventio ja uutuus, joka neuvoteltiin myös kahden poliittisen hallitusohjelman osaksi. Vaikka varhaisen puuttumisen politiikan niin sanottu mairinnous tapahtui laajan poliittisen ja järjestöllisen tuen saattamana, jäi toimeenpano ruohonjuuritason toimijoiden vastuulle. Nykyisin varhaisella puuttumisella on vakiintunut asema sosiaali- ja kasvatustieteiden ammattikäytännöissä samaan tapaan kuin varhaiskasvatussuunnitelmassa. (Satka 2011, 61–62.)

Varhainen puuttumisen varhaisimpia hankkeita alkoi näkyä 1990-luvun lopulla ja edelleen tänäkin päivänä aihe on vahvasti mukana sosiaali- ja terveysministeriön lukuisissa hankkeissa ja projekteissa, se on siis edelleen yksi tärkeimmistä hankerahoituksen kohteista 2020 luvulla. Tutkimusten ja erilaisten hankkeiden myötä on huomattu, että kouluikässä aloitetut interventiot eivät ole yhtä tuloksellisia kuin ennen kouluikää aloitetut interventiot. Varhaisuus on oleellista ja suoraan yhteydessä kuntoutuksen tuloksellisuuteen. (Huhtanen 2004, 188–191.)

Perheiden tukityön sijoittaminen varhaiskasvatukseen luo paljon mahdollisuuksia ja hyviä puolia. Tukea voidaan tarjota nopeasti ja joustavasti ja sen piiriin hakeutumisessa on mahdollisimman matala kynnys. Perhekeskukset, hyvinvointineuvolat ja moniammatilliset palveluverkostot ovat esimerkkejä varhaisen tuen palvelumalleista. Varhaisesta tukea painottavia poliittisia ohjelmia, erilaisia projekteja ja hankkeita on meillä Suomessa ollut runsaasti kuten esimerkiksi Kaste-ohjelma, Arjen Mieli-, VarTu-, Varpu-, Varvas-hankkeet sekä PERHE-hanke ja Lapsiperheprojekti. Viimeisimpänä ja yhtenä merkittävimmistä poliittisista ohjelmista mainittakoon lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (Lape), hallituksen kärkihanke, jossa pyrittiin uudistamaan lapsi- ja perhepalveluiden järjestelmä ja siirtämään painopiste ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin. (Rautio 2016, 29.)

Varhaista puuttumista on kuvattu välimaaston työksi, joka sijoittuu ehkäisevän ja korjaavan työn rajapinnoille. Se on lapsen oikeuksia puolustavaa toimintaa, jolla hyvissä ajoin pyritään ehkäisemään ja helpottamaan riskitilanteissa olevien lasten, nuorten ja perheiden ongelmia. Heinämäen kirjassa Varhaista tukea lapselle – työvälineenä kehittämisvalikko (2005, 13) kerrotaan kansainvälisessä keskustelussa varhaisesta puuttumisesta käytettävän termiä ”Early Intervention” ja sillä tarkoitetaan mahdollisimman varhain käynnistettyjä välttämättömiä tukitoimia lapsen ja hänen perheensä hyvinvoinnin edistämiseksi. Intervention aloittamisella käsitetään yleensä koko tuen tarpeen havaitsemisen, arvioinnin ja tuen järjestämisen prosessia.

Varhaista tukea varhaiskasvatuksessa (VarTu) hankkeessa (2004–2005) oli keskeisenä tehtävänä kehittää varhaisen tuen työkäytänteitä varhaiskasvatuksessa. Stakesin toteuttamassa hankkeessa tuotettiin materiaalia työyhteisön kehittämiseen, joista sittemmin koottiin

kehittämismallit varhaiseen tukeen. Kehittämismallien teemoihin sisältyy perusajatus siitä, että pelkkä ulkoa päin tuotu tieto tai ohje siitä mitä pitäisi kehittää ei muuta toimintaa. Tarvitaan työyhteisön dialoginen prosessi, jossa työyhteisön jäsenet itse tunnistavat kehittämistarpeet ja ryhtyvät etsimään siihen ratkaisuja, tietoa ja osaamista. (Heinämaa 2005, 24–26.)

Erityisesti lasten ja perheiden kanssa työskennellessä vuorovaikutustaidot ovat osa ammattilaisesta osaamista. Varhainen tukeminen perustuu työntekijän ja asiakkaan kohtaamiseen. Toimiva yhteistyösuhde vanhemman kanssa vaatii työntekijältä tiettyjä perusasenteita, riittävää ammattitaitoa ja uskallusta. Hilton Davies (2006) on perehtynyt vanhempien tukemiseen ja jäsentänyt vuorovaikutussuhteen aloittamista kunnioituksen, nöyryyden, aitouden, rehellisyyden, vilpittömyyden ja empatia taitojen pohjalta. Kohtaamisen perustaidot ovat tarpeen kaikessa tukemisessa, erityisesti alussa, jolloin vuorovaikutussuhde muodostetaan ja tuen tarvetta kartoitetaan. Tärkein perustaito on olla kokonaisvaltaisesti läsnä vanhempien kanssa ja kuunnella aktiivisesti. Aktiivisen kuuntelun avulla oppii vanhempien tarpeista, muodostaa tarkan kuvan tilanteesta ja siten on kykenevä edistämään tukiprosessia. Jotta työntekijä voisi kuunnella, on vanhemmille annettava tilaisuus puhua ja myös kannustaa siihen. (Davies 2006, 56–67.)

Perheiden tukemisessa on keskeistä tarkastella riskitekijöiden lisäksi yhtä lailla hyvinvointia vahvistavia sekä suojaavia tekijöitä, kuten perheen olemassa olevia voimavaroja. Varhaisessa tuessa on myös suuresti kyse ammattilaisten taidoista ja kyvyistä tunnistaa tuen tarve ja ottaa esiin noussut huoli puheeksi. Huoleen tulisi reagoida ja tarjota tukea oikea-aikaisesti. Huoli toimii siis perhetyön käynnistäjänä. (Rautio 2016, 30.)

Varhaisen puuttumisen haasteista nousee esiin se, että eri toimijoiden arviot lapsen toimintakyvystä ja ongelmien synnystä tulkitaan usein eri tavalla. Vanhempien kokemus lapsesta kotona voi olla hyvinkin erilainen kuin varhaiskasvatustieteiden näkemykset lapsesta hoidossa, mikä vaikeuttaa kokonaistilanteen arvioimista. Ongelmien tunnistamisen pitkittyessä ja vaikeutuessa kärsivät usein eniten ne lapset, jotka tarvitsevat tukea eniten. Varhaisen tukemisen ja tunnistamisen pitäisi perustua lasten arkiympäristöissä tehtyihin havaintoihin ja arviointeihin, joissa huomioidaan laajasti lasten fyysinen, kognitiivinen, sosiaalinen sekä emotionaalinen toimintakyky sekä niihin liittyvät ongelmat. Tämä arvio tulisi tehdä huolellisesti, jotta tukea kaipaavat lapset saavat sen asiantuntemuksen tuen, jota tarvitsevat. (Varhainen tuki lapsille ja perheille. Varhainen tuki perheille-hankkeen tulokset. 2012, 7–8.)

Hovi-Pulsa (2011, 87–88) kirjoittaa myös lisensiaatintutkimuksessaan Arkilähtöinen perhetyö asiakkaan arjen näyttäytymisestä työntekijälle ja siitä, kuinka se ei välttämättä vastaa

lainkaan asiakkaan kokemusta omasta arjestaan. Kumman näkemys on oikea ei ole oleellista, vaan tärkeintä ja kaikkia tahoja hyödyttävää on löytää yhteinen ymmärrys siitä miltä arki tai esimerkiksi vanhemmuus näyttää. Tämän yhteisen näkemyksen löytämistä helpottamaan on kehitetty erilaisia menetelmiä. Myös saman perheen jäsenet saattavat nähdä ja tulkita usein arjen asioita ja tilanteita eri tavoin. Tähän vaikuttaa suuresti vanhempien oma tausta ja kokemukset. Tästä syystä jokaisen perheen kulttuurin ymmärrys ja siihen tutustuminen on työntekijälle tärkeää, sillä vain sen kautta voi löytyä ymmärrys siitä, miksi tietyssä perheessä toimitaan tietyllä tavalla. Työntekijän vaativana tehtävänä on yrittää ymmärtää perheenjäsenten käyttäytymistä samalla yrittäen tehdä itsensä ymmärretyksi, ja lopulta saada myös perhe ymmärtämään omaa arkeaan ja käyttäytymistään.

5.2 Vanhemmuuden haasteet ja tukeminen

Vanhemmuutta voidaan kuvata aikuisen ja lapsen välisellä suhteella, joka pitää sisällään vahvan tunnesuhteen. Vanhemmuus sisältää tekoja, tunnetiloja, ajatuksia, muistoja ja mielikuvia, ja se voi kokea haasteita useammasta eri suunnasta ja eri tahon toimesta. Tästä syystä vanhemmuuden tuen tarve on moninainen, ja sen tukeminen voi käytännössä tarkoittaa hyvin eri asioita. Tuentarve voi olla muun muassa tarve konkreettiselle avulle perheen arkeen, lisätietoa lapsen kehityksestä, erityisyydestä tai palveluista. Tuentarve voi liittyä arjen ja elämäntilanteen hallintaan, toimintaan ryhtymiseen tai verkostojen aktivoimiseen ja vertaistuen löytämistä. Vanhemman tuen tarve voi olla kasvatuskäytäntöjen tarkastelua tai niiden uudelleen suuntaamista sekä uusien toimintatapojen omaksumista. Tuen tarpeen moninaisuus vaatii ammattilaisilta perheen tilanteen kokonaisuuden hahmottamista. Tällöin tuki voidaan antaa kohdennetusti oikein kuormittamatta vanhempia liikaa koordinoituvastuulla. Tämä vaatii ammattilaisilta monitoimijaisista työskentelyä, jolloin tilannetta tarkastellaan yhdessä perheen kanssa. (Roine, Lehikoinen & Nieminen 2019, 133–136.)

Mäkelän (2019, 17) mukaan olemme yhteisöllisesti vastuussa lapsistamme, ja näin myös heidän vanhemmistaan. Riittävät resurssit eritoimialoille lasten ja perheiden hyvinvointia tukevissa palveluissa tukee ammattilaisten kykyä tarttua lasten, vanhempien ja nuorten tilanteisiin ajoissa. Täsmällinen, oikea aikainen, apu voi olla riittävä kokemus vanhemmille heidän pärjäävyydestään. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin (10/2019) mukaan lapsiperheiden käyttämissä palveluissa tulee kiinnittää huomiota koko perheen hyvinvointiin. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota pienten poikien, erillään asuvien ja yhden vanhemman perheisiin. Tilastoraportin (10/2019) mukaan nelivuotiaiden lasten vanhemmista suurin osa voi hyvin ja vanhemmat kokivat tyytyväisyyttä vanhemmuudestaan sekä perheensä arjen toimivuudesta. Raportissa ilmenee kuitenkin, että joka kolmas vanhemmista

tunsi laiminlyövänsä kotiasioita työn vuoksi. Joka viidennellä vastanneista vanhemmista oli ollut masennusoireilua, ja joka seitsemännellä taloudellista niukkuutta. Yhden vanhemman perheissä oli kasautunut useammin jaksamisen haasteita. Vanhemmat ilmaisivat tuen tarpeen yleisimmin oma jaksamisen ja lapsen ikätasoisien kehityksen vuoksi. Raportissa ilmenee, että lähes kaikki vanhemmat kaipasivat tukea lapsiperhepalvelujen ammattilaisilta, mutta eivät välttämättä ilmaisseet sitä heille. Lapseen liittyvä tuen tarve tuotiin esille useammin, kun taas vanhemmuuteen tai parisuhteeseen liittyvä tuen tarve jätettiin useammin kertomatta. Muita useammin tuen tarpeen jättivät kertomatta vanhemmat, joilla oli jaksamisen haasteita, kuten masennusoireilua, yksinäisyyttä ja huolta jaksamisesta vanhempänä. (Vuorenmaa 2019, 1–10.)

Vanhemmuuden aika –hanke toteutti vuonna 2000 valtakunnallisen kyselyn varhaiskasvatukselle ja äitiys- ja lastenneuvoloille. Kyselyn mukaan puolet vastanneista piti vanhemmuuden tukemista keskeisenä työn tavoitteena varhaiskasvatuksessa. Työntekijät tavoittelivat luottamuksellista ja avointa yhteistyötä huoltajien kanssa. Vuonna 2000 tehdyssä tutkimuksessa tulevaisuuden haasteeksi työntekijät mainitsevat kasvun vanhemmuuteen, rajat ja rakkaus -teeman sekä lapsen ja vanhemman yhteisen ajan lisäämisen. (Kekkonen 2004, 3–27.) Hektisyys ja ajan jakaminen ovatkin tämän päivän lapsiperheiden haaste. Ajan jakaminen työn ja muun elämän välillä haasta vanhemmuuden lisäksi myös parisuhdetta. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen haasteet näyttäytyvät erityisesti vanhemmuuden alkuvaiheessa lasten ollessa pieniä, sillä pienet lapset tarvitsevat paljon aikaa ja huomiota osakseen. Näistä haasteista huolimatta työ ja perhe ovat pääsääntöisesti voimavaroja, jotka linkittyvät hyvään terveyteen ja elämänlaatuun. (Lammi-Taskula & Toppinen-Tanner 2019, 72.)

Halme, Vuorisalmi ja Perälä (2014) tutkivat lapsiperheiden haasteita, tuen tarpeita ja tuensaantia perheiden peruspalveluissa työntekijöiden näkökulmasta tutkimuksessa Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa työntekijöiden näkökulma. Tutkimuksen tieto on kerätty vuonna 2009 työntekijöiltä, jotka toimivat äitiys- ja lastenneuvola-, kouluterveys- ja päivähoitopalveluja sekä esi- ja perusopetusta antavissa toimipaikoissa. Tutkimuksen tuloksissa ilmenee, että työntekijät kokivat lapsen liittyvien huolten puheeksi ottamisen helpompina kuin vanhempänä toimimiseen liittyvien huolien puheeksi ottamisen. Lapsiin liittyvistä huolista helpoimmaksi arvioitiin lapsen oppimiseen ja fyysiseen terveyteen liittyvien huolten puheeksi ottaminen vanhempien kanssa. (Halme ym. 2014, 6–44.)

Jokainen lapsiperhe tarvitsee tietoa ja muuta tukea jossakin vaiheessa perheen elämäntaakasta. Hakulisen (2019, 25–26) mukaan ei voida ennustaa etukäteen, kuka tulee tarvitse-

maan tukea ja muuta apua, ja siksi palvelujen tarjoaminen koko kohderyhmälle on perusteltua. Huolen ja haasteiden keskellä perheellä ei ole välttämättä voimia hakeutua omaaloitteisesti palveluihin. Tällöin avunsaantiin saattaa tulla viivettä. Lapsi- ja perhepalveluissa, kuten neuvolassa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tavoitetaan lähes kaikki lapset, nuoret ja perheet. Nämä palvelut tarjoavatkin hyvät pohjan vanhemmuuden tuelle, sillä näissä peruspalveluissa kohdataan lapsia, vanhempia ja perheitä arjen tilanteissa. Peruspalveluissa perhe tulee kohdatuksi, huomatuksi, kuulluksi ja nähdyksi. Näissä palveluissa tapahtuu puheeksi ottamista, perheen omien voimavarojen aktivointia ja tarvittaessa oikeanlaisen tuen löytämistä. (Roine ym. 2019, 133.)

Vanhemmuuden tukeminen määrittyy monen eri lainsäädännön sisällöstä ja säätelee kaikkien perhekeskustoimijoiden työn sisältöjen lisäksi myös sivistystoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä. Vanhemmuuden tukemisesta on kirjattu Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Lasten oikeuksien julistuksessa seuraavasti.

“Tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien takaamiseksi ja edistämiseksi sopimusvaltiot antavat vanhemmille ja muille laillisille huoltajille asianmukaista apua heidän hoitaessaan lastenkasvatustehtävänsä sekä huolehtivat lastensuojelulaitosten ja -palvelujen kehittämisestä” (Yk:n lastenoikeuksien sopimus, artikla 18, 14).

Vanhemmuuden varhaisesta tukemisesta on kirjattu lastensuojelulaissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§). Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävänsä ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Vanhemmuuden tukemisesta on kirjattu myös Perustuslaissa, Sosiaalihuoltolaissa, Terveystieteidenhuoltolaissa, Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon asetuksessa, Opetus- varhaiskasvatuslaissa, Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (Roine ym. 2019, 132–133).

5.3 Vanhemmuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus on yleisin ja merkittävin lapsiperheiden käyttämä palvelumuoto, ja se tavoittaaakin merkittävän osan suomalaisia lapsiperheitä. Vanhemmat ovat lastensa asiantuntijoita, ja heidän jakama tieto lapsestaan on arvokasta yksilöllisten kehitystarpeiden tiedostamisessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea vanhempaa kasvatustyössään. Vanhemmuutta voidaan tukea varhaiskasvatuksessa yhteisten keskustelujen äärellä nostamalla esiin perheen myönteisiä voimavaroja sekä vahvistamalla positiivi-

sia asioita. Varhaiskasvatuksessa tehtävään vanhemmuuden tukemiseen kuuluu tarvittaessa yhteistyö muiden ammattilaisten ja perheen verkoston kanssa. Varhaiskasvatus toimii myös yhtenä lastensuojelun avohuollon tukitoimena. (Koivula 2004, 79–85.)

Lapsen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin vaikuttavat lapsen turvallinen ja hyvinvoiva kasvuympäristö, lapsen ihmissuhteiden laatu sekä perheen yleinen elämäntilanne. Hyvinvoiva perhe antaa lapselle hyvän ja turvallisen kasvualustan. Perheen hyvinvointiin vaikuttaa erityisesti vanhempien parisuhde ja sen toimivuus, sillä sen tiedetään olevan yhteydessä vanhempi-lapsisuhteeseen. Perhettä voikin kuvata systeemisenä kokonaisuutena, jossa perheen sisäisten suhteiden vaikeudet heijastuvat lapseen. Aikuisiän vahvaan elämänhallintaan ja terveyteen vaikuttavat lapsuusiässä saatu hyvinvoivan vanhemman antama tuki, lämpö ja turva sekä perhettä yhdessä pitävät tekijät, kuten turvallinen sosiaalinen ympäristö ja terveelliset elämäntavat. Onkin perusteltua, että vanhemmuuden tukemisen vaikutuksen näkyvät ihmisen hyvinvoinnissa koko elämän ajan. (Roine ym. 2019, 131–133.)

Turvalliset vuorovaikutussuhteet tukevat lapsen kehitystä niin kodin sisä- että ulkopuolella. Näin ollen koko perheen ja sen jäsenten hyvinvoinnilla on vaikutusta lapsen hyvinvointiin. Kuten aiemmin kuvaamme, perhe ja vanhemmat kohtaavat monia arkeen vaikuttavia odoituksia, vaatimuksia ja haasteita. Vanhemman hyvinvointi vaikuttaa lapsi-vanhempi-suhteeseen, ja vanhemman pahoinvointi voi näkyä lapsessa esimerkiksi käytöshäiriöinä tai masentuneisuutena. Lapsen hyvinvointia voidaan siis vahvistaa vanhempien tukemisella. Parhaimmillaan varhaiskasvatus voi tarjota lapselle ja vanhemmalle emotionaalista ja sosiaalista tukea perheen päivittäisessä arjessa. (Böök & Mykkänen 2017, 75–83.)

5.4 Huolen puheeksi ottaminen

Huolella tarkoitetaan työntekijän subjektiivista näkemystä, joka syntyy asiakassuhteessa. Huoli voi syntyä lapsen, perheen tai vanhemman pulmasta. Huoli kohdistuu tällöin kahteen seikkaan; lapsen, perheen tai vanhemman selviämiseen sekä omiin toimintamahdollisuuksiin. Huoleen liittyy myös työntekijän oma tunne tilanteesta. Se on intuitiivinen kuva lapsen tilanteesta sekä omista ja mahdollisen jo olemassa olevan verkoston voimavaroista. Tämä kuva sisältää tietoa, tunteita ja velvoitteita. Intuitiivinen kuva rakentuu siis kolmesta elementistä: kognitiivisesta, emotionaalisesta ja moraalisisesta elementistä. Tunteen lisäksi huoli voi olla myös konkreettinen. Huolen konkretisointi auttaa työntekijää selkiyttämään huolenaihettaan. Konkreettinen huoli on myös huoltajalle helpommin jäsennettävissä. Käsityksen muodostaminen huolesta helpottuu työntekijän kertomien konkreettisten havaintojen avulla. (Eriksson & Arnkil 2012, 21–23.)

Huolen subjektiivisen luonteen vuoksi asiakkaan tilanne voi näyttäytyä eri työntekijöille eri toimipisteissä erilaisena. Eri sektorin työntekijöillä on oma kontakti samoihin lapsiin tai perheisiin. Kullakin oma perustehtävänsä ja omaan kokemuspohjaan perustuva näkökulma, josta käsitys perheen tilanteesta muodostuu. Esimerkiksi neuvolan terveydenhoitajan ymmärrys ja tilanteenmäärittäminen ei ole samanlainen kuin varhaiskasvatuksen työntekijän. Näin ollen voidaan todeta, että kokoamalla ja jakamalla tietoa työntekijöiden välillä saadaan monipuolisempi ja kokonaisvaltaisempi ymmärrys lapsen ja perheen tilanteesta. Aina sama huolenaihe ei välttämättä näyttäytyä esimerkiksi varhaiskasvatuksen tiimin jäsenille samanlaisena, sillä työntekijän omat kokemukset vaikuttavat huolen kokemukseen. (Eriksson & Arnkil 2012, 24.)

Suomen lastensuojelulaki määrittää, että lasten kanssa työskentelevien on toimittava varhaisen puuttumisen periaatteiden mukaan. Lastensuojelulaissa (417/2007, 2§) todetaan, että lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava lapsen vanhempia tai huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Viranomaisten on pyrittävä tarjoamaan perheelle tarvittavaa apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Avun ja tuen tarjoaminen vaatii työntekijältä ensin huolen puheeksi ottamisen. (Repo 2015, 21.)

Huolen puheeksi ottaminen onkin olennainen osa varhaista puuttumista. Huoli kertoo, että asioiden ennakoita menevän lapsen kannalta huonoon suuntaan, ja tilanteeseen tulee saada muutosta. Muutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan yhteistyötä lapsen, hänen huoltajansa ja työntekijän välillä. Tällaisia tilanteita ajatellen Eriksson ja Arnkil ovat laatineet Huoli puheeksi opas varhaisissa dialogeissa teoksen. Erikssonin ja Arnkilin mukaan huolen esiin ottamisessa korostuu kaiken psykososiaalisen ja opetus- ja kasvatustyön perusta eli kontakti lapsiin ja nuoriin sekä heidän vanhempiinsa. Työskentelysuhteissa toteutettu tuki on usein keskustelua, ohjausta, neuvontaa ja kannustusta. Uhkana kontakteissa nähdään kriittikin tai jonkin asian rajoittamisen mahdollisuus. Uusista kontakteista haluttaisiin rakentaa vielä lisää luottamusta ja pitkään jatkuneissa suhteissa vältellä luottamuksen vaarantamista. (Eriksson & Arnkil 2012, 7–19.)

Huolen huomaamisessa ja puheeksi ottamisessa korostuu yhteistyön merkitys yhteistyötoimien ja perheiden kanssa. Puheeksi ottamisella voidaan päästä lapsen ja perheen kannalta hyviin tuloksiin. Eriksson & Arnkil (2017, 45–47) esittelee Huolen puheeksi - Opas varhaisista dialogeista konkreettisia työkaluja puheeksi ottoon kysymysten ja ennakkolo-

makkeen avulla. Huolenaiheiden aktiivinen esiin tuominen ja nopea puheeksi otto lisää lastensuojeluilmoitusten tekemistä herkemmin ja välittömämmin. On syytä pohtia, miten tilanne voi edetä ja mitä voi vielä tapahtua, jos huolta ei oteta puheeksi.

Perheiden huolet ovat hyvin moninaisia ja erilaisia. Työntekijän ja vanhemman välinen luottamus rakentuu yhteisten keskustelujen kautta. Keskustelujen aiheet laajenevat ja syvenevät luottamuksen kasvaessa. (Kekkonen 2012, 58.) Huolen puheeksi ottaminen vanhemman kanssa voi olla tiiviin yhteistyön alku. Onnistunut puheeksi otto saa haasteellisen tilanteen liikahtamaan myönteisempään suuntaan, ja näin lisää työntekijän uskoa työn vaikutavuuteen sekä asiakkaan myönteistä asennetta työntekijää kohtaan. Huolen esiin nostaminen helpottaa oikeanlaisen avun löytämistä. Hyvä yhteistyö ei katkea huolen puheeksi ottoihin, vaan yhteistyö jatkuu siitä entistä parempana ja arvokkaampana. (Eriksson & Arnkil 2012, 38.)

Erikssonin & Arnkil esittämä Huolen puheeksi ottamiseen malli koostuu kolmesta vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa työntekijä tarkastelee kokemaansa huolta ja jäsentää mistä asioista hän on lapsen tilanteessa huolissaan. Tämän pohdinnan tukemiseksi voidaan esittää tukikysymyksiä: Mistä olet huolissasi lapsen tilanteesta? Mitä tapahtuu, jos et ota huoltasi puheeksi? Oletko ollut aiemmin huolissasi lapsen tilanteesta? Jos olet, niin mitä ennakoit puheeksi oton seuraavan, kun jätit ottamatta asian puheeksi? Kuinka suuri huolesi on? Huolen suuruuden arvioinnissa voi hyödyntää huolen vyöhykkeistöä, joka on työntekijän varhaisen avoimen yhteistyön apuväline työskentelysuhteiden jäsentymiseksi ja yhteistyön kehittämiseksi. Tämän huolen vyöhykkeistön tarkoituksena on auttaa selkiyttämään asiakkaiden ja työntekijöiden keskinäistä yhteistyötä. Mallissa huolen vyöhykkeitä on neljä ja huoli nähdään janaana, jonka toisessa päässä on tilanne, johon ei liity huolta. Toisessa päässä on suuren huolen tilanne. Huolen vyöhykkeistössä rajat ovat usein häilyviä ja joustavia ja tarkoituksena onkin päästä puhumaan kokonaisvaltaisista kokemuksista. Huolen vyöhykkeistö selkiyttää huolen käsitettä, ja auttaa arvioimaan huolen tasoon liittyviä toimintamahdollisuuksia. (Eriksson & Arnkil 2012, 12–14,19.)

Huolen puheeksi ottamisen mallin toisessa vaiheessa ennakoidaan keskustelutilannetta. Työntekijä voi arvioida pohtimalla, miten huoltaja hänet mahdollisesti kokee. Missä asioissa hän voi olettaa saavansa työntekijältä tukea ja missä asioissa hän voi kokea työntekijän uhkaavaksi? Huolenaiheiden lisäksi tulisi pohtia myös millaisia voimavaroja lapsella tilanteessa on. Mitä vahvuuksia voisi vahvistaa tai tukea? Vahvuuksien esiin nostaminen vaikuttaa keskustelutilanteen ilmapiiriin myönteisellä tavalla. (Eriksson & Arnkil 2012, 14–16.) Myönteinen ja luottavainen suhde toimii perustana etenkin keskusteluissa, joissa otetaan puheeksi huoli lapsen kasvuun tai kehitykseen liittyen (Kekkonen 2012, 130).

Tilannetta on hyvä ennakoida, ja miettiä millainen aika ja tila olisi tällaiselle kohtaamiselle otollinen. Mallin kolmannessa vaiheessa arvioidaan tehtyä puheeksi ottoa. Miten tilanne toteutui? Tapahtuiko se, kuten ennakoit? On tärkeää pysähtyä arvioimaan, mitä ajatuksia tilanne herätti. Vähensikö puheeksi ottaminen työntekijän huolta? Jatkatko esille nostetun asian kanssa työskentelyä vai voiko asian nyt jättää sivuun? (Eriksson & Arnkil 2012, 14–17.)

Halme, Vuorisalmi ja Perälä (2014) Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa - työntekijöiden näkökulma -tutkimuksen mukaan työntekijät kohtasivat useammin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä kuin vanhempana toimimiseen tai perheen tilanteeseen liittyviä huolia. Tällaisia lapseen liittyviä huolista yleisimpiä olivat lapsen kehitykseen, fyysiseen terveyteen ja oppimiseen liittyvät huolet. Vanhemmuuteen liittyviä huolia olivat yhteisen ajan riittämättömyys, parisuhdeongelmat ja perheen taloudelliset vaikeudet. Työntekijät kokivat lapsen liittyvien huolten puheeksi ottamisen helpompana kuin vanhempana toimimiseen liittyvien huolien puheeksi ottamisen. Vaikeimmiksi aiheiksi nousivat vanhempien päihteidenkäyttöön, lähisuhdeväkivaltaan sekä seksuaalisen väkivallan uhkaan liittyvät asiat. Näiden asioiden puheeksi ottaminen koetaan vaikeaksi, sillä näiden asioiden puheeksi ottamista ei koeta kuuluvan itselle, tai työntekijä epäilee omaa osaamistaan asiaan liittyen. (Halme ym. 2014, 5, 97.)

Huolten kohtaaminen on yleisempää äitiys- ja lastenneuvoloissa kuin muissa toimipai-koissa. Äitiys- ja lastenneuvolassa otetaan enemmän puheeksi huolia kuin varhaiskasvatuksessa. Neuvolassa perheet käyvät noin kerran vuodessa, mutta varhaiskasvatushenkilöstön kanssa kohtaamisia tulee vuodessa lukemattomia. Äitiys- ja lastenneuvolassa perheiden huolet painottuvat lapsen kasvuun ja kehitykseen, mutta tutkimuksen mukaan vanhemmat tarvitsisivat erityistä tukea arjessa jaksamiseen. (Halme ym. 2014, 97–105.)

5.5 Dialogi

Kuulemisen edellytyksenä on dialogi, jossa voi syntyä aitoa vuoropuhelua. Dialogi toteutuu tasa-arvoisessa puheessa, jossa jokaisen osallistujan tieto on samanarvoista. Dialogiseen vuoropuheluun mahtuu eri mielipiteitä, sillä sitä kannattelee kuulemisen ja kunnioittamisen kokemus. Dialogisuus sisältää kyvyn ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Yhdessä ajattelun taidolla tarkoitetaan sitä, ettei yksilön tuoma näkemys ole lopullinen, vaan askel kohti lopputulosta. Dialogisessa kasvatusilmapiirissa on merkittävää luoda työntekijöiden ja vanhempien välille hyvä keskusteluilmapiiri. (Kekkonen & Kaskela 2006, 38.)

Ajatuksien sanoiksi pukeminen auttaa ihmistä tulemaan tietoisiksi omista ajatuksistaan. Perheen tilanteen arvioinnissa on merkittävää olla aidosti läsnä ja osoittaa kiinnostusta perheen tilanteesta. Kunnioittava, oikea asenne vuorovaikutustilanteessa mahdollistaa vuoropuhelun syntymisen. Dialogisuus ei olekaan mikään erityinen metodi, vaan asenne toisen ihmisen kohtaamisen tilanteissa. Kohtaaminen ja dialogin syntyminen vaativat aikaa ja yhteisen tilan. Asiakastyössä vastuu vuorovaikutuksen onnistumisesta on aina ammattilaisella, sillä vanhempi ei välttämättä itse tiedä mitä dialogisuus tarkoittaa vaan saattaa puolustaa omaa kantaansa voimakkaasti. (Rantanen & Paavilainen 2018, 15.)

6 Tutkimus- ja kehittämismenetelmät

6.1 Tutkimuksellinen kehittämistoiminta ja toimintatutkimus

Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka avulla pyritään "löydöksiin" ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Kvalitatiivinen tutkimus ei pyri määrällisiin tutkimuksen mukaisiin yleistyksiin, vaan pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään ilmiöitä ja sen sisältöä. Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi on syklinen prosessi, jossa tutkija voi liikkua joustavasti vaiheiden välillä. Tälle prosessille on tyypillistä, että tutkija tekee vuoroin kenttätyötä ja vuoroin teoreettista tutkimusta tutkimusprosessin aikana. (Kananen 2012, 29–30.)

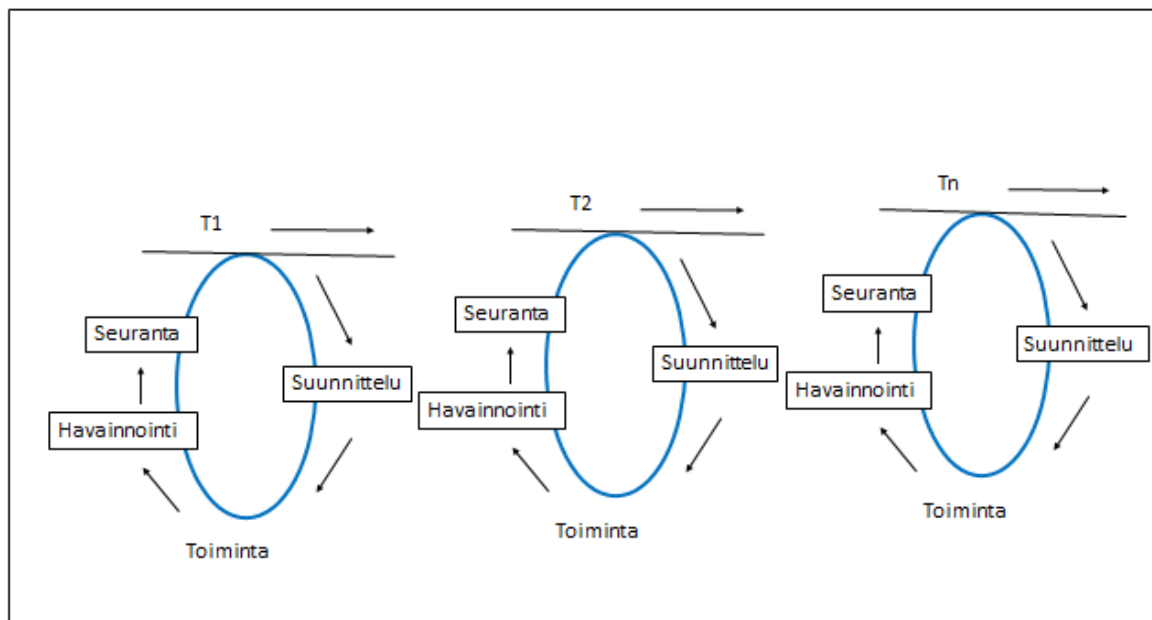
Tutkimuksessa tuotetaan uusia asioita ja tietoa, joita sovelletaan käytäntöön. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa yhdistyvät konkreettinen kehittämistoiminta sekä tutkimuksellisuus. Tutkimusta ja kehittämistyötä yhdistävällä tutkimuksellisella kehittämistyöllä vastataan työelämästä nousevaan tarpeeseen. Esimerkiksi hoitotyössä ja sosiaalialalla asiantuntijatyötä on vaikea ohjata vain teoreettisten lähestymistapojen tai teoriasta johdettujen tutkimustulosten perusteella, sillä työ on vahvasti tilanne- ja tapauskohtaista. (Toikko & Rantanen 2009, 19–22.) Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan käsite voidaankin ymmärtää tutkimustoiminnan ja kehittämistoiminnan yhteyttä kuvaavana käsitteenä. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa tietoa luodaan käytännön kehittämistyön kautta, mutta pääpaino on kehittämisessä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 18–20.) Lahden ammattikorkeakoulun YAMK-opinnäytetyöprosessin käsikirjan (2019, 3) mukaan tutkimuksellisen kehittämistoiminnan tuloksena syntyy esimerkiksi uudenlainen parannettu tapa toimia eli toimintamalli. Kehittämishankkeessa suunnitellaan, toteutetaan ja lopuksi arvioidaan tätä uutta toimintamallia.

Kehittämistyöllä tavoitellaan muutosta, jolla saadaan aikaan jotakin parempaa tai tehokkaampaa toimintaa. Lähtökohtana voivat olla nykyisen tilanteen tai toiminnan ongelmat taikka toive jostakin uudesta toiminnasta. Kehittämistoiminta voi kohdistua yksittäisiin teki-jöihin ja ammattitaidon kehittämiseen tai laajempiin kokonaisuuksiin, kuten toimintaprosesseihin, työyhteisöihin, organisaatioihin ja konkreettisiin tuotteisiin. (Toikko & Rantanen 2009, 16–17.)

Toimintatutkimusta (action research) voidaan kuvata Kurt Lewinin kenttäteoriasta ja ryhmädynamiikasta kehitetyksi suuntaukseksi, joka tavoittelee muutoksia konkreettisessa todellisuudessa tutkivalla otteella. Toimintatutkimus sisältää useita kokeilevia vaiheita, jossa käytäntö, reflektio, suunnittelu ja toteutus vuorottelevat ja keskustelevat keskenään. Toimintatutkimuksellista tutkimusprosessia ei aina voida suunnitella ennalta, vaan se muovautuu

prosessin aikaisten havaintojen ohjaamina. Toimintatutkimuksessa tutkijan rooli voi vaihdella ulkopuolisesta asiantuntijasta tasavertaiseen toimijaan, ja kohde voi määräytyä monella eri tavalla. Toimintatutkimuksella voidaan tavoitella laajoja yhteiskunnallisia muutoksia, ja uusia toimintatapoja tai kehittää yksittäisten toimijoiden osaamista. (Toikko & Rantanen 2009, 29–30.) Toimintatutkimusta onkin käytetty yhteiskunta- ja ihmistieteiden alueille, etenkin koulutuksen ja kasvatuksen alalla. Toimintatutkimuksellista lähestymistapaa on kuvattu myös käsiteellä tutkimuksellinen kehittämistoiminta, jota käytetään usein ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden tutkimuksellisessa viitekehyksessä. (Heikkinen 2018, 216–218.)

Toikko ja Rantanen (2009, 66) kuvaavat kehittämistyön etenemistä jatkuvana syklinä eli spiraalina, jossa vaiheet prosessissa jatkuvat syklistä seuraavaan. Syklit muodostavat spiraalin, joka sisältää useita peräkkäin toteutettuja syklejä. Näin kehittämistoiminta muodostuu jatkuvasta prosessista, jossa korostuvat konkreettisen toiminnan (havainnointi ja toteutus) ja sitä käsittelevän diskurssin (suunnittelu ja reflektointi) välinen vuorovaikutus.

KUVIO 2. Toimintatutkimuksen syklinen prosessi (Kananen 2014, 13).

Kananen kuvaa toimintatutkimusta jatkuvana syklisenä prosessina, jolla tavoitellaan jatkuvaa muutosta ja kehittämistä. Prosessinomainen toiminta koostuu sykleistä, jotka sisältävät pelkistetyimmillään toistuvat vaiheet suunnittelu, toiminta ja seuranta. (Kananen 2014, 14.)

Keittämishankkeessa nämä toimintatutkimukselle ominaiset vaiheet toteutuvat toimintatutkimuksellisissa sykleissä.

6.2 Aineistonkeruumenetelmät

Asiantuntijahaastattelut

Haastattelua voidaan kuvata keskustelutilanteena, jossa tutkija pyrkii saamaan haastateltavilta tutkimuksen aihepiiriin kuuluvia asioita. Haastattelemineen on tullut osaksi tutkimuksia 2000-luvulla, kun ajatus osapuolten keskinäisestä suhteesta ja vuorovaikutuksesta on muuttunut. Haastattelijan osallisuutta tilanteessa ei nähdä haitaksi, vaan aktiivinen rooli on suositeltavaa. Haastattelijan aktiivisuus osoittaa kiinnostusta esimerkiksi nyökkäillen tekee haastattelutilanteesta luontevan samalla kannustaen haastateltavaa kertomaan vapaammin omista kokemuksistaan. Tulee kuitenkin muistaa spontaanin keskustelun ja haastattelun eroavaisuudet. Haastattelu toteutuu tutkijan aloitteesta tavoitteellisessa tiedonkeruutilanteessa, joka monesti nauhoitetaan. Haastattelijaa saattaa tavoitella tilanteeseen tavanomaisen keskusteluhetken tunnelmaa, mutta haastattelun aiheen ja sen henkilökohtaisuu-den mukaisesti haastateltava asettaa omat rajansa siihen, kuinka paljon hän antaa itsensä haastattelutilanteessa. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018, 28–29.)

Tutkimushaastattelussa toteutuvat vuorovaikutustilanteelle ominaiset piirteet. Kysymme kysymyksiä, teemme oletuksia, osoitamme ymmärtämistä ja kiinnostusta. Haastattelulla on kuitenkin tietty päämäärä, jota kohti haastattelu etenee. Haastattelijaa haluaa kerätä tietoa, minkä vuoksi hän on laatinut kysymyksiä, ohjaa keskustelua ja fokusoii sitä tiettyihin teemoihin. Keskustelua rakennetaan haastatteluksi erityisesti kysymyksin ja vastauksin, jonka jälkeen haastattelijaa kiittää vastauksen ymmärretyksi. (Ruusuvaara & Tiittula 2017, 46–53.)

Tässä kehittämishankkeessa yhtenä aineistonkeruumenetelmänä käytämme haastattelua, joka on yksi laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmä. Tuomen ja Sarajärven (2018, 98) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt, joilta kerätään tietoa, omaavat tietoa tutkittavasta ilmiöstä tai heillä on kokemusta asiasta. Näin haastateltavat eivät valikoidu satunnaisesti, vaan harkitusta varhaiskasvatuksen ja matalan kynnyksen perhetyön kentältä. Asiantuntijahaastattelu on luonnollinen ja selkeä valinta haastattelumenetelmäksi, sillä haluamme kerätä tietoa juuri Tuusulan varhaiskasvatuksen työntekijöiden toiveista ja tarpeista liittyen varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvaan.

Asiantuntijahaastattelua käytetään haastattelumenetelmänä silloin, kun henkilöä haastatellaan nimenomaan hänellä oletetun tiedon ja kokemuksen vuoksi. Asiantuntijalla oletetaan olevan tietoa tutkittavasta ilmiöstä tai prosessista. Asiantuntijuutta ei nähdä haastateltavan

henkilön pysyvänä ominaisuutena tai kykynä, vaan se ajatellaan määrittyvän henkilön tekemisessä ammatillisen tehtävän tai sosiaalisen aseman kautta. (Alastalo, Åkerman & Vaitinen 2017, 218–220.)

Kehittävä vertaiskäynti

Kehittävä vertaiskäynti määritellään samaan ammattiryhmään kuuluvien, samanlaisten työyksiköiden tai saman työalueen tai ongelman parissa työskentelevien kesken tapahtuvaksi työn kehittämiseksi, jonka keskeinen osa on vierailu- tai tutustumiskäynti. Kehittämiskohde voi olla toimintamalli, työtapa, tulokset tai dokumentointikäytäntö ja se valitaan aina tarpeen mukaan. Vertaiskäynnillä keskustellaan, havainnoidaan ja esitetään joko ennalta sovittuja kysymyksiä tai käynnillä heräviä ennalta sopimattomia kysymyksiä. Oma ja toisen osapuolen toimintaa peilataan ja pyritään löytämään vahvuuksia sekä kehittämiskohteita. Kehittävällä vertaiskäynnillä on paljon liittymäkohtia Benchmarkingiin, mutta erona on se, että arviointikumppaniksi ei haeta parasta mahdollista esimerkkiä miltä tahansa sektorilta vaan vertainen, samanlaisten asioiden kehittämisestä kiinnostunut kumppani. (Hellsten, Holma & Outinen 2004, 12–13.) Benchmarking on kehittävää vertaiskäyntiä järjestelmällisempi ja tarkemmin suunniteltu oppimistapa ja sen avulla pyritään selvittämään toimimisen lisäksi myös menestymistä. (Ojasalo ym. 2009, 186.)

Benchmarking voidaan toteuttaa kvantitatiivisena eli määrällisenä vertailuna tai kvalitatiivisena eli laadullisena vertailuna ja niitä on mahdollista käyttää kehittämisprosessissa samanaikaisesti. Laadullinen benchmarking tehdään usein eri organisaatioiden välisenä vertaiskäyntinä ja silloin tiettyjä toimintoja vertaillaan toisiinsa. Laadullinen benchmarking voi liittyä esimerkiksi asiakastyötä tekevän henkilöstön työkäytäntöihin ja kokemuksiin. (Perälä 2008, 91–92.)

Kehittämishankkeemme vertaiskäynti toteutetaan kuntaan, jossa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työtä on toteutettu jo usean vuoden ajan.

Tutkimuspäiväkirja

Kehittämishankkeen aikana saadaan paljon tärkeää ja oleellista tietoa myös muun muassa keskustelemalla, havainnoimalla ja kyselemällä. Tällaista tietoa on helppoa tallentaa kirjoittamalla tutkimuspäiväkirjaa. Tutkimuspäiväkirjan muistiinpanoista käytetään termiä esianaalyysi. Tutkimuspäiväkirjan avulla jäsenetään kehittämishankkeen aikana nousseita ajatuksia, tuntemuksia ja havaintoja. Tutkimuspäiväkirja on myös oivallinen väline analysoida tekijää tai tekijöitä kehittämishankkeen osana. Päiväkirjaa on hyvä kirjoittaa aktiivisesti jokaisessa vaiheessa, näin tärkeät havainnot tulee kirjattua ylös ja niitä voidaan hyödyntää

myöhemmässä vaiheessa kehittämishankkeen aikana. (Huovinen & Rovio 2008, 106–107; Grönfors 2015, 157.)

Tutkimuspäiväkirjan pitäminen voi olla systemaattista tai vapaamuotoista. Päiväkirjaan voi kirjoittaa suunnitelmia, oivalluksia, ongelmia ja haasteita, kuultuja tai luettuja asioita sekä tuntemuksia. Tutkimuspäiväkirjan avulla voi helposti seurata tutkimuksen etenemistä ja suunnitella ja jäsentää tulevia vaiheita. Tutkimuspäiväkirjan muistiinpanoja voi sellaisenaan käyttää osana tutkimuksen aineistoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 45, 267.)

Tutkimuspäiväkirjan tyylliset tiedonkeruumenetelmät ovat yleistyneet ja niiden avulla pyritään ymmärtämään toimijoita heidän itsensä tuottamien kertomusten avulla. Persoonallisiin dokumentteihin perustuvia aineistoja ovat erilaiset päiväkirjat, kirjeet sekä muistelmat. (Hirsjärvi ym. 2009, 217.) Varhaiskasvatuksen perheohjaaja on pitänyt työn edetessä tutkimuspäiväkirjaa, jonka tarkoituksena on kirjata kehittämisen edetessä esiin nousseita kysymyksiä, kokemuksia, haasteita ja ongelmia sekä onnistumisia ja palautteita. Tämän tutkimuspäiväkirjan sisältöä käytämme opinnäytetyömme aineistona. Päiväkirja sisältää hyödyllistä tietoa työn lähtökohdista ja etenemisestä.

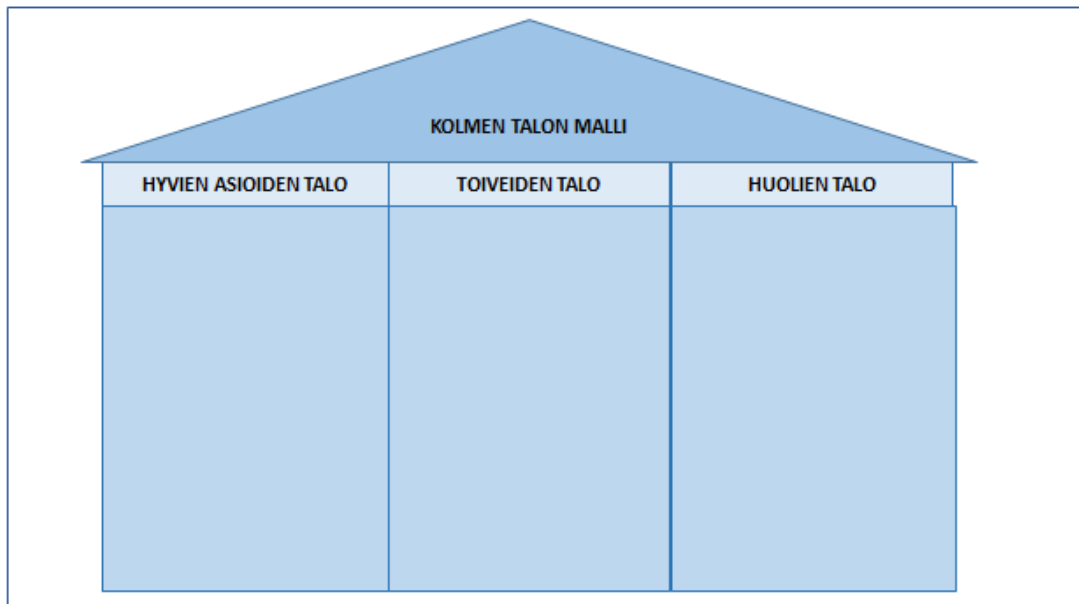
Tutkimuspäiväkirjan pitäminen on prosessia tukeva aineistonkeruumenetelmä ja sen tarkoitus on omalta osaltaan auttaa meitä jäsentämään, purkamaan sekä dokumentoimaan matkan varrella nousseita ajatuksia ja tuntemuksia. Tutkimuspäiväkirjan pitäminen on tässä kehittämishankkeessa vapaamuotoista. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työtä tehnyt kirjaa kehittämistyön edetessä ylös esiin nousseita kysymyksiä, kokemuksia, haasteita ja ongelmia, onnistumisia ja palautteita sekä työn lomassa ulkopuolella nousseita ideoita ja hyviä lähteitä.

Henkilöstökyselyt

Kanasen (2012, 85–87) mukaan kehittämisprosessiin on hyvä ottaa mukaan kaikki, joita kehittäminen koskee. Käytännössä tämä voi olla vaikeaa henkilöstömäärien ja resurssirajoitteiden vuoksi. Organisaatiot sisältävät aina paljon hiljaista ei-näkyvää tietoa, joka voi olla sidoksissa yksittäisiin toimijoihin eli ammattilaisiin. Tällaiselle tiedolla voi olla merkitystä toiminnan kehittämisen kannalta, ja siksi tämä tieto on tärkeää saada esiin kehittämishankkeen alkuvaiheessa. Tässä kehittämishankkeessa henkilöstökyselyt toteutettiin perheohjaajan työn alkuvaiheessa tutkimusta edeltävänä aineiston keruuna ja sen lisäksi välineinä käytettiin myös kolmen talon mallia ja padletia.

Kolmen talon mallin kehittäjä ja luoja on australialainen sosiaalityöntekijä Andrew Turnell. Malli on alkujaan kehitetty sosiaalityöntekijöiden käyttöön lapsiperhetyöhön vastaamaan lastensuojelun tarpeita. Työkaluna malli on yksinkertainen ja helposti haltuun otettava.

Vaikka malli on alun alkaen kehitetty lastensuojelun työvälineeksi, voidaan sitä käyttää muussakin yhteydessä ratkaisukeskeisenä ja asiakaslähtöisenä menettelytapana. (Signs of safety.)

KUVIO 3. Kolmen talon malli

Käytimme Andrew Turnellin kehittämää Kolmen talon malli -menetelmää henkilöstökyselyiden pohjana. Kolmen talon malli sisältää kolme kohtaa, jotka ovat hyvien asioiden talo, toiveiden talo sekä huolien talo. Tähän kolmikohtaiseen pohjaan pyysimme varhaiskasvatuksen henkilöstöä kirjaamaan omia ajatuksia, toiveita ja huolia liittyen varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvaan. Loimme tämän Kolmen talon malli- pohjan padlet alustalle, jota käytimme tiedonkeruuvälineenä.

Padlet on uudenlainen tapa toteuttaa erilaisia tehtäviä tai ryhmätöitä interaktiiviselle seinälle ilmaiseksi. Padlet voi toimia ideariihenä, kyselyn alustana tai ilmoitustauluna. Osallistujilla tulee olla tietokone tai jokin mobiililaitte, jolla he pystyvät kirjoittamaan seinälle. Padletin luoja määrittelee yhteisen seinän, jolle muut henkilöt voivat kirjoittaa. Kaikki samalla seinällä olevat käyttäjät näkevät reaaliajassa muiden tekemät uudet lisäykset ja muokkaukset. Tekstin lisäksi padlet-seinälle on mahdollista liittää kuvia, linkkejä sekä teksti- ja videotiedostoja. Padlet soveltuu hyvin monenlaiseen työskentelyyn. (Padlet käyttöohjeet 2018.)

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja teki työn alkaessa henkilöstökyselyn varhaiskasvatustyksikköön, jossa varhaiskasvatuksen perheohjaaja työskentelee. Kyselyssä kartoitettiin henkilökunnan ajatuksia, toiveita ja tavoitteita varhaiskasvatuksen perheohjaajan työlle. Lisäksi alustavaa tiedonkeruuta on tullut useiden keskustelujen, kokousten ja tapaamisten kautta. Näitä tietoja on dokumentoitu perheohjaajan tutkimuspäiväkirjaan.

6.3 Aineiston käsittely ja analysointimenetelmät

Yhtenä aineiston keruumenetelmänä käytämme haastattelua. Toimivien tapa haastattelujen tallentamiseen on Kanasen (2014, 108–110) mukaan haastattelun äänittäminen digitaalisella nauhurilla. Tällöin haastattelijan ei tarvitse kirjata haastattelussa syntyviä vastauksia mekaanisesti, vaan voi keskittyä haastattelutilanteeseen. Digitaalisessa tallenteessa säilyvät myös äänenpainot, tauot ja sanattomat äännähdykset, joihin voi myös palata myöhemmin. Tallennetun aineiston analysoinnin avaamisessa käytetään useimmiten litterointia eli koko aineiston puhtaaksikirjoittamista tekstimuotoon sanasta sanaan, jolloin aineisto voidaan tarkastella manuaalisesti tai ohjelmallisesti erilaisilla analysointimenetelmillä. Litterointia on mahdollista tehdä monella eri tekniikalla ja tasolla.

Haastattelun äänitetty aineisto kirjoitetaan tekstimuotoon mahdollisimman sanatarkasti, mikä tekeekin litteroinnista aikaa vievän tutkimuksen vaiheen. Haastatteluiden litterointi on kuitenkin tärkeä vaihe aineiston analyysin kannalta. Litteroinnin kautta tutkija pääsee uudestaan tutustumaan aineistoon samalla ottaen etäisyyttä itse haastattelutilanteeseen. Haastatteluiden äänitteet sisältävät valtavasti informaatiota, ja litteroidessa käsitys haastattelutilanteen vuorovaikutustilanteesta voikin tarkentua. Litteroinnin tuotos onkin aina vain yksi tulkinta tilanteesta, sillä tekstimuotoon muutettu aineisto jättää väijäämättä osan informaatiosta pois. (Ruusuvaori & Nikander 2017, 437.)

Litteroinnista voidaan erotella kolme eri tasoa, jotka ovat sanatarkka litterointi, yleiskielinen litterointi ja propositiotason litterointi. Sanatarkka litterointi on tarkin litteroinnin taso, joka huomioi puheen eleet ja äänenpainot, jotka merkitään myös muistiin. Yleiskielisessä litteroinnissa teksti muunnetaan kirjakielelle poistamalla murre ja puhekielen ilmaisut. Propositiotasolla kirjataan ainoastaan sanoman ja havainnon ydinsisällöt. Laadullinen tutkimus etenee usein prosessin omaisesti, joten litterointivaiheessa tutkija ei välttämättä tiedä mitä aineistosta loppujen lopuksi tarvitaan. Tutkija joutuu tekemään valintoja, mitä kaikkea hän litteroi ja mikä on olennaista tutkimuksen kannalta. Tutkijan kannalta on lohdullista, että tallennettu aineisto säilyy ja siihen voi palata tutkimuksen edetessä. (Kananen 2012, 108–110.)

Sisällönanalyysi on Tuomen ja Sarajärven (2018, 103–108) mukaan perusanalyysimenetelmä, jota on mahdollista käyttää kaikessa laadullisessa tutkimuksessa. Sisällönanalyysi voi olla oma yksittäinen metodi, mutta sitä on mahdollista käyttää myös väljänä teoreettisena kehyksenä ja liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Näin ollen sisällönanalyysin avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jolla tarkoitetaan aineiston sisällön kuvaamista sanallisesti ja tekstin eri merkityksien etsimistä. Sisällönanalyysissä aineisto pilkotaan osiin, luodaan käsitteet ja loppu viimein kootaan tiiviiseen ja selkeään muotoon.

Puhtaaksikirjoitetun aineiston analysointi alkaa siitä, että aineisto luetaan useaan kertaan läpi. Tämän jälkeen aineisto luokitellaan haastattelussa nousseiden teemojen mukaan, niin että yhteiset piirteet luokitellaan samaan luokkaan. (Ojasalo ym. 2009, 110–111.) On erittäin harvinaista, että ihmiset ilmaisivat saman asian täysin samalla tavalla, mutta silti tutkija koodaa ne samaan luokkaan (Hirsjärvi & Hurme 2015, 173).

Aineiston analysointi voidaan tehdä induktiivisella (yksittäisestä yleiseen) eli aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, joka on jaettu kolmevaiheiseksi. Ensimmäinen vaihe on redusointi (pelkistäminen), eli aineiston selkeyttäminen ja tiivistäminen. Aineistosta etsitään oleelliset ilmaukset ja ilmaukset pelkistetään. Seuraava vaihe on klusterointi (ryhmittely) eli aineiston ryhmittely. Aineiston ryhmittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja samaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään sekä yhdistetään luokiksi. Luokat nimetään sisältöä kuvaavilla nimillä. Viimeinen analysoinnin vaihe on abstrahointi. Aineiston abstrahoinnilla (teoreettisten käsitteiden luominen) tarkoitetaan aineiston tiivistämistä edelleen niin, että alaluokista muodostetaan yläluokkia, jotka nimetään niitä kuvaavilla nimillä. (Ojasalo ym. 2009, 138–145; Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127)

Tämän kehittämishankkeen aineisto, asiantuntijahaastattelut, kehittävä vertaiskäynti, henkilöstökyselyt sekä päiväkirja käsiteltiin ja analysoitiin käyttäen samaa analyysitapaa, jonka muodostivat teemoittelu, koodaus ja yläkäsitteiden muodostaminen.

7 Kehittämishankkeen toteuttaminen

7.1 Kehittämishankkeen eteneminen ja aineistonkeruu

Tämä kehittämishanke käynnistyi syksyllä 2019 aiheen valinnalla. Tuusulan kunta lähti kehittämään varhaiskasvatuksen perheohjaajan työtä osittain valtion myöntämän hankerahoituksen avustuksella. Tuusulan varhaiskasvatuspalveluihin palkattiin varhaiskasvatuksen perheohjaaja, joka on toinen tämän kehittämishankkeen toteuttajista.

Aiheen valikoitumisen myötä kehittämishanke eteni aiempiin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin, hankkeisiin ja tietopohjaan tutustumisella. Tietoperustan kirjoittaminen toteutettiin syys- joulukuun 2019 aikana ja sitä on syvennetty, tarkennettu ja päivitetty talveen 2021 asti. Aineistonkeruu suoritettiin neljän menetelmän, asiantuntijahaastattelut, kehittävä vertaiskäynti, tutkimuspäiväkirja sekä henkilöstökyselyt padletin ja kolmen talon mallin avulla. Aineistoa kerättiin varhaiskasvatuksen perheohjaajan alueeseen kuuluvien kahden varhaiskasvatusyksikön henkilökunnalta sekä kehittävällä vertaiskäynnillä kahdelta varhaiskasvatuksen perheohjaajalta.

Kehittämishankkeen aikana muodostui kolme toimintatutkimukselle ominaista toimintasykliä, joista ensimmäinen toteutui syksyllä 2019. Kehittämishankkeessa jokainen toimintatutkimuksen sykli sisälsi suunnittelu-, toiminta- ja reflektointivaiheen. Havainnollistamme kehittämishankkeen etenemistä toimintasyklejä kuvaavien kaavioiden avulla.

Ensimmäinen toimintasykli

Ensimmäinen toimintasykli muodostui elo-joulukuun 2019 aikana. Kehittämishankkeen aihe tarkentui elokuussa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn kehittämisen myötä.

KUVIO 4. Kehittämishankkeen ensimmäinen toimintasykli

Syklin suunnitteluvaihe muodostuu kehittämishankkeen aloituksesta, jolloin lähdettiin kehittämään varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvaa. Suunnitteluvaihe eteni syklin toimintavaiheeseen, jossa keräsimme varhaiskasvatustyöyksikön henkilöltä ajatuksia, toiveita ja odotuksia varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvaan liittyen. Tämä aineisto kerättiin perheohjaajan työn alkaessa elokuussa 2019, jo ennen tutkimuslupaa, joten aineistoa käsitellään tutkimusta edeltävänä aineistona ja se toimii suuntaa antavana kehittämishankkeen materiaalina. Tämän kehittämishankkeen yhteistyöstä sovittiin suullisesti hyvissä ajoin elokuussa 2019 ja yhteistyösopimus laadittiin kirjallisesti 19.11.2020. Tutkimussuunnitelma esiteltiin ohjaavalle opettajalle joulukuussa 2019. Saimme kehittämishankkeelle tutkimusluvan toimeksiantajalta lokakuussa 2019 sekä kehittävän vertaiskäynnin kohdekunnalta tammikuussa 2020. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työ alkoi elokuussa 2019 ja työnkuvaa kehitettiin työn edetessä. Työstä tuotettiin esitteet (liite 4), joita jaettiin varhaiskasvatustyöyksikön asiakasperheille ja henkilökunnalle.

Työtä tehtiin tunnetuksi jo työn varhaisessa vaiheessa syksyllä 2019. Perheohjaaja vieraili päiväkotiryhmissä etenkin aamuisin ja iltapäivisin, jolloin vanhemmilla oli mahdollisuus tavata häntä ilman ajanvaraamista lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja esittäytyi, kertoi työnkuvasta ja keräsi henkilökunnalta toiveita ja odotuksia varhaiskasvatuksen perheohjaajan työlle varhaiskasvatustyöyksikön työillassa elokuussa 2019.

Perheohjaaja esittäytyi ja kertoi varhaiskasvatuksen perheohjauksesta varhaiskasvatusyksikön vanhempainilloissa sekä järjesti vanhemmilla avointa aamukahvilaa syksyn 2019 ajan. Aamukahvilan tavoitteena oli tavata vanhempia matalalla kynnyksellä ilman ajanvarausta, keskustella vanhempaa askarruttavista teemoista ja luoda vanhemmille mahdollisuus tutustua muihin vanhempiin.

Varhaiskasvatusyksikköjen henkilöstön ajatuksia, odotuksia ja toiveita varhaiskasvatuksen perheohjaajan työhön liittyen kerättiin myös tiimikiertoilla perheohjaajan työnkuvaan liittyvän avoimen keskustelun kautta. Tiimikiertoja tehtiin kahteen varhaiskasvatusyksikköön, joissa tiimejä oli yhteensä neljätoista. Tiimikierrat toteutettiin elo- joulukuun 2019 aikana. Tiimikiertoilta syntynyttä aineistoa dokumentoitiin tutkimuspäiväkirjaan.

Tutkimuspäiväkirjan pitäminen oli prosessia tukeva aineistonkeruumenetelmä ja sen tarkoitus oli omalta osaltaan auttaa meitä jäsentämään, purkamaan sekä dokumentoimaan matkan varrella nousseita ajatuksia ja tuntemuksia. Tutkimuspäiväkirjan pitäminen oli tässä kehittämishankkeessa vapaamuotoista. Tutkimuspäiväkirjaa syntyi kehittämishankkeen aikana 12 sivua fontilla Arial 11 rivinvälin ollessa 1.

Toimintavaiheesta syklin mukaisesti toiminta eteni reflektointivaiheeseen, jossa toimintavaiheessa kerättyä aineistoa analysoitiin. Henkilöstöltä nousseita toiveita ja odotuksia perheohjaajan työlle kirjattiin ylös tutkimuspäiväkirjaan, josta nostettiin esiin teemoittelun avulla eniten esiin nousevat teemat.

Toinen toimintasykli

Kehittämishankkeen toinen toimintasykli muodostui kevään 2020 aikana, jolloin tapahtui suurin osa kehittämishankkeen tiedonkeruusta.

KUVIO 5. Kehittämishankkeen toinen toimintasykli

Toimintasyklille ominaisesti myös toinen toimintasykli lähti liikkeelle suunnitteluvaiheesta, jossa jatkoimme varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn kehittämistä. Saimme edellisen toimintasyklin aikana arvokasta tietoa varhaiskasvatuksen henkilöstön toiveista ja odotuksista varhaiskasvatuksen perheohjaajan työhön liittyen. Halusimme paneutua henkilöstöltä ajatuksiin tarkemmin ja lähdimme toteuttamaan henkilöstölle suunnattua tiedonkeruuta Kolmen talon mallin –avulla. Varhaiskasvatushenkilöstö osallistui varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn kuvan luomiseen tuottamalla ajatuksia Kolmen talon malli -pohjaan, joka toteutettiin kahdessa varhaiskasvatusyksikössä padlet-kyselynä.

Padlet oli aineistonkeruumenetelmänä käytössä useammassakin kohdassa kehittämishankettamme. Perheohjaajan kehittyvää työnkuvaa on kehittämishankkeen aikana esitelty varhaiskasvatusyksikön kehittämispäivässä tammikuussa 2020, jolloin henkilökunnalta kerättiin kommentteja perheohjaajan työstä ja sen kehittämisestä anonymisti padletin avulla. Padlettiin luotiin Kolmen talon malli -pohja, joka koostuu hyvien asioiden talosta, huolien talosta sekä toiveiden talosta.

Kehittämishankkeen toteuttajat suunnittelivat ja loivat nämä padlet-kyselyt yhdessä ja perheohjaajana työskentelevä toimija oli läsnä varhaiskasvatusyksiköiden kehittämispäivissä, joissa kyselyt toteutettiin. Padlet-kyselyt toteutettiin osana kahden varhaiskasvatusyksikön kehittämispäivää. Ajatuksia kerättiin kolmen talon mallilla yhteensä 47 varhaiskasvatuksen

henkilökunnan jäseneltä. Otos sisältää varhaiskasvatusyksikön esimiehiä, varhaiskasvatuksen opettajia, lastenhoitajia, avustajia ja varhaiskasvatuksen erityisopettajia.

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvan kehittämiseen kerättiin tietoa myös haastatellaamalla varhaiskasvatuksessa toimivia ammattilaisia. Näitä haastatteluja kutsumme asiantuntijahaastatteluiksi, näitä tehtiin yhteensä viisi kappaletta. Kehittämishankkeessa haastateltiin kahta varhaiskasvatuksen opettajaa, kahta varhaiskasvatuksen erityisopettajaa ja varhaiskasvatusyksikön johtajaa. Haastattelut tehtiin tammi- ja helmikuun aikana 2020.

Asiantuntijahaastattelut toteutettiin valmiiksi laaditun haastattelurungon (liite 2) pohjalta. Haastattelun kysymykset jaoteltiin neljään osa-alueeseen, jotka olivat yhteistyö, käytännöt, arviointi sekä haasteet ja kehittäminen. Asiantuntijahaastattelut toteutettiin haastateltavan omalla työpaikalla tai perheohjaajan työhuoneessa. Haastattelijana toimi varhaiskasvatuksen perheohjaajana työskentelevä kehittämishankkeen toteuttaja. Haastattelutilanne vaihteli pituudeltaan tunnin ja puolentoista tunnin välillä. Haastatteluiden aikana haastatteli esitti haastateltavalle kysymyksiä kirjatun samalla avainasioita ylös paperille. Haastattelut nauhoitettiin nauhurilla, ja äänite kuunneltiin ja litteroitiin piakkoin haastattelutilanteen jälkeen. Kumpikin kehittämishankkeen toteuttajista kuuntele haastatteluiden äänitteitä useaan kertaan haastattelutilanteiden jälkeen. Äänitteet jaettiin siten, että kumpikin kehittämishankkeen toteuttaja litteroi äänitteitä. Litteroitua aineistoa syntyi asiantuntijahaastatteluista yhteensä 20 sivua fontilla Arial 11 rivivälin ollessa 1.

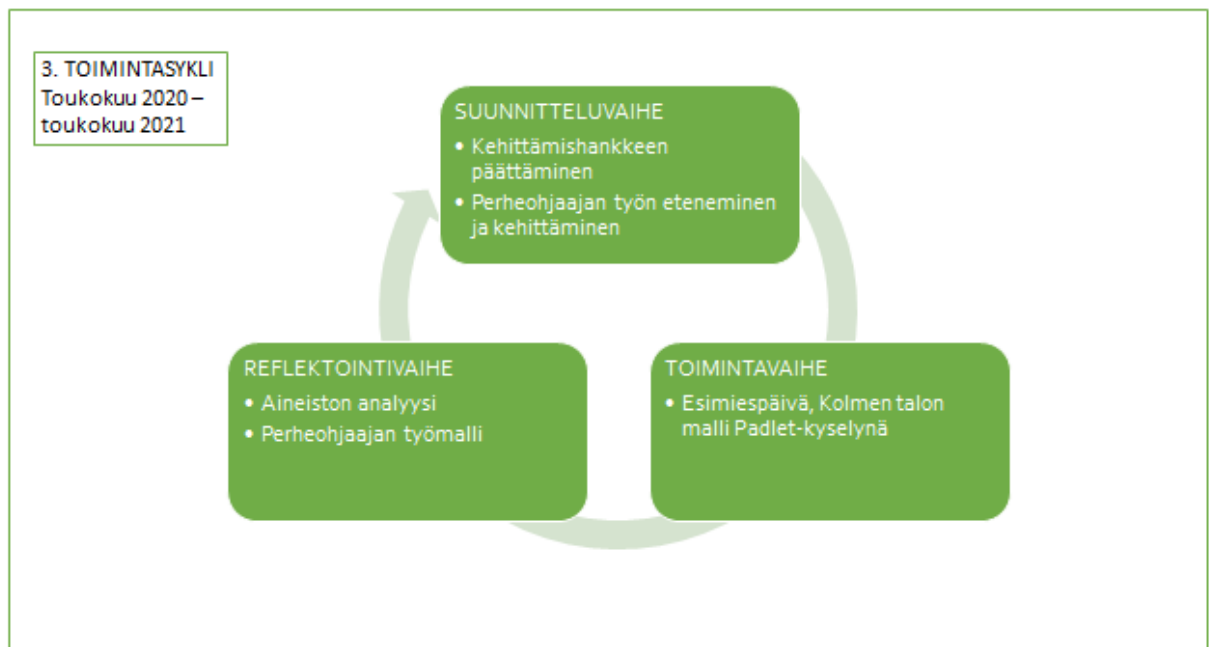
Kehittävän vertaiskäynnin kohteeksi valikoitui kunta, jossa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työtä on tehty jo usean vuoden ajan, ja työ on vakiintunut toimivaksi osaksi varhaiskasvatusta. Kehittävä vertaiskäynti toteutui 14.2.2020. Vertaiskäyntiä ennen olimme sopineet käytännön asioista, kuten käynnin tarkoituksesta ja tavoitteista kahden työntekijän kanssa. Vertaiskäyntiä varten laadimme kysymysrunгон (liite 3), jonka lähetimme työntekijöille etukäteen. Paikalla oli kaksi varhaiskasvatuksen perheohjaajaa ja me tämän kehittämishankkeen tekijät. Tutustuimme varhaiskasvatuksen perheohjaajien työtiloihin ja toteutimme vertaiskäynnille suunnitellun haastattelun. Vertaiskäynnin haastattelu äänitettiin, ja se toteutettiin myös asiantuntijahaastatteluna. Kuuntelimme haastattelun äänitteen useaan kertaan ja sovimme litteroinnin toteuttamisesta siten, että toinen kehittämishankkeen toteuttajista litteroi haastattelun äänitteen. Haastattelutilanne kesti tunti ja kolmekymmentä minuuttia ja haastattelusta syntyi litteroitua aineistoa yhteensä 12 sivua fontilla Arial 11 rivivälin ollessa 1.

Tämän toimintasyklin aikana syntyi runsaasti aineistoa, jonka analysointia toteutimme syklin reflektointivaiheessa. Tässä vaiheessa syntyi jo huomio siitä, miten kehittämishankkeen aikana monella eri tavalla ja tahoilta kerätty aineisto ja sen tulokset tukivat toisiaan.

Toisen toimintasyklin reflektointivaiheessa syntyi ymmärrys varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn merkityksestä varhaiskasvatuksessa varhaisen tuen tarjoajana ja vanhemmuutta tukevana toimijana. Näitä kehittämishankkeesta syntyneitä tuloksia ja havaintoja esiteltiin varhaiskasvatuksen esimiespäivässä toukokuussa 2020.

Kolmas toimintasykli

Kehittämishankkeen viimeinen toimintasykli on ajallisesti edellisiä syklejä pidempi.

KUVIO 6. Kehittämishankkeen kolmas toimintasykli

Kehittämishankkeessa syntynyt varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamalli esiteltiin toukokuussa 2020 varhaiskasvatuksen esimiespäivässä, johon varhaiskasvatusyksiköiden esimiehet, apulaisjohtajat, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, varhaiskasvatuspäällikkö sekä kasvun ja oppimisen tuen päällikkö osallistuivat. Esimiespäivässä keräsimme osallistujilta kommentteja toimintamalliin liittyen Kolmen talon malli -menetelmällä padletin avulla. Kommentteja padlettiin tuli 13 kappaletta.

Tämän jälkeen alkoi kehittämishankkeen viimeisen syklin reflektointivaihe, jossa analysoimme saadun padletilla kerätyn aineiston ja viimeistelimme varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamallin.

7.2 Aineiston analysointi

Havainnollistamme aineiston tulosten analysointiprosessia kuviossa 4 esitettyssä analyysipolussa. Aineiston käsittelyn jälkeen aloitimme aineiston analysoinnin, jossa käytimme teemoittelua. Samaa aineiston analysointimenetelmää käytettiin koko aineistossa. Teemoittelun kautta yläkäsitteiksi nousivat vanhemmuuden tukeminen, monialainen yhteistyö, matalan kynnyksen palvelu, varhainen tuki ja huolen puheeksi ottaminen. Teemoittelun jälkeen aloitimme aineiston tulkinnan, jonka tuloksia ja johtopäätöksiä avaamme luvussa kahdeksan.

KUVIO 7. Analyysipolku

Asiantuntijahaastattelut sekä kehittävällä vertaiskäynnillä tehty asiantuntijahaastattelu äänitettiin. Äänitetty aineisto litteroitiin eli puhtaaksikirjoitettiin sanasta sanaan. Litteroitua aineistoa tuli viidestä asiantuntijahaastattelusta yhteensä 20 A4-sivua fontilla Arial 11. Kehittävän vertaiskäynnin aineistoa oli litteroituna yhteensä 12 A4-sivua fontilla Arial 11. Aineiston käsittely aloitettiin lukemalla litteroitu aineisto useaan kertaan läpi. Tämän jälkeen aineiston analysointi toteutettiin käyttämällä kolmivaiheista teemoittelua. Teemoittelun ensimmäinen vaihe litteroinnin jälkeen oli irrottaa alkuperäinen ilmaisu litteroidusta tekstistä. Toisessa vaiheesta tästä litteroidusta ilmaisusta muodostetaan pelkistetty ilmaisu ja kolmas vaihe oli muodostaa yläluokka. Alla oleva kuvio havainnollistaa näitä kolmea vaihetta.

KUVIO 8. Aineiston luokittelu

Kolmivaiheisen teemoittelun jälkeen samaan aihepiiriin kuuluvat ilmaukset koodattiin ylivii-vaamalla ne eri värein. Alkuperäiset ilmaukset kerättiin erilleen muusta aineistosta ja alkuperäisistä ilmauksista muodostettiin pelkistetyt ilmaukset. Pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin niin, että samaa tarkoittavat käsitteet laitettiin samaan luokkaan ja luokalle annettiin nimi. Näin muodostuivat yläluokat ja niille annettiin niiden sisältöä kuvaava nimi. Aineiston teemoittelusta syntyi yläluokkia yhteensä viisi; monialainen yhteistyö, huolen puheeksi ottaminen, matalankynnyksen palvelu, varhainen tuki ja vanhemmuuden tukeminen.

Alla on esimerkki yläluokkien muodostumisesta. Kuviossa on esitettyä alkuperäinen ilmaus, pelkistetty ilmaus ja muodostuneet viisi yläluokkaa värikoodein.

Alkuperäinen ilmaus		Pelkistetty ilmaus			Yläluokka
<p><i>”Ja jos siellä on asiat huonosti niin sehän näkyy heti siinä heidän lapsessaan. Näin mä jotenki sen aattelen. Sen takii mun mielest tämä jos mikä on niiku sitä varhaista puuttimista. Tähän niiku pitää ehdottomasti niiku satsata tämmöseen.”</i></p>		<p>Jos asiat ovat huonosti, niin se näkyy lapsessa. Perheohjaajan työ on varhaista puuttumista, johon pitää ehdottomasti satsata.</p>			<p>Varhainen tuki.</p>
<p><i>”Ehkä se että että perheohjaaja on niinkun helposti saatavilla ja varsinkin semmissä akuuteissa tilanteissa joissa vaikka vanhempi aamulla romahtaa niin et et se perheohjaaja olis siellä niinku helposti saatavilla ja sitä kautta saatas sitten sille perheelle apua.”</i></p>		<p>Perheohjaaja on helposti saatavilla ja varsinkin akuuteissa tilanteissa, joissa vaikka vanhempi aamulla romahtaa. Perheohjaaja on silloin helposti saatavilla ja sitä kautta saataisiin perheelle apua.</p>			<p>Matalakynnys. Vanhemmuuden tukeminen.</p>
YLÄLUOKKIEN VÄRIKODIT	Huolen puheeksi ottaminen	Monialainen yhteistyö	Varhainen tuki	Vanhemmuuden tukeminen	Matalan kynnyksen palvelu

TAULUKKO 1. Aineiston teemoittelu, koodaus ja yläluokat

Kahden varhaiskasvatusyksiköiden kehittämispäivissä kerättiin aineistoa henkilöstöltä Kolmen talon malli -menetelmällä. Aineistoa kerättiin virtuaaliseen padlet-alustaan, jolloin vastaajat pystyivät tuottamaan ajatuksia nimettömästi. Litteroituun aineistoon verrattuna padletin avulla saatu aineisto oli lyhytsanaista. Padlet alustaan tulleet kommentit siirrettiin Word-tiedostoon, johon aineistoa kertyi 1 A 4 sivua fontin ollessa Arial 11.

Kommentit luokiteltiin alkuperäiseen ilmaukseen ja yläluokkaan. Kaksivaiheisen teemoittelun jälkeen samaan aihepiiriin kuuluvat ilmaukset koodattiin yliviivaamalla ne eri värein.

Alkuperäinen ilmaus	Yläluokka
<i>"Perheohjaaja on "lisäkäsi", jolla pystytään tukemaan perhettä kokonaisvaltaisemmin."</i>	Vanhemmuuden tukeminen
<i>"Toivottavasti matala kynnyks säilyy eli perheohjaajan toimisto pysyisi jatkossakin päiväkodilla."</i>	Matalan kynnyksen palvelu

TAULOKKO 2. Aineiston teemoittelu, koodaus ja yläluokat

Aineiston analyysin jälkeen padleteista tiivistyi yhteenveto, jonka pohjalta keskeiset tulokset ja huomiot tiivistettiin. (Liite 4).

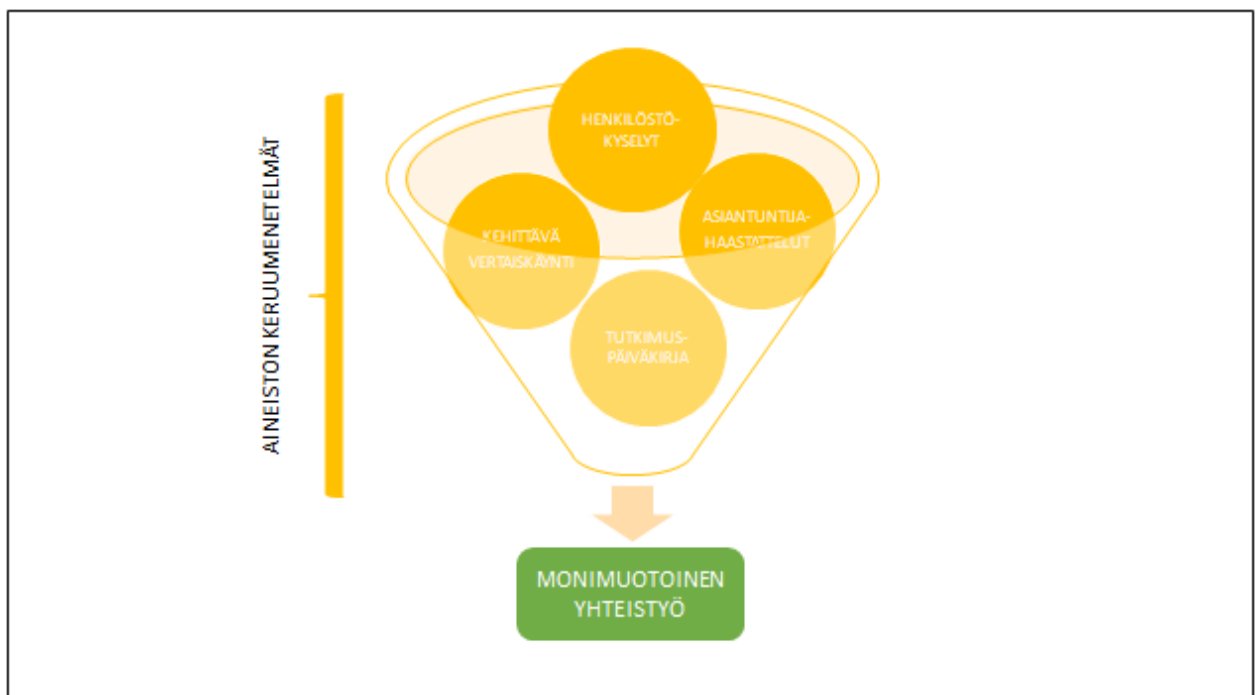
Tutkimuspäiväkirjaa syntyi kehittämishankkeen aikana 12 sivua fontilla Arial 11 rivinvälin ollessa 1. Tutkimuspäiväkirjan teksti luettiin useaan otteeseen läpi, ja aineistosta esiin nousevat teemat koodattiin värein asiantuntijahaastattelujen tulosten värikoodauksen mukaisesti.

Asiantuntijahaastatteluiden, kehittävän vertaiskäynnin, henkilöstökyselyiden ja tutkimuspäiväkirjan suorat sitaatit on merkitty siten, että niistä käy ilmi mistä aineistosta ne on poimittu, suojaten kuitenkin haastateltavien anonymiteetin. Asiantuntijahaastatteluista käytämme lyhennettä Ah, kehittävästä vertaiskäynnistä Kv, henkilöstökyselyistä Hk ja tutkimuspäiväkirjasta Pk sekä esimiespäivä Ep.

8 Tulokset

8.1 Monimuotoinen yhteistyö

Kehittämishankkeemme tutkimusaineisto koostui asiantuntijahaastatteluista, kehittävästä vertaiskäynnistä, henkilöstölle tehdyistä padlet-kyselyistä ja tutkimuspäiväkirjasta. Aineiston teemoittelun kautta tuloksiksi nousi viisi yläluokkaa, jotka muodostavat varhaiskasvatuksen perheohjauksen keskeisimmät teemat. Havainnollistamme tuloksia kunkin viiden yläluokaksi muodostuneen teeman alussa tekemillämme kuvioilla.

KUVIO 9. Tutkimustulos monimuotoinen yhteistyö

Kehittämishankeen tulokseksi nousi varhaiskasvatuksen perheohjaajan tekemä yhteistyö. Käytämme termiä monimuotoinen yhteistyö, joka kuvaa varhaiskasvatuksen perheohjaajan tekemää monitasoista yhteistyötä useiden toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan yhteistyö rakentuu ennen kaikkea varhaiskasvatuksen toimijoista, sekä lapsi- ja perhepalveluita tuottavista toimijoista.

Asiantuntijahaastatteluiden tutkimustuloksissa monialaisen verkostoyhteistyön merkitys korostui. Keskeisenä asiana koettiin toimiminen lapsen edun mukaisesti yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Varhaiskasvatuksessa monialainen yhteistyö näkyy perheen ympärille

koottuna palvelukokonaisuutena, mikä tukee lapsen ja perheen tarpeita. Perheen monialainen palvelukokonaisuus voi olla laaja. Yhden lapsen monialainen palvelukokonaisuus voi koostua monesta toimijasta, kuten varhaiskasvatuksen opettajasta, varhaiskasvatuksen erityisopettajasta, varhaiskasvatuksen perheohjaajasta, perhesosiaalityön työntekijästä, terveydenhoitajasta, neuvolapsykologista, puheterapeutista ja toimintaterapeutista.

“Kirkastetaan yhdessä tavoitetta, miksi tätä työtä tehdään yhdessä. Mitä aikaisemmin perhe saa tukea, niin silloin voi olla että vältytään niiltä suuremmilta ongelmilta myöhemmin.” (Ah1)

“Yhdessä meidän pitää miettiä se, että työtä ei voi yksin tehdä. Sitä tehdään tiiminä; varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa, tukimuodot ja moniammatillinen yhteistyö. Koulunpuolen kanssa ja johtajien kanssa. Veot... ja totta kai perheiden kanssa yhdessä.” (Ah1)

“...varhaiskasvatuksen erityisopettajan se niin ku työkenttä kuitenkin on varhaiskasvatus ja lapsi... ...parhaimpana se toimis sillai kasvatusyhteistyönä ja siinä olis se koko verkosto mukana varhaiskasvatus, perheohjaaja ja perhe jolloin aattelen että ne tulokset varmaan olisi paljon paremmat kun pystyy pelkästään varhaiskasvatuksen erityisopettajana saamaan aikaan.” (Ah5)

Yhteistyötä kuvattiin kasvatusyhteistyönä vanhemman, varhaiskasvatuksen työntekijän ja perheohjaajan välillä. Tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen perheohjaajan, varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan välillä pidettiin merkittävänä etenkin silloin, kun pyrittiin löytämään lapsen kasvua ja kehitystä tukevia keinoja. Keskeiseksi yhteistyön lähtökohdaksi nousi yhteinen näkemys ja tavoite.

“Et me saada se perhe niinku sitoutumaan niihin yhteisiin sopimuksiin et meil on sama näky siitä lapsen tuen tarpeesta ja siitä perheen tuen tarpeesta.” (Ah3)

“Yhdessähän me tätä työtä tehdään.. ...jotenki meidän niiku ammattitaito ja voimavarat ku ne yhdistää ni siit tulee niiku sit semmonen vau.” (Ah3)

Asiantuntijahaastatteluiden tuloksissa ilmenee, että varhaiskasvatuksen perheohjaajan tekemiä havaintoja lapsiperheisiin vaikuttavista ajankohtaisista ilmiöistä pidettiin merkityksellisinä varhaiskasvatuksen kentällä. Ilmiöitä tuodaan esiin yleisellä tasolla säilyttäen luottamuksellisen suhteen perheen ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan välillä. Keskustelut esimerkiksi lapsiperheiden hektisestä elämästä tai tukiverkoston vähäisyydestä koettiin tukevan kasvattajien ymmärrystä perheiden sen hetkisestä elämästä.

“Yhteistyö veojen ja johtajien kanssa tulee olla tiivistä. Jonkulainen malli siihen, että perheohjaaja sopii johtajan kanssa säännölliset tapaamiset ja keskustelut. Sellaista keskustelua ajankohtaisista ilmiöistä. Tuomaan omia ajatuksia pedagogisesta työkentästä.” (Ah1)

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja on varhaiskasvatusyksiköissä toimiva varhaiskasvatuksen työntekijä. Toimivan yhteistyön perheohjaajan ja ryhmän kasvattajien, varhaiskasvatusyksikön esimiehen ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa on merkittävää. Yhteistyön menetelmiksi asiantuntijahaastatteluissa nousi varhaiskasvatuksessa pidettävät lapsen keskustelut, kuten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu eli vasu. Perheohjaajan on mahdollista osallistua vasukeskusteluihin perheen luvalla. Kasvattaja voi tehdä tähän aloitteen, mikäli kokee että perhe voi hyötyä perheohjauksesta. Vasukeskustelu voi olla perheohjaajan ja vanhemman ensikohtaaminen, jonka jälkeen sovitaan jatkotyöskentelystä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan asetetaan yhteisiä tavoitteita ja sovitaan yhdessä siitä, miten kunkin lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia edistetään suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksessa.

“Vasukeskustelu aikaa voi käyttää osittain myös perheiden asioihin. Koska nämä keskustelut eivät käsitä kaikkien ryhmän lasten keskusteluja vaan vain yksittäisiä. Toki aikaa voi varata hieman enemmän. Lapsen asiat on kuitenkin keskiössä.” (Ah1)

“Harvoin lasta voi tai lasten pulmia voi erottaa siitä niinku perheestä... ...kaikkein parhaimpana se toimis niinku kasvatusyhteistyönä ja siinä olis niinku se koko verkosto mukana varhaiskasvatus ja tota perheohjaaja ja perhe jolloin tota aattelen että ne tulokset olisi varmaan paljon paremmat kun monesti pystyy niinku pelkästään varhaiskasvatuksen erityisopettajana saamaan aikaan.” (Ah5)

Vasukeskusteluiden lisäksi asiantuntijahaastatteluiden tuloksissa nousi esiin varhaiskasvatuksen perheohjaajan läsnäolo varhaiskasvatuksen arjessa. Perheohjaajan läsnäolo ja päiväkotiryhmien tiimeissä vierailujen nähtiin lisäävän yhteistyön mahdollisuuksia. Vierailut tiimipalavereissa on lisännyt yhteistä keskustelua ja konsultointeja esimerkiksi tilanteissa, joissa työntekijälle on noussut huoli perheestä.

“Perheohjaaja on ollut ryhmän tiimeissä ja on puhuttu huolista, että mitä huolia on ja miten vois mennä eteenpäin. Joko perheohjaajan kanssa tai sitten muita reittejä pitkään.” (Ah4)

“Ihan sitte semmonen niiku tiimeissä oleminen puolivuositain niin se olis minusta hyvä. Siinä voi sitte pohtia yhdessä minkälaisia huolia on ryhmässä juuri sillä hetkellä ja olisko perheohjaajan työstä apua. Ja jos ei ole niin sais vinkkejä että mitä reittejä voi mennä.” (Ah4)

Henkilöstökyselyiden tuloksissa käy ilmi varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn lisäävän varhaiskasvatuksen osaamista. Perheille annettavan tuen lisäksi perheohjaaja tarjoaa kasvattajille konsultaatioapua. Perheiden ohjaaminen perheohjaajan palvelun piiriin koettiin helpoksi, kun perheohjaaja sijaitsi samassa yksikössä.

“Mahtavaa, että perheohjaajan työpiste päiväkodilla, jolloin kynnyksellä on yhteyttä on varmasti matalampi kuin jos työpiste olisi jossain virastossa tms. Perhetyöntekijä jalkauttaa osaltaan myös omaa ammattitaitoaan päiväkotiin ja sitä kautta muulle henkilökunnalle ja perheille.” (Hk)

Perheohjaus on luottamuksellista palvelua. Perheohjaajan kanssa käytyjä keskusteluja ei avata kasvattajien kanssa, ellei perheen kanssa oli toisin sovittu. Tiedonsiirto herätti huolta varhaiskasvatuksen henkilöstön vastauksissa. Pohdittiin, millaiset tietosuoja- ja yhteistyökäytänteet palvelisivat perhettä ja työntekijöitä parhaiten. Henkilöstökyselyiden tuloksissa käy ilmi, että huolta herätti myös perheohjaajan fyysinen sijainti. Todettiin, että matalan kynnyksen palvelua voi haitata, jos perheohjaajan toimisto sijaitsee toisaalla kuin varhaiskasvatusyksikön tiloissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan resurssien riittävyys nousi myös kommentteissa esiin. Millainen resurssi on riittävää, jos tukea tarvitsevien perheiden määrä kasvaa?

“Mitä jos nyt jo olemassa olevien päiväkotien perheistä syntyy uusia asiakkuuksia aiempaa enemmän kun työnkuva tulee tutummaksi eli riittääkö aika kaikille? Riittääkö aika myös ryhmien kanssa tehtävälle yhteistyölle jos asiakkuuksien määrä kasvaa?”
(Hk)

Varhaiskasvatuksessa pidetään monialaista yhteistyötä tärkeänä lasta ja perhettä tukevana tekijänä. Henkilöstökyselyiden tuloksissa yhteistyölle kaivattiin kuitenkin tukea. Koettiin, ettei kaikki perheen asiat kuulu kasvattajille, mutta haluttiin kuitenkin pystyä tarjoamaan ohjausta tuen piiriin perheen sitä tarvitessa.

“Tuki perheille on varmasti se ihan ykkönen, se on varmasti tärkein. Toinen on sit sinne varhaiskasvatuksen puolelle työryhmälle tuki ja neuvonta niiku siinä, että nää tukiverkostot ja se eteenpäin ohjaus. Et ku me ei täällä voida kaikkia perheen asioita eikä kuulukaan hoitaa niin sitten, että mistä saa apua ja mikä olis hyvä reitti eteenpäin.” (Ah4)

Kehittävän vertaiskäynnin aineiston tulokset tukevat asiantuntijahaastatteluiden tuloksia. Yhteistyö ja sen merkitys nousivat esiin useassa kohdassa ja sitä pidettiin tärkeänä ja eräänlaisena peruspilarina varhaiskasvatuksen perheohjaajan työssä. Yhteistyö nähtiin varhaiskasvatuksen henkilöstöä tukevaksi ammatillisesti, mutta myös ajankäytöllisesti.

“Mä ajattelen just se, et me pystytään niikun myös sitä varhaiskasvatuksen henkilöstön työtä niiku tukemaan sillä ammattitaidolla mitä meillä on ja sitä kautta rakentaa sitä yhteistyötä sinne niiku perheeseen.” (Kv)

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja tarjoaa tukea myös silloin, kun yhteistyö perheen ja varhaiskasvatuksen välillä haastaa. Perheohjaajan kanssa voi keskustella ja saada tukea kasvatustyöhön liittyvissä teemoissa esimerkiksi varhaiskasvatuskeskustelujen yhteydessä, jossa yhteisiä tavoitteita ja menetelmiä pohditaan ja sovitaan yhdessä vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajan kanssa.

“...me voidaan auttaa semmosessa kasvatuskumppanuus työssä mihin ei aina siinä niiku siinä päiväkotien eteisessä oikeesti riitä aika.” (Kv)

“Must se on hienoo, et jos se mejän osaaminen auttaa siinä et he pystyy sitten niiku myös hyödyntämään sitä. Että se mejän osaaminen on siellä kaikkien saatavilla ja käytettävissä.” (Kv)

“...mä koen tosi isoks vahvuudeks ja rikkaudeks täällä, että täällä tehdään sitä verkostoyhteistyötä ja se on niiku mahdollista ja halutaan jotenkin niiku ajatella sitä asiakslähtöisesti sitä työtä, et se on niiku semmone.” (Kv)

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan, huoltajien ja lapsen ryhmän varhaiskasvatuksen työntekijän välinen yhteistyö tulee näkyväksi etenkin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa eli vasuissa, joihin perheohjaaja osallistuu huoltajan luvalla. Kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa tulee ilmi varhaiskasvatuksen perheohjaajan yhteistyöverkoston laajuus. Yhteistyötahot määräytyvät lapsen ja perheen tarpeiden mukaisesti.

“Et siin on linkki mikä on perheelle esimerkiksi niin kun tuttu, et sit on niiku mukavampi niikun tavat ja tehdään paljon eri yhteistyötä perheneuvolan kanssa, sosiaalitoimen kanssa, neuvolan perhetyön kanssa, et on paljon niiku yhteistyötahoja minkä kanssa tehdään sitä yhteistyötä tarvittaessa.” (Kv)

Yhdeksi osaksi varhaiskasvatuksen perheohjauksen työtä nousi kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa perheiden palveluohjaus, jolloin perheohjaajan tuntemus alueen lapsi- ja perhepalveluista on tärkeää. Palveluohjaus ei tarkoita pelkästään toisen palvelun puhelinnumeron tai esitteen antamista perheelle, vaan vanhempien kanssa yhteistyössä tiedon siirtoa toisen palvelun toimijalle.

“Toki se saattaen vaihto, että voidaan olla niiku ensimmäisessä tapaamisessa tottakai mukana ja käymässä perheen kanssa niitä asioita...” (Kv)

Yhteistyötä muiden toimijoiden, kuten perhesosiaalipalveluiden kanssa tehdään myös asiakkuuden päättyessä. Perhe voidaan ohjata matalamman tuen piiriin esimerkiksi perhesosiaaliryhmän asiakkuuden päättyessä.

“...perhe sais tätä matalamman kynnyksen perhetyötä tuekseen sen jälkeen kun se asiakkuus päätetään, et ei jää ihan tyhjän päälle.” (Kv)

Tutkimuspäiväkirjan aineisto tukee osaltaan tuloksia monialaisen yhteistyön merkityksestä. Varhaiskasvatuksen perheohjaus voi olla perheelle myös eräänlainen ponnahduslauta vahvemman tuen piiriin. Tilanteen ja vanhemman huolen sanoittaminen voi auttaa vanhempaa ymmärtämään tilannetta. Vanhemman kanssa voidaan tehdä yhdessä huoli-ilmoituksen eli ilmoituksen sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi.

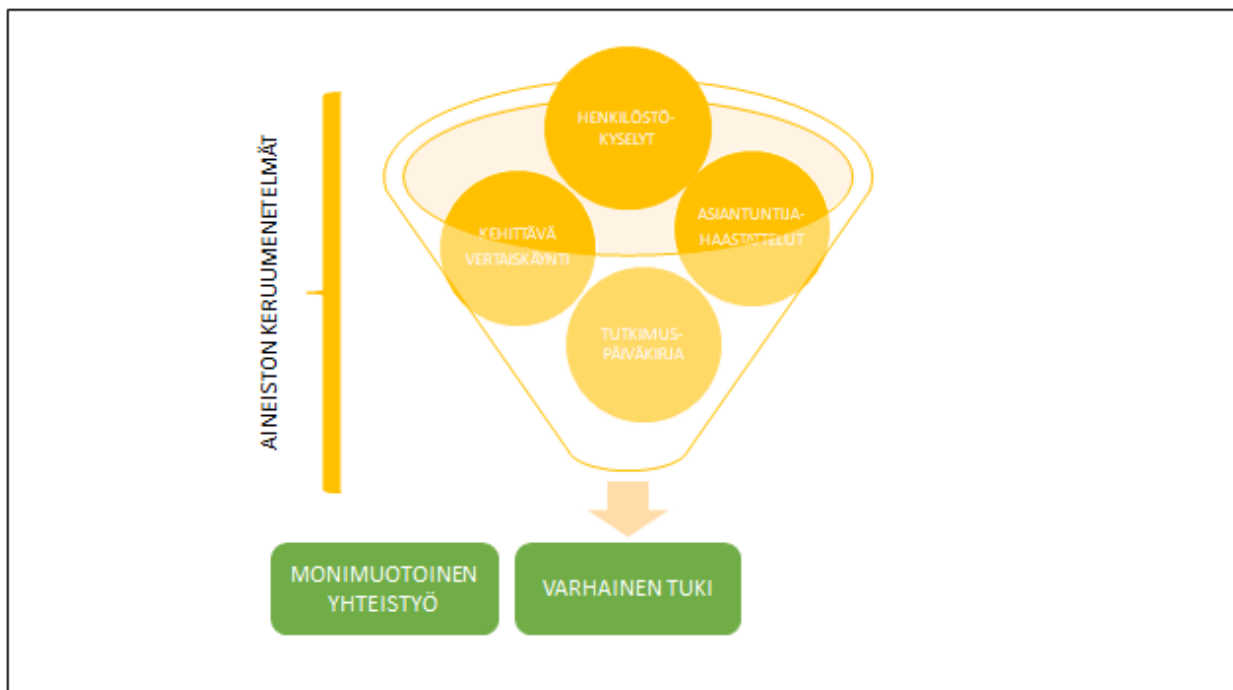
“Yhteistyöverkosto koostuu perheen ja lapsen tarpeiden mukaisesti jo perheen asioissa mukana olevista toimijoista tai toimijoista, joita työskentelyyn kutsutaan.” (Pk)

“...vanhemmalle tullut kokemus siitä, että vihdoinkin tilanteeseen saatiin tukea, kun perheohjaajan kanssa tehtiin huoli-ilmoitus, ja asiakkuus siirtyi perhesosiaalityöhön.” (Pk)

Kehittämishankkeen tuloksissa ilmenee, että perheohjaajan työn ensisijaisena tavoitteena on tukea perhettä. Asiantuntijahaastatteluiden, kehittävän vertaiskäynnin, henkilöstökyselyiden ja tutkimuspäiväkirjan tuloksissa toistuu perheohjaajan tekemän monimuotoisen yhteistyön merkitys sekä palveluohjaus. Perheohjaajan työnkuvaan kuuluu olennaisena osana tieto lapsiperheille tarjottavista palveluista ja toimijoista. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja voi olla perheelle ensimmäinen tukikontakti, vaikka se ei olisikaan perheen tilanteeseen tukitoimena riittävä. Ammatillisen arvioinnin kautta perheohjaaja pystyy ohjaamaan perheen tarvittavan tuen piiriin.

8.2 Varhainen tuki

Kehittämishankkeemme tulosten toiseksi yläluokaksi nousi varhainen tuki. Varhainen tuki koostuu varhaiskasvatuksen perheohjaajan työssä vanhemmuuden tukemisesta, matalan kynnyksen palvelun tarjoamisesta, palveluohjauksesta ja huolen puheeksi ottamisesta sekä yhteisöllisestä työstä kuten erilaiset ryhmät ja kahvilat.

KUVIO 10. Tutkimustulos varhainen tuki.

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn tarkoituksena on tarjota perheille varhaista tukea perheen erilaisissa tilanteissa. Varhainen tukeminen toteutuu perheohjauksen matalankynnyksen palveluna. Perheohjauksen piiriin kuuluvat kaikki kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä olevat perheet, eikä varhaiskasvatuksen perheohjauksesta synny perheelle kustannuksia. Perheohjaajan työn piiriin kuuluu koko perhe, ei vain varhaiskasvatuksen piirissä oleva lapsi.

Asiantuntijahaastatteluiden tuloksissa tulee esiin varhaiskasvatuksen perheohjaajan työ perheen varhaisen tuen palveluna. Tuki, jota perhe saa perheohjauksen kautta nähdään palvelevan niin perhettä kuin varhaiskasvatustakin. Varhaiskasvatuksen perheohjaajalla on mahdollisuus tarjota perheelle tukea varhain. Varhaisella puuttumisella ja oikea-aikaisella tuella pystytään ennaltaehkäisemään mahdollista suurempaa kriisiytymistä.

“...jos me saadaan aloitettu se varhainen tuki sinne perheeseen, oli se kuinka pieni asia ja toivottavasti se on vielä pieni se asia ja huoli on pieni, niin sillon ku me saadaan ajoissa puuttuttua niin me vältetään siltä suurimmilta huolilta sitten jatkossa. Ja kustannukset säästyy eli yhteiskunnallinen merkitys.” (Ah1)

“...tää on tämmöstä matalankynnyksen palvelua osittain ja toivottavaa olis että ennaltaehkäisevää palvelua että se karsis jossain määrin niitä perheitä joitten haasteet kärjistyy ja ja jotka ajautuu siihen pisteeseen että sitten että sitten ei oo muuta vaihtoehtoa ku jotkut lastensuojelutoimenpiteet tai radikaalit toimenpiteet...” (Ah3)

Henkilöstökyselyiden tuloksissa nousi myös esiin toive perheohjaajan työn pysymisestä varhaiskasvatusyksikön tiloissa. Varhainen tuki toteutuisi matalankynnyksen palveluna, kun varhaiskasvatuksen perheohjaaja sijaitsee mahdollisimman lähellä perheitä eli varhaiskasvatus yksikössä. Tämän nähtiin madaltavan henkilökunnan kynnystä tarjota palvelua perheille, konsultoida perheohjaaja tarvittaessa sekä perheiden ottaa itse yhteyttä perheohjaajaan.

“Toivotaan, että perheohjaaja olisi jatkossakin vanhempien tavoitetavissa kasvokkain (esim. yksikössä). Henkilökunnan on ollut helppo ohjata vanhempi kertomaan/jakamaan huoli perheohjaajan kanssa heti huolen ilmaannuttua. Yleensä huoli on vanhemmilla "aika akuutti".” (Hk)

Kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työ nähtiin ja tunnistettiin vahvasti varhaisen tuen työnä. Ongelmat ja haasteet pyritään havaitsemaan varhain ja niihin etsitään ratkaisuja riittävän ajoissa, silloin kun ongelmat eivät ole vielä liian suuria.

“Mut se olis ehkä tarpeellista tavata jo ennen enne ku alkaa huolta kertyy ni tulla tutuks ja sen lisäksi ehkä se näyttäis enemmän siellä arjessa. Mitä lähempänä sitä kenttää me ollaan siellä missä ne kasvattajatkin on, ni sitä helpompi on vanhempien kans myös muista asioista puhua.” (Kv)

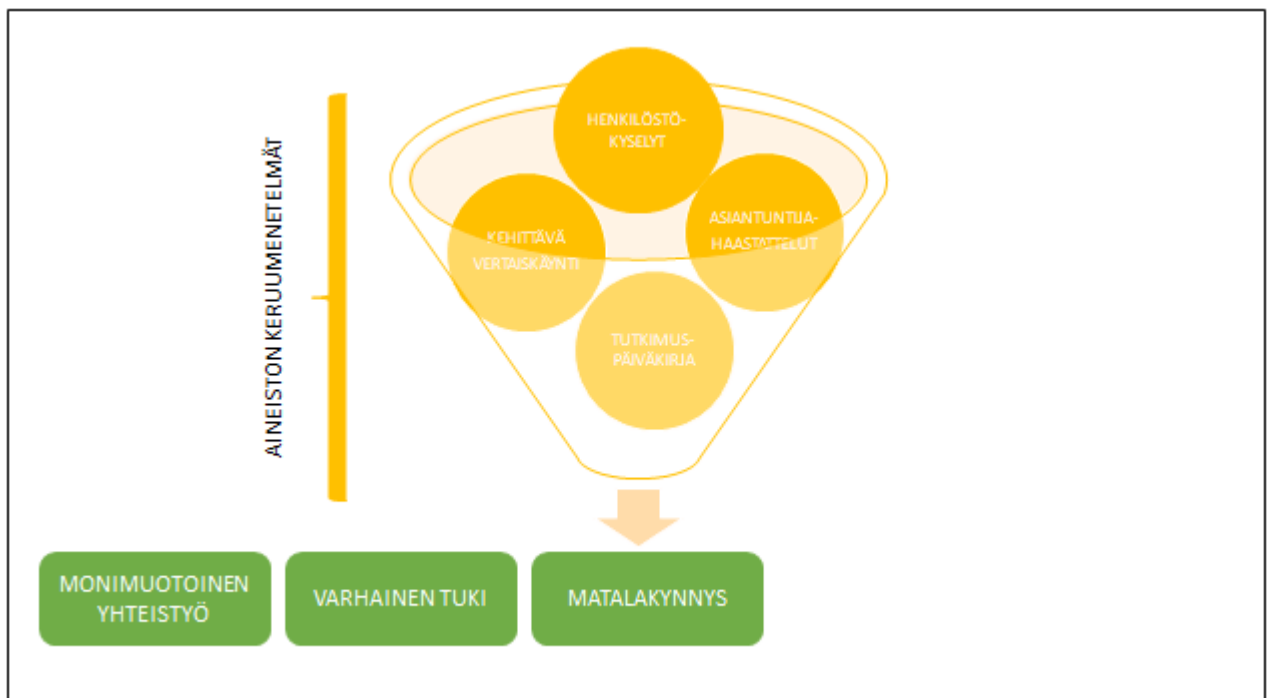
Tutkimuspäiväkirjan otoksissa ilmenee, millaiset elementit näyttäisivät tukevan varhaisen tuen palvelun toteutumista. Yksi varhaiseen tukeen vaikuttava tekijä on perheohjauksen helppo saatavuus.

“...näitä keskusteluja kasvattajien kanssa ei varmasti tulis jos toimisto olis jossain vi-
rastossa. Se kynnys soittaa on kuitenkin korkeempi kuin se että voi kasvatuste nähdä
ja kysyä jostain asiasta.” (Pk)

Tutkimuspäiväkirjan mukaan läsnäolo varhaiskasvatusyksikössä myös lisää henkilökunnan yhteydenottoja ja konsultointeja.

8.3 Matalakynnys

Kolmantena tulosten yläluokkana käsittelemme matalaa kynnystä. Matalan kynnyksen toteutuminen edellyttää työn tunnettavuutta ja näkyvyyttä. Nämä toteutuvat parhaiten, kun perheohjaajan työpiste sijaitsee varhaiskasvatusyksikössä lähellä perheen käyttämää palvelua. Näkyvyys ja työn tunnettavuus madaltavat niin työntekijöiden kuin huoltajienkin yhteydenottoa perheohjaajaan.

KUVIO 11. Tutkimustulos matalakynnys

Asiantuntijahaastatteluiden tuloksissa todetaan, että perheohjaajan tulisi olla työntekijöiden ja perheiden tavoitettavissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työhuone sijaitsee yh-

den varhaiskasvatussyksikön tiloissa, mikä mahdollistaa helpon tavoitavuuden tämän yksikön henkilökunnan ja perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen tunnettavuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa ja huoltajien keskuudessa madaltaa kynnystä ottaa olla yhteydessä perheohjaajaan. Perheohjaaja tarjoaa myös konsultaatiota lapsiperheiden palveluista, ja ohjaa perheen heidän tilanteeseensa sopivan palvelun ja tuen piiriin.

*“...must se on kauheen luonnollista et varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimistot jotka siis kohtaavat perheitä ovat siis päiväkotirakennuksessa tai ainaki että he tapaa-
vat heitä täällä.” (Ah5)*

*“...ja se tutuksi tuleminen varmaan tarkoittaa sitä että perheohjaaja käy siellä päiväko-
deissa ja käy siellä tiimissä juttelemassa niin se käsitys niinku tulee silloin myös työn-
tekijöille että mitä työtä se on ja miten se vois auttaa perheitä ja lasta.” (Ah5)*

“Kun tuki on lähellä niin se kynnyksen on matalampi ottaa sitä tukea vastaan.” (Ah5)

Henkilöstökyselyiden tuloksien mukaan matalan kynnyksen toiminta nähtiin hyvänä toimintatapana tavata perheitä. Syksyn 2019 varhaiskasvatuksen perheohjaaja järjesti vanhempien avointa aamukahvilaa kerran viikossa varhaiskasvatussyksikön tiloissa. Tällaiselle avoimelle matalankynnyksen toiminnalle toivottiin jatkoa, sillä sen koettiin madaltavan vanhempien kynnystä ottaa apua vastaan. Lisäksi toivottiin lisää resursseja varhaiskasvatuksen perheohjaukseen, sekä ryhmiin tehtävän yhteistyön jatkumista.

“Toivottavasti matala kynnyksen säilyy eli perheohjaajan toimisto pysyisi jatkossakin päiväkodilla. Toivottavasti myös aamukahvit saisivat jatkoa, sillä ne ovat juuri matalan kynnyksen tapa perheille tavata perheohjaajaa ja käydä keskustelua hänen kanssaan.” (Hk)

Kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa tulee ilmi, että varhaiskasvatuksen perheohjaajan työ koettiin erinomaisena esimerkkinä ja tapana tehdä matalankynnyksen työtä lapsiperheiden kanssa. Tuloksissa painotetaan varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn näkyvyyden ja tunnettavuuden merkitystä matalan kynnyksen toteutumiselle. Perheohjaajan tulee olla tuttu perheille, mutta myös kasvattajille, jotta he osaavat kertoa palvelusta ja myös ohjata palvelun piiriin. Tutuksi tuleminen vaatii läsnäoloa, kohtaamisia ja konkreettista arjessa mukana oloa.

“Se, et me ollaan tuttuja. Näytään siellä kentällä. Ja myös se et me ollaan kasvattajille tuttuja ja he tietää mejän palvelut ja osaa kertoo mejän palveluista.” (Kv)

Näkyvyyttä ja tunnettavuutta voi luoda olemalla läsnä varhaiskasvatuksen arjessa, vierailemalla vanhempainilloissa ja osallistumalla erilaisiin varhaiskasvatuksen tapahtumiin. Vanhempainillat koettiin hyvinä tunnettavuutta lisäävinä tapahtumina kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa.

“Itse mulla on se kokemus tosiaan et ne vanhempainillat on ollu sellasia hyviä ja vanhemmat monesti sit sanoo kun se soittaa et uskalsi soittaa kun mä oon nähny sut siellä vanhempainillassa että et et jotenkin se et he on konreettisesti tavannut niin se kyl se helpottaa heillä sitä yhteydenottoa.” (Kv)

“Niistä on tullu ihan hyvä kokemus, että ku siellä sit niiku sellasessa epävirallisessa kohtaamisessa sitte esittäytyy. Et me ollaan osa sitä päivähoitoa, et me ei olla mitään erityisasiantuntijoita, joiden luokse tehdään lähete tai ohjataan tai annetaan käyntikortti, vaan ollaa siellä niiku päivähoidossa ja meidät nähdään siellä. Ni se on niiku se mikä madaltaa.” (Kv)

Kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa painottuu varhaiskasvatuksen perheohjauksen kuuluvan osaksi varhaiskasvatuspalveluja. Perheet kokevat perheohjaajat osana lapsen varhaiskasvatusta, eikä ulkopuolisena tahona. Tämän nähtiin myös madaltavan vanhemman kynnystä hakeutua palvelun piriin ja ottaa tukea vastaan.

“...me kuulutaan niiku päivähoitoon eli me ei olla mikään ulkopuolinen yhteistyötaho, vaan me ollaa osa sitä varhaiskasvatusta ja osa niitä henkilöitä, jotka heidän perheen kanssa tekee työtä. Just se matalan kynnyksen ihan normaali palvelu, et ei mitään lähetteitä vaan se, että me ollaan samalla.. samalla tasolla työskennellään ku lastentarhanopettajat, varhaiserityisopettajat siellä ryhmässä.” (Kv)

“...mä aattelen, et tääl kunnas on niiku tosi hienoo se, että täällä oikeesti niiku nähdään se matalan kynnyksen työn tärkeys ja siihen on haluttu panostaa ja halutaan että lapsiperheet voi hyvin.” (Kv)

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää työtä. Tämä tulee esiin kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa, joissa linjataan sosiaalihoitolain mukaisen perhesosiaalityön ja varhaiskasvatuspalvelun tuottaman perheohjauksen rajapintoja. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on luonteeltaan ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa.

“Se on periaattees sit rajattu et kun se on sitä korkeempaa tukee, ni matalan tuen pitäis jäädä niiku pois. Siinä on niiku semmonen linjaus.” (Kv)

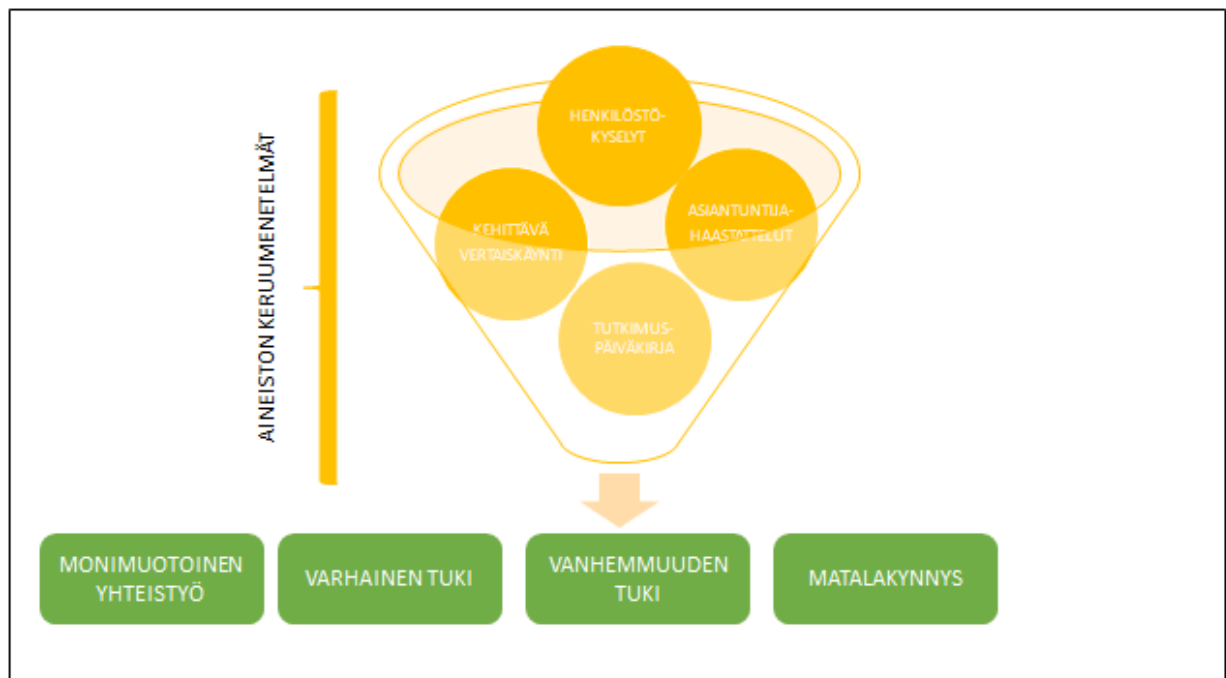
Tutkimuspäiväkirjassa todetaan, että matalan kynnyksen toimintaa voidaan järjestää esimerkiksi päiväkodin tiloissa toteutettavana avoimena toimintana vanhemmille. Perheohjaajan järjestämä aamukahvila toimi myös paikkana, jossa vanhemmat pystyivät keskustelemaan ja jakamaan ajatuksia samankaltaisista arjen haasteista sekä luomaan uusia tuttavuuksia.

“Avoimessa aamukahvilassa syntyi hyvää keskustelua vanhempien välillä haasteikään liittyvistä arjentilanteista lasten kanssa. Avoin aamukahvila toimii myös vertaisryhmää muistuttavana toimintana.” (Pk)

Työn tunnettavuus ja näkyvyys madaltavat perheiden yhteydenottoja ja tuen vastaanottamista. Tämä tulee ilmi myös tutkimuspäiväkirjan otoksissa.

8.4 Vanhemmuuden tuki

Neljäs yläluokka kehittämishankkeen tuloksissa on vanhemmuuden tuki. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja perhekohtaisen työn tavoitteet nousevat perheestä. Työn keskeisimpänä tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä tukemalla vanhemmuutta.

KUVIO 12. Tutkimustulos vanhemmuuden tuki

Asiantuntijahaastatteluiden tulosten mukaan perheohjaajan työ varhaiskasvatuksen kentällä on hyvä lisä perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö on luonteeltaan tiivistä. Yhteistyön keskiössä on lapsen etu; lapsen kasvu ja kehitys. Perheohjaajan työn kautta varhaiskasvatus tarjoaa entistä laajemmin vanhemmuutta tukevaa työtä.

"...semmonen tietty määrä perheitä jotka on semmoista harmaata aluetta harmaata massaa joitten kohalla tiedetään että että tätä perhettä tarvis auttaa ja tukea jollain tietyllä tavalla. Mutta se ei varsinaisesti kuulu sen kasvattajan toimenkuvaan enään tai hänellä ei välttämättä ole siihen aikaa ja resurssia... ..Niin sitte tavallan se työ se aika irtautuu sit taas siihen omaan työhön kun kun on se linkki." (Ah2)

Perheohjaajan tavoitteellisen työn tekeminen yhdessä perheen kanssa nähtiin tukevan varhaiskasvatuksessa tehtävää työtä lapsen kanssa. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on perheille maksutonta ja vapaaehtoista. Asiantuntijahaastatteluiden tuloksissa nousi esiin perheen sitoutumisen merkitys yhteiseen työskentelyyn sekä yhteisen näkemyksen ja työskentelyn tavoitteiden jakaminen.

“...et me saadaan se perhe niinku sitoutumaan niihin yhteisiin sopimuksiin et meil on sama näky siitä lapsen tuen tarpeesta ja siitä perheen tuen tarpeesta.” (Ah3)

”Mut näin mä ajattelen et sitten sen perheen ku sen perheen tilanne rauhoittuu ja helpottuu niin sillen ne lapsetkin voi siellä paremmin. Jotenkin mä aattelen, et sekä varhaiskasvatuksen ja perheohjaajan, meidän yhteinen fokus on on on sit kuitenkin siinä lapsessa ja sen lapsen hyvinvoinnissa.” (Ah3)

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työlle kunkin asiakasperheen kanssa asetetaan tavoitteet yhdessä perheen kanssa. Työn keskittyessä lapsen kasvuun ja kehitykseen on tarkoituksen mukaista luoda yhteisiä sopimuksia myös lapsen päiväkotiryhmän kasvattajan ja mahdollisesti myös varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

”Keskeinen alue on se lapsen ja perheen kokonaisuus ja se että se kuitenkin se perhe olis se pääosassa oleva ja siihen liittyvät asiat. Ja se voi olla että se on pelkästään siellä perheessä olevaa työtä mutta voi myös tavallaan nivoutua sit siihen varhaiskasvatukseen sen lapsen kautta. Ja silloin se yhteistyö niinku laajenee.” (Ah5)

Asiantuntijahaastattelujen tuloksissa nousi esiin tarve kotiin tehtävästä työstä. Vanhemmuutta ja perhettä pystyttäisiin tukemaan kotiin tehtävällä työskentelyllä, mikä tukisi varhaiskasvatuksessa tehtävää työskentelyä.

“...jotku perheet tarvis paljon apua myös niinku siihen kotiin et ei pelkästään siihen että varhaiskasvatuksessa mietitään sitä lapsen kehitystä ja niit tunneasioita ja käyttäytymistä vaan saatais semmonen kokonaisnäkemys siitä koko perheen tilanteesta koska alle kouluikäiset lapset ja kouluikäisetkin lapset on vielä sillei et ne ongelmat ei ole vain sillä lapsella vaan usein siinä on se koko perhe mukana et ei voi erottaa lasta perheestä.” (Ah5)

Henkilöstökyselyiden tuloksissa käy ilmi, että varhaiskasvatuksen henkilökunta suhtautuu positiivisesti perheohjaajan työhön. Uusi työnmuoto varhaiskasvatuksessa nähdään tarpeelliseksi, sillä se antaa perheelle kokonaisvaltaisemman tuen.

“Perheohjaaja on kaivattu linkki perheiden ja kasvattajien välillä. Se jakaa hieman kasvattajien “kakkua”.” (Hk)

Kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa ilmenee, että perheohjauksen kautta perheen kanssa voidaan koittaa erilaisia keinoja tai tarjota perheelle heidän tilanteeseensa liittyvää materiaalia. Varhaiskasvatuksen perheohjauksessa käydään vanhempien kanssa keskustelua perheen tilanteesta ja asioista, joihin he haluavat saada muutosta.

“...niitten tilanteiden pohjalta mitä perhe ite tuo. Et jos he kertoo et heillä haasteita vaik lapsen kanssa, ihan konkreettisissa arjen tilanteissa... ...niin mietitään niiku niihin asioihin keinoja ja katotaan siihen liittyvää niiku materiaalia.” (Kv)

“Mä aattelen, et ihan semmonen niiku et vanhemmat saa ymmärrystä siihen, et miksi lapsi käyttäytyy vaikka tietyllä tavalla ja saa niit keinoja kohdata sitä lasta, niin kyllähän se vaikuttaa siihen vuorovaikutukseen siel perheessä ja jotenkin siihen niin kun, vahvistavasti toivottavasti, siihen vanhemmuuteen ja sitä vanhemmuutta tukevasti.” (Kv)

Kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa varhaiskasvatuksen perheohjaaja kuvattiin myös eräänlaisena perheen ja vanhemman rinnalla kulkijana, joka voi osallistua vanhemman kanssa yhteistyöpalaveriin ja ensitapaamisiin esimerkiksi perhesosiaalitoimessa.

“...jos ohjaa perhettä jonkun palvelun pariin niin kyl mä aattelen et sit niin ku tarjoudun et hei mä lähden sun mukaan sinne ja sun ei tarvii mennä yksin sinne ja jotenkin yritän tehdä niin ku sen perheelle mahdollisimman helpoksi.” (Kv)

Kehittävän vertaiskäynnin tulokset olivat linjassa haastatteluissa nousseiden tulosten kanssa kautta linjan. Perheohjaajan työ tukee monelta osin niin perheitä kuin myös varhaiskasvatuksen henkilökuntaa.

“...voidaan mennä sillain että nähdään et mimmosta se perheen dynamiikka on kun siellä on koko perhe paikalla, että niin kun tulisko meillä siihen jotain ideoita tai voidaa

perheen kanssa yhdes mieltii että miten jossain tietyn tyyppisissä tilanteissa et sais helpotusta niihin esimerkiksi...” (Kv)

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja ei työskentele lapsiryhmässä, mutta vierailee ryhmissä havainnoiden ja tutustuen lapseen ja ryhmän toimintaan. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen teemat liittyvät usein vanhemmuuden tukemiseen, mutta työskentelyyn liittyy koko perhe. Näin ollen onkin merkittävää, että perheohjaaja tapaa ja tutustuu vanhempien lisäksi myös lapseen.

“Mä ajattelen, että perheohjaajan tekemä perhetyö, nimensä mukaisesti, niin se on työskentelyä koko perheen kanssa, että vaikka usein se on niiku vanhemmuuden haasteiden kanssa työskentelyä, niin ite pidän sitä oleellisen tärkeänä sitä lapsen eli meidän asiakkaan niiku tapaamista.” (Kv)

Tutkimuspäiväkirjassa nousee myös esiin kotiin tehtävän työn tuloksellisuus, jossa kotikäyntejä kuvataan työskentelyä eteenpäin vieväksi ja sitä kautta tehokkaaksi työmuodoksi. Erilaisten menetelmien ja toimintatapojen mallentaminen onnistuu parhaiten perheen kodissa.

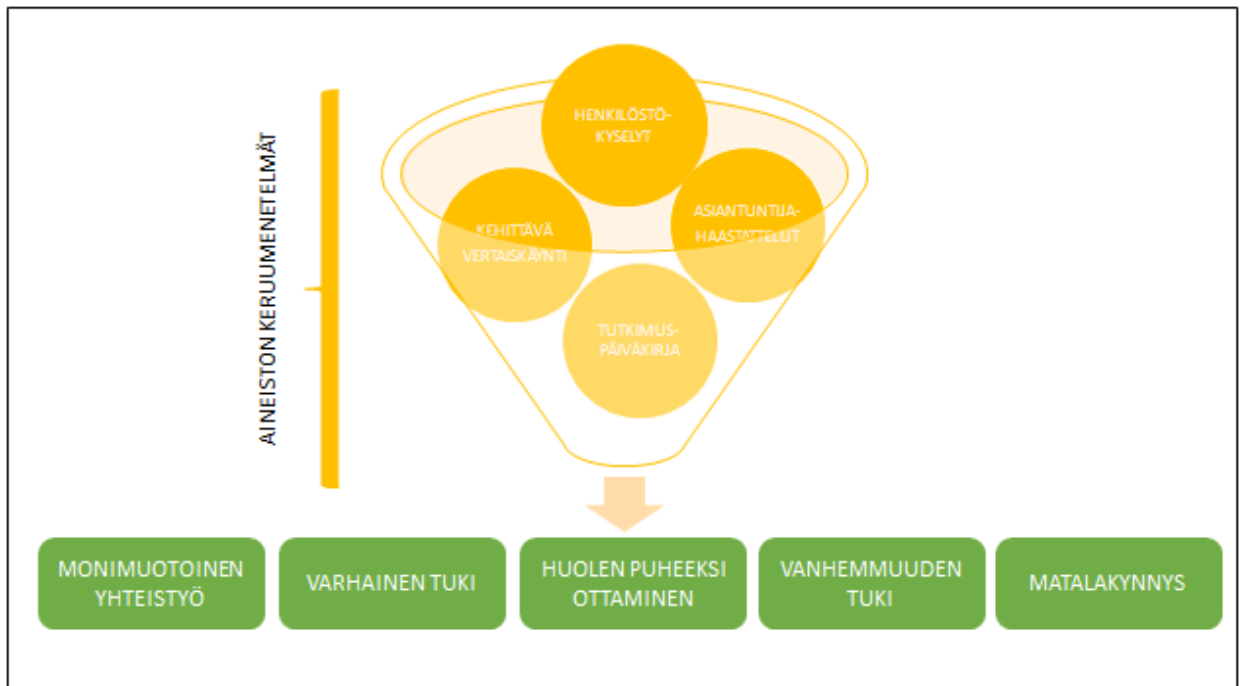
“Tukikuvien käytön mallentaminen perheessä onnistuu kotikäynnin yhteydessä. Vanhemmat saavat nopeasti kiinni ajatuksesta, hetkestä ja tavasta... Lapset ovat myös vastaanottavaisia ja vaikuttivat innostuvilta kuvien käytöstä.” (Pk)

“...yhteinen keskustelu kuinka vanhempi pystyy omalla toiminnallaan tukemaan siinä vaikeessa hetkessä lasta tunnemyrskyissä.” (Pk)

Varhaiskasvatuksen perheohjauksessa voidaan keskustella lapsen kehitysvaiheeseen liittyvistä teemoista, mikä voi vahvistaa vanhemman ymmärrystä lapsen käytöksestä. Vanhemmuuden tukeminen yhteisen keskustelun kautta nousee esiin tutkimuspäiväkirjan otteessa.

8.5 Huolen puheeksi ottaminen ja dialogisuus

Tulosten viides yläluokka on huolen puheeksi ottaminen ja dialogisuus. Työskentely perheen kanssa alkaa yhteydenotosta. Yhteydenoton voi tehdä lapsen huoltaja, varhaiskasvatuksen työntekijä tai muu lapsen tai perheen verkostoon kuuluva taho. Vasukeskustelujen lisäksi perheohjaaja kiertää lapsiryhmän tiimipalavereissa, jolloin henkilökunta voi konsultoida ja tuoda esiin mahdollisia huolia.

KUVIO 13. Tutkimustulos huolen puheeksi ottaminen.

Asiantuntijahaastatteluiden tuloksissa konsultointiapu nähtiin tarpeelliseksi. Koettiin, että varhaiskasvatuksen perheohjauksen kautta mahdollisen huolen kanssa voidaan edetä ja löytää ratkaisuja yhdessä perheen kanssa.

“...että mitä huolia on ja miten vois mennä eteenpäin. Joko perheohjaajan kanssa tai sitten muita reittejä pitkin. Sitten olen jonkun yksittäisien lapsen osalta myös soittanut perheohjaajalle vanhemman luvalla.” (Ah4)

Koettiin, että varhaiskasvatuksessa ollaan vielä varovaisia huolen puheeksi ottamisessa vanhemman kanssa. Huolen puheeksi ottamisessa työntekijällä on tärkeä rooli. Keskustelua ennen tulee pohtia ja jäsentää huolta. Mistä olen huolissani ja mitä apua, tukea tai palvelua voin perheelle tarjota? Asiantuntijahaastatteluiden tuloksissa tullee ilmi huolen jäsentämisen ja sen sanoittamisen tavan merkitys.

“...sillä on merkitystä miten me puhutaan niistä huolista perheille ja miten me niinku tavallaan jäsennetään niinku sitä omaa roolia ja sitä että mitkä on ne asiat mihin meistä voisi olla hyötyä. Varhaiskasvatuksessa ollaan vielä aika varovaisia siitä että miten nostetaan huoli puheeksi ja miten sitä jäsennetään ja missä vaiheessa sitä tehdään.” (Ah5)

“...ja sen kautta että osataan nostaa huoli esiin niinku niillä oikeilla asioilla ja puhutaan siitä että meillä on tämmöstä ja tämmöstä palvelua ja kun me yhdessä tästä lähdetään eteenpäin niin tästä hyötyy sekä perhe että lapsi. Mä aattelen että se on niinku se ainoa tie.” (Ah5)

Asiantuntijahaastattelujen tuloksissa todetaan perheohjaajalta saadun konsultoinnin tukevien tilanteissa, joissa työntekijällä on huoli perheestä tai vanhemmasta. Perheohjaajan kanssa voi keskustella tilanteesta, arvioida oman huolen määrää sekä miettiä miten asian kanssa tulisi edetä.

“Vaikka vanhemmat ei aina lähtiskään siihen mukaan niin mä koen että se on hyvä koska asiat kestää vanhemmilla että ne niiku työstää niitä. Niin sit se että se on semmone ensimmäine tavallaan vanhemmille semmonen kontakti että apua on tarjolla. Ottaa he sit vastaan sitä tai ei. Oon kokenu sen hirveen hyväksi.” (Ah3)

Tuloksien mukaan lapsiperheissä voi olla paljon tuen tarpeita. Tuen tarve ei koske aina lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioista, vaan se voi liittyä vanhemmuuteen ja koko perheen asioihin. Tämän vuoksi koettiin, että huolen puheeksi ottaminen ja tuen saaminen varhain on koko perhettä hyödyntävä asia.

"Ja joskus varmaan ihan lyhyetkin konsultaatiokäynnit voi olla riittävät. Eli se että saa apua nopeasti siihen vanhemmuuteen ja joskus pienikin apu voi olla tosi tärkeä."
(Ah4)

Tulosten perusteella henkilökunta koki perheohjaajan tuovan lisää osaamista varhaiskasvatukseen sekä tukea omalle työlleen etenkin silloin, kun perheen tilanne herättää huolta. Nähtiin tärkeänä, että vanhemmalle voidaan tarjota nopeasti palvelu, josta perhe voi saada tukea tilanteeseensa.

"Ja mä en yritä silloin pyristellä ja tehdä sitä itse koska silloin kun sitä linkkiä ei oo niin se toinen vaihtoehto on se että minä teen ja minä yritän auttaa kaikin mahdollisin tavoin sinnekin asti minne tavallaan varhaiskasvatuksen opettajan työnkuva ei enää kuulu." (Ah2)

Henkilöstökyselyiden tuloksissa nousi esiin, että henkilöstö näki varhaiskasvatuksen perheohjaajan antaman konsultaatio avun myönteisenä.

"Konsultaatio apu." (Hk)

Kehittävän vertaiskäynnin tuloksissa nousee esiin varhaiskasvatuksen perheohjaajan tarjoaman ammatillisen tuen merkitys. Varhaiskasvatuksen työntekijä voi ottaa perheohjaajaan yhteyttä konsultoidakseen nimettömästi perheen tilanteeseen liittyen.

"Tulee jonkun verran kyllä, et kasvattajat soittaa ja pohtii et mitenkähän tän perheen asioissa vois toimia. Niiku nimettömänä toki. Ja sit tota semmosta et he saattaa pohtii, et mitä he vois tarjota vaikka, miten he vois puhuu tästä varhaiskasvatuksen perhe-työstä perheelle." (Kv)

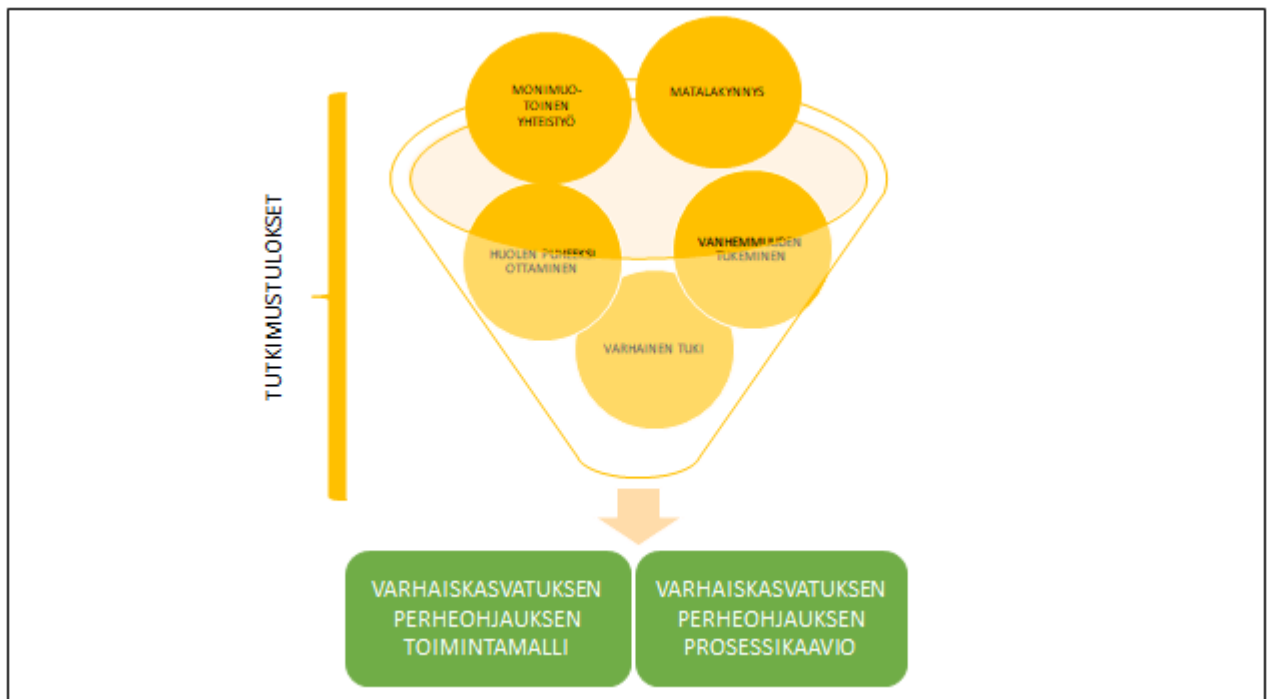
Tutkimuspäiväkirjan otteessa tulee ilmi varhaiskasvatuksen perheohjaajan antama tuki varhaiskasvatuksen henkilöstölle silloin, kun työntekijällä on huoli perheen tilanteesta. Yhteinen keskustelu tilanteesta on auttanut työntekijää huolen jäsentämisessä sekä huolen puheeksi ottamisen suunnittelussa.

“Keskustelun kautta reflektoidaan tilannetta. Varmasti se on antanut varmistusta siihen omaan tunteeseen että mistä se huoli on syntynyt ja miten sitä voi ja pitää tuoda vanhemmalle esiin. Työntekijä pystyi myös jo siinä tilanteessa tarjoamaan tätä varhaiskasvatuksen tarjoamaan tukea.” (Pk)

Yhteinen keskustelu työntekijälle nousseesta huolesta perheohjaajan kanssa auttaa huolen jäsentämisessä, valmistautumisessa keskusteluun huoltajan kanssa ja huolen puheeksi ottamista huoltajalle. Tarvittaessa perheohjaaja voi olla myös mukana yhteisessä keskustelussa.

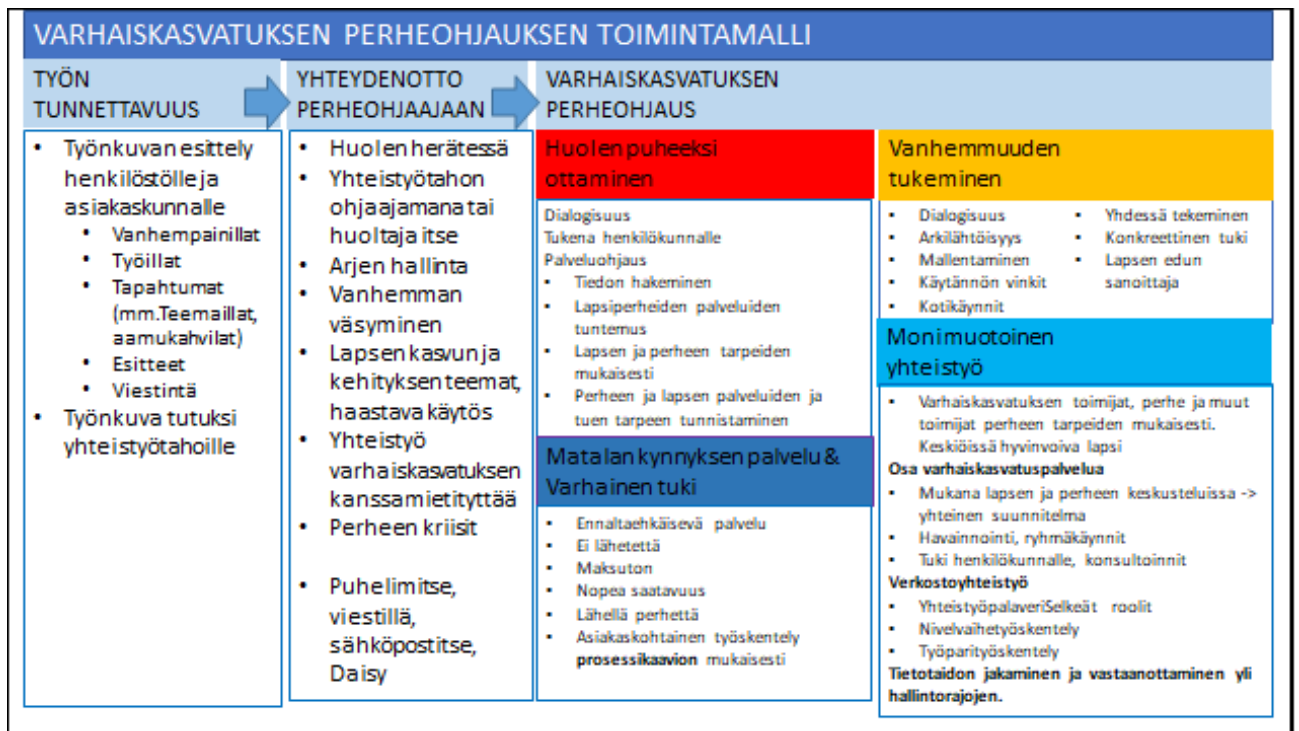
9 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli

Kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamalli osaksi Tuusulan varhaiskasvatuspalveluja. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamallia kehitettiin varhaiskasvatuksessa toimivien ammattilaisten näkökulmasta sekä peilaamalla sitä kehittävän vertaiskäynnin kohdekunnan jo olemassa olevaan työmalliin. Aineiston kautta saadut keskeisimmät teemat toimivat varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamallin perustana.

KUVIO 14. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen työn mallien muodostuminen

Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli syntyi kehittämishankkeen tuloksista. Toimintamallissa tuodaan esiin varhaiskasvatuksen perheohjauksen keskeisimmät työskentelyn alueet, jotka nousivat esiin kehittämishankkeen tuloksissa. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli tuotettiin visuaaliseen muotoon.

KUVIO 15. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamalli lisää työn tunnettavuutta ja jäsentää työn tavoitteita ja tarkoitusta osana varhaiskasvatusta. Uutena toimena työn tunnetuksi tekeminen vaatii aikaa ja panostusta. Työnkuvaa tehdään tunnetuksi perheille muun muassa esitteiden, ryhmävierailujen, vanhempainiltojen, daisy-viestien ja tapahtumien avulla. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja esittäytyy ja kertoo työnkuvasta varhaiskasvatuksen henkilökunnalle vierailien yksiköiden kokouksissa ja kehittämispäivissä. Työmuoto on kunnassa uusi, joten työtä avataan ja esitellään myös yhteistyötahoille samalla sopien yhteistyökäytänteistä. Työn markkinointia tuleekin tehdä etenkin toimintakausien alussa, sillä perheet vaihtuvat. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tietämys perheohjauksen työnkuvasta edesauttaa perheiden ohjaamista varhaiskasvatuksen perheohjauksen piiriin.

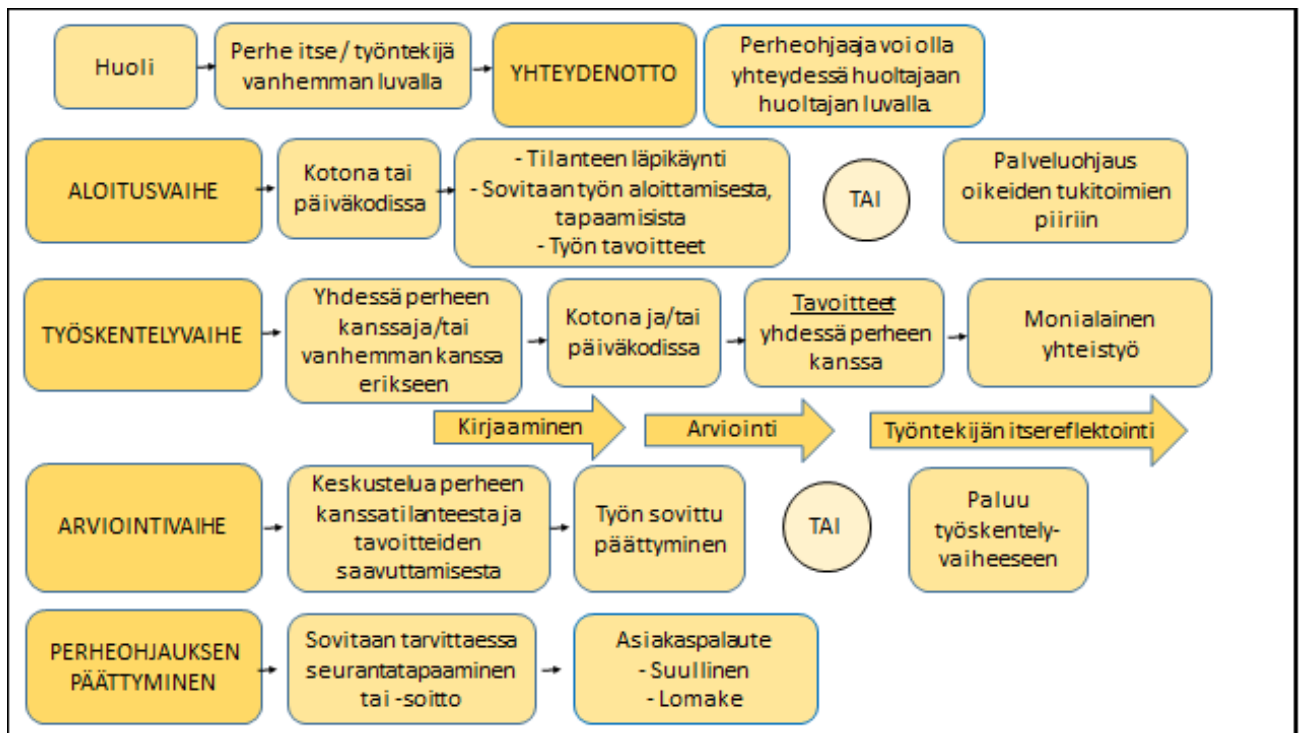
Toimintamallissa esitetään varhaiskasvatuksen perheohjaukseen ohjautuminen sekä yleisimmät työskentelyn aloittamisen teemat, kuten lapsen kasvun ja kehityksen teemat, arjen hallinta sekä vanhemman väsyminen. Kehittämishankkeen aineiston keruun pohjalta tuotetut tulokset monimuotoinen yhteistyö, varhainen tuki, matalan kynnyksen palvelu, vanhemmuuden tuki ja huolen puheeksi ottaminen näkyvät varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallissa ja luovat työlle viitekehyksen.

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on luonteeltaan matalan kynnyksen palvelu, joka tarjoaa tukea ja ohjausta perheille ennaltaehkäisevänä työmuotona yhteistyössä varhaiskasvatuksen, vanhempien ja muiden toimijoiden kanssa. Matalan kynnyksen palveluna varhaiskasvatuksen perheohjaus on maksutonta eikä palveluun piiriin pääseminen vaadi lähetettä. Perheohjaaja työskentelee lapsiperheiden läheisyydessä varhaiskasvatuksen kentällä tukeen varhaisen tuen saatavuuden.

Kehittämishankkeen tuloksissa korostui varhaiskasvatuksen perheohjauksen tarjoama vanhemmuuden tukeminen. Varhaiskasvatuksen perheohjaus tuo vanhemmuuden tukemisen osaksi varhaiskasvatuspalveluja. Perheohjaajan on lähellä ja nopeasti saatavissa, jolloin työntekijöiden on myös helppo ohjata perhe palvelun piiriin. Kehittämishankkeessa esitettyjen tutkimusten valossa lasta tuetaan tehokkaimmin tukemalla vanhemmuutta. Perheen ja vanhemmuuden tukeminen sekä varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta muodostavat yhdessä lapsen kasvua ja kehitystä tukevan työmallin.

Kehittämishankkeen tuloksissa nousi esiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden toive perheohjaajan tarjoamalle konsultaatiolle etenkin tilanteissa, joissa työntekijällä on huoli lapsen tai perheen tilanteesta. Huolen puheeksi ottaminen on yksi varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamallin keskeisistä teemoista. Huolen puheeksi ottamiseen liittyy vahvasti dialogisuus, joka on läsnä perheohjaajan työssä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön perustyyöhön kuuluu yhteistyö huoltajien kanssa, yhteisten keskustelujen järjestäminen lasten asioissa sekä yhteistyö perheen ja muiden perhettä auttavien tahojen kanssa. Varhaisen tuen palveluna varhaiskasvatuksen perheohjauksen tarkoituksena on lisätä ja tukea perheiden hyvinvointia sekä ennaltaehkäistä perheiden pulmien syntymistä tai kasvamista isommiksi. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on tuen tarjoamista varhaisessa vaiheessa perheelle ja konsultointiapua varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Perheohjaajan tekemä yhteistyö rakentuu lapsen ja perheen tarpeiden mukaisesti lasta ja perhettä tukevaksi työmuodoksi. Toimintamallissa käytämme termiä monimuotoinen yhteistyö, joka kuvaa varhaiskasvatuksen perheohjaajan tekemää monitasoista yhteistyötä useiden toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen työntekijänä perheohjaajan yhteistyö rakentuu ennen kaikkea varhaiskasvatuksen toimijoista, sekä lapsi- ja perhepalveluita tuottavista toimijoista. Hyvä tuntemus alueen lapsi- ja perhepalveluista auttaa monitahoisessa perheohjaajan työssä sekä palveluohjauksessa. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen työskentelyä asiakastasolla kuvataan prosessikaaviolla.

KUVIO 16. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen prosessikaavio.

Prosessikaavio muotoutui varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn edetessä. Prosessikaavioilla pyritään selkiyttämään työskentelyn etenemistä perhekohtaisten tavoitteiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen perheohjauksessa työskentelystä voidaan eritellä neljä eri vaihetta, jotka ovat aloitus, työskentelyvaihe, arviointivaihe ja työskentelyn päättäminen.

Perhe voi ottaa yhteyttä varhaiskasvatuksen perheohjaajaan, tai yhteydenotto voi tulla varhaiskasvatuksen työntekijältä tai muulta perheen kanssa yhteistyötä tekevältä toimijalta vanhemman luvalla. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden havaintojen ja huoltajien kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen työntekijät ovat yhteydessä perheohjaajaan ja kertovat vanhemmille yhteistyön mahdollisuudesta perheohjaajan kanssa. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja voi tavata lapsen varhaiskasvatusyksikössä, perheohjaajan työtilassa tai sovittaessa perheen kotona. Perhe voi aloittaa varhaiskasvatuksen perheohjauksessa, kun lapsi on kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on perheille maksutonta, eikä siihen tarvita lähetettä.

Perheohjaajan tarjoama tuki ja ohjaus on vanhempien kanssa keskustelua, tilanteiden äänne sanoittamista ja mallintamista. Työskentelyn tavoitteet ja suunnitelma laaditaan yhdessä vanhemman tai perheen kanssa. Työn tavoitteet nousevat perheen tarpeista, ja niitä voivat olla muun muassa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat, lapsen haasteikä,

lapsen uneen tai sairauteen liittyvät asiat. Perhe voi hyötyä perheohjauksesta myös äkillisen kriisin, eron tai uusperheen arjen teemojen kanssa. Perheohjaaja tukee vanhempaa omassa kasvatustehtävässä kuunnellen ja suunnitellen yhdessä perheen kanssa perheen arkea helpottavia menetelmiä, keinoja ja käytännön vinkkejä arkeen kokeiltavaksi.

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja on varhaiskasvatuksen työntekijä, joka on mukana varhaiskasvatuksen toiminnassa sovitusti huoltajan ja lapsen ryhmän kanssa. Perheohjaaja ei työskentele lapsiryhmässä, vaan osallistuu ryhmän toimintaan havainnoidakseen lasta ja tullakseen tutuksi lapsen kanssa. Perheohjaaja voi osallistua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin ja muihin lapseen liittyviin keskusteluihin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Perheohjaaja osallistuu varhaiskasvatusyksiköiden ja ryhmien järjestämiin tapahtumiin, kuten vanhempainiltoihin. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja käy esittäytymässä vanhempainilloissa ja kertoo varhaiskasvatuksen perheohjauspalvelusta sekä kiertää oman alueensa varhaiskasvatusyksiköissä ja ryhmissä tutustumassa. Perheohjaaja tarjoaa varhaiskasvatuksen henkilöstölle konsultointiapua ja ohjausta etenkin tilanteissa, joissa työntekijällä on huoli perheen tai lapsen tilanteesta. Perheohjaaja voi olla varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheen tukena asioiden selvittelytilanteissa.

Tuusulassa varhaiskasvatuksen perheohjaaja käyttää työn kirjaamisessa Aura-järjestelmää. Asiakkuuden aloittamisesta ja päättämisestä sovitaan yhdessä huoltajan kanssa. Arviointivaiheessa perheen tilanteesta keskustellaan yhdessä huoltajien kanssa ja arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Yhteisen keskustelun kautta voidaan sopia työskentelyn päättämisestä. Työskentelystä pyydetään palautetta sähköisen lomakkeen avulla ja palaute annetaan nimettömänä.

10 Pohdinta

10.1 Kehittämishankkeen arviointi

Kehittämishankkeemme tavoitteena oli varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamallin luominen Tuusulan kuntaan. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuva tarkentui tavoitteen mukaisesti työn edetessä ja työlle tuotettiin malli kunnan tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää matalan kynnyksen perhepalveluja varhaiskasvatuksessa.

Kehittämishankkeemme aihe valikoitui meidän omien ammatillisten kiinnostuksen kohteiden kautta. Toinen kehittämishankkeen toimijoista aloitti työskentelyn varhaiskasvatuksen perheohjaajan tehtävässä hankemuotoisesti syksyllä 2019. Tästä lähti tarve ja tahtotila aloittaa toimintamallin kehittäminen osaksi Tuusulan kunnan varhaiskasvatuspalveluita. Toimintamalli kehitettiin vastaamaan alueen varhaiskasvatuksen tarpeita, joita kartoitettiin useiden aineistonkeruumenetelmien kautta. Henkilöstökyselyiden lisäksi keräsimme tietoa jo pidempään varhaiskasvatuksessa toimivilta eri koulutustaustan ja työtehtävän omaavilta toimijoilta asiantuntijahaastatteluiden muodossa. Näiden haastatteluiden aineisto muodostui kehittämishankkeessamme arvokkaaksi tutkimustulokseksi. Uudenlaisen työtehtävän kehittämisessä koimme tarpeelliseksi saada aineistoa myös organisaatiosta, jossa samankaltainen toimenkuva on jo vakiintunut työmuoto. Näin lähdimme kartoittamaan kuntia, joissa varhaiskasvatuksen perheohjaus toimi osana varhaiskasvatuspalveluita. Kehittävä vertaiskäynti toteutettiin kuntaan, jossa varhaiskasvatuksen perheohjaus on ollut osana varhaiskasvatuspalveluja jo pidemmän aikaa. Vertaiskäynnin tulokset antoivat varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallille hyvin pohjan, jota kehitimme vastaamaan Tuusulan varhaiskasvatuksesta saatujen tulosten mukaisesti. Kehittämishankkeen ajan pidimme tutkimuspäiväkirjaa, joka osoittautui arvokkaaksi välineeksi. Kehittämishankkeemme kesti ajallisesti pitkään ja olikin hyödyllistä palata prosessin eri vaiheisiin tutkimuspäiväkirjan avulla.

Aineistonkeruumenetelmien valinta osoittautui toimivaksi. Menetelmiä oli useita, mutta koimme niiden tuovan kehittämishankkeellemme monipuolisuutta ja luotettavuutta. Asiantuntijahaastattelut ja kehittävä vertaiskäynti tuottivat valtaosan kehittämishankkeessa kerätyistä aineistosta, mutta henkilöstökyselyt ja tutkimuspäiväkirja olivat tärkeä ja merkittävä lisä aineistoon. Kehittämishankkeen eri vaiheiden järjestelmällinen dokumentointi on tärkeä osaamisenkriteeri kehittämistyössä (Ojasalo ym. 2014, 11, 47–48). Tutkimuspäiväkirjan avulla tämä toteutui hyvin ja koimme, että se oli aineistonkeruumenetelmänä prosessia läpileikkaava sekä dokumentointia ja arviointia vahvistava.

Kehittämishankkeessamme näkyy toimintatutkimukselle tyypillinen syklisyys. Kehittämisshanke pitää sisällään kolme eri toiminnan sykliä, jotka kaikki muodostuivat suunnittelu-, toiminta- ja reflektointivaiheista. Suunnitteluvaiheet sisälsivät nykytilanteen arviointia, muutoksen tarpeen tunnistamista ja suunnittelua. Toimintavaiheet koostuivat aineiston keruun ja kehittämisen ja reflektointivaiheet aineiston analysoinnin sekä omien havaintojemme reflektointia. Nämä lisäsivät tietoa ja ymmärrystä kehittämiskohteesta, mikä helpotti kolmannen syklin loppuvaiheessa aineistojen yhdistämistä ja toimintamallin tuottamista konkreettiseksi tuotokseksi.

Kehittämishankkeessa kerätyn aineison kautta saimme selkeän näkemyksen siitä mitä varhaiskasvatuksen työntekijät toivoivat ja odottivat varhaiskasvatuksen perheohjaukselta. Asiantuntijahaastatteluiden, kehittävän vertaiskäynnin, henkilöstökyselyiden ja tutkimuspäiväkirjan tulokset tukivat toisiaan. Tulosten perusteella voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen perheohjaus lisää varhaiskasvatuksessa toteutettavaa vanhemmuuden tukea matalan kynnyksen palveluna.

Kehittämishankkeen tulokset esiteltiin toukokuussa 2020 pidetyssä varhaiskasvatuksen esimiespäivässä. Kartoitimme tuolloin myös paikalla olevilta varhaiskasvatustyöyksiköiden esimiehiltä, varajohtajilta, varhaiskasvatuksen erityisopettajilta ja muulta varhaiskasvatuksen johdolta palautetta ja ajatuksia kehittämishankkeen tuloksista kolmena talon malli -menetelmällä padlet-alustalle. Kommentit vahvistivat kehittämishankkeen tuloksia siltä osin, että varhaiskasvatuksen perheohjaus nähtiin perheitä tukevana ja yhteistyötä edistävänä työmuotona.

“Hienoa, että perheohjaajan avulla perheet saavat tukea arkeen ja kotiin. Moniammatillinen yhteistyö perheohjaajan kanssa on juuri se mitä varhaiskasvatuksessa tarvitaan.” (Ep)

Esimiespäivässä tulleet kommentit valossa perheohjaajan työn kehittäminen nähtiin myönteisenä. Varhaiskasvatus perheohjauksessa huomio keskittyi hyvinvoivan lapsen lisäksi myös perheen hyvinvointiin.

“Pieni siivu saatu kaikki perheohjaajan työstä, antaa toivoa tulevaisuuteen ja ajatuksen, että perheet ovat nro 1.” (Ep)

“Olen niin tyytyväinen, että olemme saaneet kuntaamme perheohjaajan ja olen saanut olla mukana työnkuvan kehittämisessä. Tästä on hyvä jatkaa...” (Ep)

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamalli tuotettiin lopuksi visuaaliseen muotoon. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn edetessä työskentelystä muodostui prosessimalli, joka tuotettiin prosessikaavioksi. Varhaiskasvatuksen perheohjauksesta tuotettiin esite, jonka toivomme toimivan myös jatkossa työn näkyvyyttä ja markkinointia edistävänä välineen niin perheille kuin yhteistyötahoillekin.

Asiantuntijahaastatteluiden, kehittävän vertaiskäynnin, henkilöstökyselyiden ja tutkimuspäiväkirjan tulosten kautta syntyi varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamalli. Voimme todeta, että olemme saavuttaneet kehittämishankkeelle asetetun tavoitteen. Tuloksista nousseet keskeiset teemat loivat viitekehykset toimintamallille. Kehittämishankkeessamme pyrimme luomaan varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimintamallin vastaamaan Tuusulan varhaiskasvatuspalveluista tulevasta tiedosta käsin. Koemme, että tätä toimintamallia pystyy jatkokehittämään ja hyödyntämään valtakunnallisesti. Voimme todeta, että kehittämissankkeemme tarkoitus on saavutettu.

Pärnän tarkastelee tutkimuksessa Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet lapsiperhepalveluiden mahdollisuuksia tarjota varhaista tukea moniammatillisena yhteistyönä. Aineisto kerättiin eri ammatteja edustavilta sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteen ammattilaisilta. (Pärnä 2012,13.) Pärnän mukaan vanhemmilla on tarve vanhemmuuden ja kasvatustaitojen tukemiseen sekä vertaistukeen. Erityisen tärkeää on myös lasten tarpeiden huomioiminen. Pärnän tutkimuksen tarkoituksena oli hakea keinoja, joilla pystyy auttamaan lapsia ja heidän vanhempiaan vahvistamaan keskinäisiä suhteitaan ja iloitsemaan arjesta. Kehittämishankkeen aikana saadussa aineistossa todettiin, ettei yhden työntekijän tarvitse pelastaa koko maailmaa vaan riittää, jos saa autettua ja tuotettua hyvää mieltä edes yhdelle perheelle. (Pärnä, 179-180.) Lapsen tarpeiden huomioiminen, vanhemmuuden tukeminen ja perheen arjen helpottaminen ovat keskiössä myös varhaiskasvatuksen perheohjaajan työssä.

Varhaiskasvatuksen perheohjaus toteutetaan lapsen ja perheen tarpeiden mukaisesti moniammatillisessa yhteistyössä. Moniammatillinen yhteistyö nähdään Pärnän (2012, 219) mukaan mahdollisuutena, jonka avulla voidaan vastata paremmin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden tarpeisiin ja samalla palvelurakenteen tehokkuushaasteisiin. Moniammatillinen yhteistyö tukee parhaimmillaan asiakkaan omia voimavaroja ja hänen omaa asiantuntijuuttaan.

Moniammatillinen yhteistyö pohjautuu ammatilliseen ja luottamukselliseen suhteeseen ammattilaisten ja asiakkaiden välille. Kuorilehdon (2014, 37-38) mukaan luottamuksellisen suhteen edellytyksenä ovat ammattilaisen valmiudet yhteistyöhön sekä asiakasperheen asenne ottaa apua vastaan. Luottamuksen syntymisen edellytyksenä on aito dialogi ja kommunikaatiotaidot, jotka vaikuttavat perheen sitoutumiseen ja ohjauksen vastaanottamiseen ammattilaisilta. Luottamuksellisessa suhteessa pystytään nostamaan keskusteluun vaikeita asioita. Tärkeää on myös pohtia kuinka ammattilaiset puhuvat asioista vanhemmille, ja millaiset kommunikaatiotaidot ammattilaisilla on.

Eriksson ja Arnkil ovat luoneet huolen puheeksi ottamisen menetelmän, joka sopii tilanteisiin, joissa lapseen tai nuoreen liittyvä huoli halutaan ottaa esille huoltajan kanssa. Tällä menetelmällä halutaan saada mahdollisesti hankalalta tuntuva asia kunnioitettavalla tavalla puheeksi asianomaisten kanssa. Huolen puheeksi ottamisen menetelmällä pyritään helpottamaan työntekijän työtä asian esille ottamisessa ja tuen antamisessa asianomaisille. Lisäksi menetelmä tarjoaa mahdollisuuksia rakentaa työntekijän ja huoltajan suhdetta avoimuuteen perustuvaksi, kun arvailujen sijaan asiat otetaan puheeksi. Pää tavoitteena on saada aikaan yhteisymmärrys ja tavoite lasta koskevien huoltien poistamiseksi. (Huolen puheeksi ottaminen 2015.)

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työ vahvistaa varhaiskasvatuksessa tehtävää vanhemmuuden tukemista, verkostoyhteistyötä sekä tietoisuutta alueen lapsi- ja perhepalveluista. Keskeisenä tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin lisääminen yhteisen kasvatusyhteistyön kautta perheen, varhaiskasvatuksen ja muiden toimijoiden kanssa. Työtä tehdään perheessä jo olemassa olevien verkostojen kanssa ja tarvittaessa luodaan perheen tarpeita tukevia verkostoja. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työ edistää integratiivisten toimintamallien kehittämistä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn keinoin on mahdollista kehittää etenkin horisontaalista integraatiota. Tällä tarkoitetaan sosi-aali-, terveys- ja sivistystoimeen kuuluvien matalan kynnyksen palveluiden saumatonta yhteistyötä ja yhdessä tekemistä palvelukokonaisuutena. (Hovi-Pulsa 2019.)

Varhaiskasvatuksen perheohjauksen kehittäminen on aiheena ajankohtainen, sillä perheiden varhaisen tuen palvelut ja ennaltaehkäisevän työn vahvistaminen ovat olleet esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Lapsiperheiden palveluiden kehittäminen on merkityksellistä, sillä lapsuudessa koettu perheen arki muodostaa perustan aikuisuuden mahdollisuuksille. Tällainen perhepolitiikka nähdään hyvinvointi-investointina, jonka merkitys näkyy inhimillisellä ja kansallisella tasolla. Suomessa lapsiperheiden asemaa tuetaan kattavalla tukija palvelujärjestelmällä, jossa haasteita muodostavat palveluiden tuottamiseen ja saa-

tuuteen liittyvät seikat sekä alueelliset erot väestörakenteessa. Suomessa lapsiperheet voivat hyvin, kun perheiden hyvinvointia verrataan EU-maiden keskiarvoon. (Heinänen 2021, 40–42, 105.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteena on ollut siirtää palveluiden painopistettä ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Päämääränä on ollut kehittää palveluita vastaamaan entistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeita. Lisäksi on pyritty lisäämään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja heidän omien voimaverojensa vahvistamista sekä eriarvoisuuden vähentämistä. (LAPE-kärkihankkeen arviointi loppuraportti 2019.) Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman keskeiset tavoitteet, kuten matalankynnyksen palveluiden kehittäminen ja saatavuus lähellä perheitä, toteutuvat varhaiskasvatuksen perheohjaajan työssä.

10.2 Kehittämishankkeet eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden varmistamiseksi on olemassa useita normeja, joihin tutkijan on sitouduttava tutkivassa kehittämistyössä. Eettisyyttä arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota erityisesti hyvään tieteelliseen- ja toimintakäytäntöön, jolloin tulee noudattaa hyvän tieteellisen toiminnan periaatteita. Tämän lisäksi työelämälähtöisessä tutkimuksessa on monia ammattieettisiä periaatteita, jotka ovat ammattikuntien laatimia. Eettisiä periaatteita tuleekin pohtia jo ennen aiheen valintaa, tutkimusta ja kehittämistoimintaa. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 43–44.)

Eettisyyttä tutkimustyössä kuvaa tutkijan sitoutuminen hyvän tieteen käytäntöihin, jolloin tutkija noudattaa rehellistä ja huolellista toimintatapaa läpi tutkimuksen sekä soveltaa tutkimusmenetelmiä eettisesti kestävästi ja raportoi tuloksista avoimesti. Lisäksi on tärkeää huomioida muiden tutkijoiden aiemmat tutkimukset sekä huolehtia lähteiden oikeellisuudesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.)

Tutkimuksessa mukana olevien henkilöiden huomioimisen ja kohtelun tulee aina noudattaa eettisesti hyväksyttäviä tapoja ja harkintaa. Osallistuminen on vapaaehtoista ja henkilöitä on kohdeltava asiallisesti. Ennen tutkimuksen alkua tulee selvittää, millaisesta tutkimuksesta on kyse ja painottaa kaiken tutkimukseen kerätyn tiedon luottamuksellisuutta. On myös tärkeää tuoda esiin henkilöiden mahdollisuus keskeyttää niin halutessaan osallistumisensa tutkimukseen missä tutkimusvaiheessa tahansa. Osallistujien anonymiteetti ja sen säilyttäminen on myös tutkimuksessa äärimmäisen tärkeää. (Paavilainen 2014, 29–31.)

Kerroimme jokaiselle haastateltavalle ennen haastattelua mitä tarkoitusta varten haastattelu tehdään ja mihin haastattelijan antamia vastauksia käytetään. Paavilaisen (2014, 38)

mukaan itse haastattelijan tulee olla ystävällinen, asiallinen ja täysin neutraali kaikille haastateltaville ja hänen on kohdeltava kaikkia samalla tavalla. Aluksi haastattelijan tulee esittäytyä ja kertoa mistä tutkimuksessa on kyse. Haastattelija ei saa pyrkiä ohjailemaan vastauksia mihinkään suuntaan, hän ei saa reagoida paheksuvasti ja hyväksyvästi vastauksiin sanoin, äännähdyksin eikä ilmein. Haastattelun tulee edetä rauhallisesti ja haastateltavalle tulee antaa riittävästi aikaa miettiä vastauksiaan. Jotta tutkimusaineisto säilyy myöhempää käsittelyä varten, se usein miten nauhoitetaan. Tähän pyydetään suostumus kaikilta haastateltavilta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei voida erottaa aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia. Laadullinen tutkimus antaa mahdollisuuden kulkea edestakaisin aineiston analyysin, tehtyjen tulkintojen ja tutkimustekstin välillä. Tutkija pohtii jatkuvasti tekemiään ratkaisuja ja samalla ottamaan kantaa analyysin kattavuuteen sekä työn luotettavuuteen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden pääasiallinen kriteeri onkin tutkija itse ja arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 2008, 208–211.)

Tutkimuksessa pyritään aina välttämään virheitä ja niiden syntymistä. Tästäkin huolimatta tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tämän vuoksi kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan luotettavuutta ja siinä voidaan käyttää monia eri mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen luotettavuutta mitataan yleisimmin kahden käsitteen avulla eli reliabiliteetilla ja validiteetilla. Reliabiliteetilla (luotettavuus) tarkoitetaan tulosten tarkkuutta, eli sitä kuinka pysyviä ja johdonmukaisia tulokset eri kerroilla ovat. Toisin sanoen mittaus uudelleen tehtynä, tuottaa samanlaisen tuloksen kuin samalla mittarilla aiemmin tehty. Toinen käsite eli validius (pätevyys) kertoo tutkimusmenetelmän kyvystä mitata juuri sitä mitä on ollut tarkoituskin mitata. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta on haastavaa mitata näillä yllä esitetyillä menetelmillä, sillä tutkimus koskee usein vain tiettyä tapausta ja on sinällään ainutkertainen. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–233.) Kehittämistoiminnassa luotettavuutta voidaan määritellä tulosten käyttökelpoisuudella. Kehittämistoiminnan yhteydessä syntyvän tiedon todenmukaisuuden lisäksi tiedon tulee olla hyödyllistä. Tulosten siirrettävyys voidaan nähdä kehittämistoiminnan ratkaisevana tekijänä. (Toikko & Rantanen 2009, 123–126.)

Toikko ym. (2009, 124) mukaan kehittämistoiminnan luotettavuuteen tulisi sisältää pohdinta toimijoiden sitoutumisesta, sillä kehittämistoiminta on luonteeltaan sosiaalinen prosessi, jossa kehittäjät osallistuvat toimintaan ja toimijat kehittämiseen. Kananen (2014, 133–135) mukaan luotettavuuden arviointia ei tule tarkastella pelkästään teknisenä suorituksena tai useiden kriteereiden summana. Laadukas laadullinen tutkimus sisältää tarkkaa dokumen-

taatiota sekä aineistotriangulaation käyttöä, jolloin Ilmiötä on tarkasteltu useiden luotettavien tietolähteiden avulla. Lisäksi luotettavuutta lisää usean tiedonkeruumenetelmän käyttö. Kananen suosittelee vähintään kolmen eri tiedonkeruumenetelmän käyttöä.

Olemme noudattaneet kehittämishankkeessamme hyvän ja luotettavan tutkimuksen teon periaatteita. Kehittämishankkeen tekoon liittyy useiden valintojen tekeminen ja olemme pyrkineet tuomaan esiin valinnat, joita olemme tehneet. Olemme kuvanneet kehittämishankkeen etenemistä säilyttäen kehittämishankkeen läpinäkyvyyden, mikä lisää osaltaan kehittämishankkeen tekemiseen liittyvää luottamusta. Asiantuntijahaastattelut edustavat melko pientä osaa varhaiskasvatuksen ammattilaisia ja kehittämishanke kuvaakin vain pienen joukon varhaiskasvatuksen ammattilaisten ajatuksista, odotuksista ja näkemyksistä liittyen varhaiskasvatuksen perheohjaajan työhön. Olemme kuvanneet kehittämishankkeen aineistonanalyysin selkeästi ja avoimesti sekä pyrkineet havainnollistamaan analyysin etenemistä kuvion avulla. Lisäksi olemme havainnollistaneet analyysin tekoa liittämällä työhön näytteitä aineistojen käsittelystä. Olemme kiinnittäneet huomiota lähdemerkintöihin, jotta työssä tulee selkeästi esiin, kenen tuottamasta tiedosta on kyse. Kehittämishankkeemme aineisto on kerätty usean menetelmän avulla. Tämä tukee mielestämme tulosten luotettavuutta.

10.3 Hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen

Tuusulan kehitettävä varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli on kehitetty alueen varhaiskasvatuksen henkilökunnalta kerätyn tutkimusaineiston sekä kehittävän vertaiskäynnin pohjalta alueen tarpeita vastaavaksi palveluksi. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on työmuotona ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen palvelua, jonka toimija on lähellä perheitä helposti saatavilla. Vaikkakin kehittämishankkeen aineisto on koottu vain pieneltä osaa varhaiskasvatuksen ammattilaisia, koemme että työmuoto on helposti hyödynnettävissä myös muissa kunnissa osana varhaiskasvatuspalveluja.

Perhekeskustoimintaa on kehitetty koko maassa laajoina, monialaisina ja hallinnonalojen rajat ylittävinä palvelukokonaisuuksina osana palvelujärjestelmää. Perhekeskuksen toiminta perustuu lapsen oikeuksien ja edun ymmärtämiselle ja toteutumiselle. Toiminnassa huomioidaan lapsi- nuori- ja perhelähtöinen näkökulma niin johtamisessa kuin ammatillisessa toiminnassa. Monialaisen perhekeskuksen palvelukokonaisuus koostuu lapsille, nuorille ja perheille suunnatuista hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävästä varhaisen tuen ja kuntoutuksen palveluista. Perhekeskuksen toimintaan kuuluvat kohtauspaikat, joita järjestetään perheille maksuttomana lähipalveluna. Kohtauspaikkaan voidaan tuoda monenlaista osaamista ja palveluita, jotka mahdollistavat perheiden varhaisen tuen, neuvonnan ja ohjauksen saannin. (Hastrup, Pelkonen & Varonen 2021, 8-16.) Tule-

vaisuudessa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työ voikin nivoutua osaksi kohtaamispaikkojen toimintaa. Tämä lisäisi varhaiskasvatuksen perheohjauksen tunnettavuutta ja mahdollisesti madaltaisi perheiden yhteydenottokynnystä.

Matalan kynnyksen palveluna tavoitettavuutta voi mielestämme jatkokehittää hyödyntämällä sosiaalisen median kanavia. Vanhemmat ovat tavoitettavissa esimerkiksi Facebookin kautta, jota voi hyödyntää työn ja erilaisten tapahtumien markkinoimisessa. Sosiaalista mediaa voi hyödyntää myös perheiden tarpeiden ja toiveiden kartoittamisessa. Nouseeko perheiltä tarpeita tai toiveita erilaisten teemailtojen tai vertaisryhmien järjestämiselle?

Tuusulassa varhaiskasvatuksen perheohjaaja jatkoi työskentelyä hankevuoden jälkeen vakituisena osana Etelä-Tuusulan varhaiskasvatuspalveluja. Alue sisältää kahdeksan varhaiskasvatusyksikköä, alueen perhepäivähoidon, avoimen varhaiskasvatuksen ja kerhotoiminnan. Laajan alueen myötä läsnäolo varhaiskasvatusyksiköiden lapsiryhmissä voi vähentyä asiakasmäärien kasvaessa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tulee olla helposti työntekijöiden ja perheiden tavoitettavissa. Jatkokehittämisen kohteena ehdotamme varhaiskasvatuksen perheohjaajien lisäämistä varhaiskasvatuspalveluihin tarpeen mukaisesti.

Jatkotutkimuksen kohteena ehdotamme kyselytutkimusta varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn tunnettavuudesta varhaiskasvatuksen työntekijöiden keskuudessa. Työn tunnettavuus työntekijöiden keskuudessa on avainasemassa, jotta vanhempaa tai perhettä voidaan ohjata palvelun piiriin. Jatkotutkimuksena olisi kiintoisaa kartoittaa varhaiskasvatuksen perheohjauksen vaikutuksia asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kokemusten perusteella. Millainen vaikutus varhaiskasvatuksen perheohjauksella on ollut alueen lapsiperheiden varhaiseen tukemiseen ennaltaehkäisevänä palvelumuotona?

Lähteet

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Alastalo, M., Åkerman, M. & Vaittinen, T. 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Aula, M-K. 2019. LAPE 2019 askelmerkit Lapsi keskiöön – tuki arkeen. [viitattu 19.10.2019] Saatavissa: https://stm.fi/documents/1271139/1953486/LAPE+2019+toimintasuunnitelma+mka+14012019_.pdf/8fcbffa2-1ee8-8c07-925c-7ab2380c8c20/LAPE+2019+toimintasuunnitelma+mka+14012019_.pdf

Böök, M-L. & Mykkänen, J. 2017. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Davies, H. 2006. Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia. Suomen sairaanhoitajaliitto ry.

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2017. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. Tampere: Juvanes Print-Tampereen Yliopistopaino Oy.

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. Tampere: Juvanes Print-Tampereen Yliopistopaino Oy.

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Keuruu: PS-kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Grönfors, M. 2015. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa: Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hakulinen, T. 2019. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen äitiys- ja lastenneuvolapalveluissa. Teoksessa: Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen - Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Punamusta.

Hallitusohjelma 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. [viitattu 31.1.2021] Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Halme, N., Vuorisalmi, M. & Perälä, M-L. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa Työntekijöiden näkökulma. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. [viitattu 29.1.2021] Saatavissa: www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114954/URN_ISBN_978-952-302-110-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hastrup, A., Pelkonen, M. & Varonen, P. 2021. Perhekeskusten kehittäminen ja vakiinnuttaminen tulevilla hyvinvointialueilla: ohjeita toimintasuunnitelman laadintaan. THL Työpaperi 9/2021. [viitattu 9.5.2021] Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/141560/URN_ISBN_978-952-343-635-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Heikkinen, H. 2018. Toimintatutkimus: kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heinänen, H. 2021. Perhepolitiikan tulokset puntarissa. Arviointitutkimus lapsiperheiden hyvinvoinnista Suomessa ja Euroopassa. Tampere: Akateeminen väitöskirja. Johtamisen ja talouden tiedekunta. [viitattu 28.4.2021] Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/124600/978-952-03-1854-3.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle – työvälineenä kehittämisvalikko. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 62. Helsinki: Stakes.

Hellsten, K., Holma, T. & Outinen, M. 2004. Kehittävä vertaiskäynti – työväline laadunhallintaan. [viitattu 18.11.2019] Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77962/Aiheita31-2004.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Turenki: Hansaprint Oy.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Hovi-Pulsa, R. 2019. Rajapinnoista yhdyspinnoiksi. Horisontaalinen- ja vertikaalinen integraatio. Luento Integraatiivisten toimintamallien kehittäminen. Lahden ammattikorkeakoulu.

Hovi-Pulsa, R. 2011. Arkilähtöinen perhetyö. Strukturoitua avoimuutta. Lisensiaatintyö. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Yhteiskuntatieteiden laitos.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: WS Bookwell Oy.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen – ennalta ehkäisevää ja korjaavaa toimintaa yhteiskunnan eri tasoilla. Teoksessa: Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Huolen puheeksi ottaminen. 2015. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. [viitattu 2.5.2019] Saatavissa: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen

Huovinen, T. & Rovio, E. 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa: Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. Helsinki.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Juvenes Print.

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatustilannekatsaus toukokuu 2016. Raportit ja selvitykset 2016:6. Opetushallitus. Grano Oy. [viitattu 6.3.2021] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Karila, K. & Nummenmaa, R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Juva: WS Bookwell Oy.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere. [viitattu 13.2.2021] Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80013/7ca705d5-e5be-415f-b70b-4b862c8e707f.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kekkonen, M. & Kaskela, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakes raportteja 281. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.

Kontula, O. 2018. 2020-luvun perhepolitiikkaa. Perhebarometri 2018. Helsinki: Väestöliitto ry.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa: Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi.

Kuorilehto, R. 2014. Moniasiantuntijuus sosiaali- ja terveydenhuollon perhetyössä: monita-
hoarviointi Q-metodologialla. Oulun yliopiston julkaisuja. Oulu: Akateeminen väitöskirja.
Lääketieteellinen tiedekunta. [viitattu 17.4.2021] Saatavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526203966.pdf>

Lammi-Taskula, J. & Toppinen-Tanner, S. 2019. Työelämä ja vanhemmuuden haasteet
Teoksessa: Hakulinen T., Laajasalo T. & Mäkelä J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen
tuen vahvistaminen - Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Punamusta.

Lapsistrategia 2021. [viitattu 3.3.2021] Saatavissa: <https://www.lapsenoikeudet.fi/wp-content/uploads/2021/04/lapsistrategia-FIN.pdf>

LAPE-kärkihankkeen arviointi loppuraportti 2019. [viitattu 1.3.2021] Saatavissa:
https://stm.fi/documents/1271139/13111556/Loppuraportti+LAPE_arviointi+8.3.2019_final.pdf/3efbd6b7-c22f-ef66-b412-4b3b521d9512/Loppura-portti+LAPE_arviointi+8.3.2019_final.pdf

Lastensuojelu laki 417/2007. Finlex. [viitattu 6.2.2021] Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lindqvist, U. 2008. Varhaisia tekoja, vertaistuen tiloja. Varhaisen tuen työn kehittävä arviointi Helsingin kaupungin sosiaaliviraston perhekeskuksissa. Helsingin yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Yhteisösosiaalityön erikoisala. Sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen kuuluva lisensiaatintutkimus.

Lindqvist, U. 2008. Varhainen tuki- kohti hyviä käytäntöjä opas. [viitattu 28.10.2019] Saatavissa: <https://docplayer.fi/415424-Varhainen-tuki-varhainen-tuki-o-p-a-s-kohti-hyvia-kaytantoja-kohti-hyvia-kaytantoja-opas.html>

Muukkonen, T. 2015. Luottamus lastensuojelussa - Monitoimijaisen yhteistyön rakentaminen. Lisensiaatintutkimus Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta Sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen kuuluva lisensiaatintutkimus. [viitattu 1.2.2021] Saatavissa: <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=dd5184a5-d730-4298-a786-6b926d18c7b7>

Mäkelä, J. 2019. Yhteisöllinen kasvatus – kukaan ei selviä vanhemmuudesta yksin. Teoksessa: Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen - Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Punamusta.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Paavilainen, P. 2014. Psykologian tutkimustyöopas. Helsinki: Otavan kirjapaino oy.

Padlet käyttöohjeet. 2018. [viitattu 5.3.2021] Saatavissa: <https://oppiva.omnia.fi/wp-content/uploads/2020/03/Padlet-opetuksessa.pdf>

Perälä, M-L. 2008. Benchmarking-toimintaan hoitotyössä. Teoksessa: Hopia, H. & Koponen, L. Vetovoimainen terveydenhuolto. Hoitotyön vuosikirja 2008. Helsinki: Sairaanhoidtajaliitto.

Pärnä, K. 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina: Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C:341. Turku: Akateeminen väitöskirja. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. [viitattu 15.4.2021] Saatavissa: <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parna.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rantanen, H. & Paavilainen, E. 2018. Vanhemman voinnin arviointi ja perheen varhainen tukeminen lasten kaltoinkohtelun ehkäisytyössä. [viitattu 3.3.2021] Saatavissa: https://www.tuni.fi/sites/default/files/media/file/vanhemmanvoinninarviointi_fi_final2019.pdf

Rautio, S. 2016. Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Repo, K. 2015. Varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksiottamisen kehittäminen päivähoidon varhaiskasvatuksessa. Lahden ammattikorkeakoulu. [viitattu 14.10.2019] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96011/Repo_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Roine, E., Lehikoinen, L. & Nieminen, S. 2019. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen Uudellamaalla. Teoksessa: Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen - Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Punamusta.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, P. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Sandberg, E. 2021. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Satka, M. 2011. Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Signs of safety. [viitattu 5.3.2021] Saatavissa: <https://www.signsofsafety.net/trainers/andrew-turnell/>

Sihvonen, E. 2020. From family policy to parenting support. Parenting-related anxiety in finnish family support projects. [viitattu 1.3.2021] Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/311925/FROMFAMI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sihvonen, E. 2016. Huoli kadonneesta vanhemmuudesta 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa: lasten kasvatusta ja vastuullinen vanhemmuus. Kasvatus & Aika 10 (5) 2016, 72–86. [viitattu 14.2.2021] Saatavissa: <https://journal.fi/kasvatusjakaika/article/view/68587/29890>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. 2014. [viitattu 6.12.2020] Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö raportteja ja muistioita 2017:36. Yksi lapsi, yhteinen suunnitelma. Lape-hankkeeseen liittyvän moniammatillista tiedonhallintaa kehittävän työryhmän raportti. [viitattu 7.10.2019] Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80765/Yksi%20lapsi%20yhteinen%20suunnitelma%20ty%C3%B6ryhm%C3%A4raportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Lapsi- ja perhepalvelujen kehittäminen jatkuu. [viitattu 21.4.2021] Saatavissa: <https://stm.fi/-/lapsi-ja-perhepalvelujen-kehittaminen-jatkuu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). [viitattu 1.2.2021] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Juvenes Print.

Toimintakertomus 2019. Tuusulan kunta, kasvatus- ja sivistyslautakunta toimintakertomus 2019. [viitattu 1.11.2020] Saatavissa: <https://tuusula.cloudnc.fi/download/name/%7B9782fc2a-7430-4edb-afd6-138cac2502e3%7D/49296>

Tulensalo, H., Kumpulainen, K. & Kekkonen, M. 2017. Monitoimijainen arviointi. Teoksessa THL julkaisu 26/2017. Erityis- ja vaativan tason palvelujen työpajaprosessin raportit Osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. [viitattu 27.2.2021] Saatavissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134652/TY%C3%962017_26_Ty%C3%B6pajaprosessit_1.6.17_web.pdf?sequence=3

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.

Tuusulan varhaiskasvatus. [viitattu 1.3.2021] Saatavissa: https://www.tuusula.fi/index.tpl?sivu_id=992

Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2019. [viitattu 12.3.2020] Saatavissa: https://www.tuusula.fi/tuusula/attachments/text_editor/34449.pdf?checksum=afef077068674d6841357269d956e215&name=Tuusulan_Varhaiskasvatussuunnitelma_2019

Uudenmaan Lape. Ketterät kokeilut tuloskortti. [viitattu 25.10.2019] Saatavissa: https://www.lapeusimaa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2018/11/TUUSULA_Tiivistetty-yhteistyö-varhaiskasvatuksen-ja-perheiden-sosiaalipalvelujen-valilla-perheterapeutista-työs-kentelyotetta-hyodyntaen.pdf

Valtioneuvoston julkaisuja 8/2021. Kansallinen lapsistrategia. Komiteamietintö. Kansallinen lapsistrategian parlamentaarinen komitea. 2021. [viitattu 1.3.2021] Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162864/VN_2021_8.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Valtioneuvoston julkaisuja 4/2019. Lapsen aika Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. [viitattu 14.2.2021] Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161441/VN_2019_4_Lapsen_aika.pdf

Varhainen tuki lapsille ja perheille. Varhainen tuki perheille-hankkeen tulokset. 2012. Pohjan lapset. Pohjanmaan hyvinvointikeskus. [viitattu 1.3.2021] Saatavissa: http://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2018/02/5FI_LR.pdf

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo). Tuusulan varhaiskasvatuksen www-sivut. [viitattu 2.3.2020] Saatavissa: https://www.tuusula.fi/sivu.tpl?sivu_id=7442

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja. Tuusulan varhaiskasvatuksen www-sivut. [viitattu 1.2.2021] Saatavissa: https://www.tuusula.fi/sivu.tpl?sivu_id=9653

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. 2018. [viitattu 7.3.2021] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp447338560>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. [viitattu 6.3.2021] Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Vuorenmaa, M. 2019. Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. THL Tilastoraportti 10/2019. [viitattu 6.1.2021] Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138082/Pienten%20lasten%20ja%20heid%c3%a4n%20perheidens%c3%a4%20hyvinvointi%202018final.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

YAMK-opinnäytetyöprosessin käsikirja sosiaali- ja terveystalalla. 2019. Lahden ammattikorkeakoulu.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. [viitattu 6.2.2021] Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITTEET

Liite 1. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen esite

Vanhaikasarvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää ja kynnyksetöntä palvelua kaikille kunnallisen vanhaikasarvatuksen piirissä oleville perheille.

Vanhaikasarvatuksen perheohjaus ei ole sosiaalihuoltolain mukaista palvelua, vaan osa vanhaikasarvatuspalveluita. Perheohjaus on maksuton, eikä siihen tarvitse lähettää

Vanhaikasarvatuksen perheohjaajaa voi tavata sovittuani vanhaikasarvatusyksikössä tai perheen kodissa. Perheohjaaja on sovittaessa mukana lapsen kasvatuskeskusteluissa päiväkodilla.

Perhe-elämä ja vanhemmuus voi tuoda eteen haasteita, joihin saa tukea perheohjauksesta. Ota yhteyttä etenkin jos pohdit:

- Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita
- Lapsen haastavaan käyttäytymiseen liittyviä asioita
- Parisuhteistat, ero ja uusperhehaasteet
- Arki tuntuu haastavalta
- Koet olevasi uupunut
- Perheessä on äkillinen kriisi tai muutos
- Yhteistyö päiväkodin kanssa mielejuttää

Perheohjaajan kanssa keskustellen ja yhdessä toimien voi löytää uusia toimintamalleja perheen arkeen. Perheohjaajan kanssa voi keskustella luottamuksellisesti, sillä perheohjaaja on välitölvetölväinen.

Perheohjaajalta saa tarvittaessa myös ohjausta oikeiden tukitoimien parissa.

Vanhaikasarvatuksen perheohjaaja ohjaa perheiden vertaisryhmiä, joista ilmoitetaan päiväkodeissa ja muissa yhteistyötahoissa erikseen.

Ota yhteyttä vanhaikasarvatuksen perheohjaajaan soittamalla, viestillä, **Daisy**n kautta tai sähköpostitse.

Liite 2. Asiantuntijahaastattelun kysymysrunko

HAASTATTELU VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAAJAN TYÖMALLIN KEHITTÄMISESTÄ

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja on aloittanut Tuusulassa elokuussa 2019. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työmallin kehittämistä tehdään Yamk-sosionomi opinnäytetyö. Aineistoa kerätään muun muassa haastattelun keinoin.

Haastattelulla kerätään tietoa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn kuvasta, työn tarpeellisuudesta ja työn keskeisimmistä alueista. Haastattelusta saatu tieto on ensiarvoisen tärkeää varhaiskasvatuksen perheohjauspalvelun kehittämisen kannalta. Haastattelu toteutetaan osana Lahden ammattikorkeakoulun YAMK-opinnäytetyötä, jonka aiheena on varhaiskasvatuksen perheohjaajan työmallin kehittäminen Tuusulan kunnassa.

Tässä haastattelun kysymysrunko, johon voit tutustua etukäteen.

1. Oletko tehnyt yhteistyötä varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa? Millaista yhteistyötä olet tehnyt varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa?
2. Millainen yhteistyö päiväkodin ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa hyödyntää mielestäsi parhaiten perhettä?
3. Millainen yhteistyö päiväkodin ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa hyödyntää mielestäsi parhaiten varhaiskasvatuksen työtä?
4. Mitkä ovat mielestäsi varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn keskeiset alueet?
5. Mikä mielestäsi madaltaa vanhemman yhteydenottoa varhaiskasvatuksen perheohjaajaan?
6. Mikä mielestäsi madaltaa varhaiskasvatuksen työntekijän yhteydenottoa varhaiskasvatuksen perheohjaajaan?
7. Millaista hyötyä arvioit varhaiskasvatuksen perheohjaajan työstä olevan varhaiskasvatuksen piirissä olevalle perheelle?
8. Miten arvioit yhteistyön varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa hyödyttävän sinua omassa ammatissasi?
9. Millaista tarvetta arvioit olevan varhaiskasvatuksen perheohjaajan työlle Tuusulassa?
10. Millaisia haasteita on noussut esiin, ja miten kehittäisit varhaiskasvatuksen perheohjauspalvelua Tuusulassa?

Haastattelu nauhoitetaan. Opinnäytetyöntekijät litteroivat äänitteet ja käsittelevät saadun aineiston luottamuksellisesti ja nimettömästi. Opinnäytetyön valmistuttua äänitteet ja siitä tuotettu aineisto hävitetään.

Kiitos osallistumisesta!

Liite 3. Kehittävän vertaiskäynnin kysymysrunko

HAASTATTELU VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAAJAN TYÖMALLIN KEHITTÄMISESTÄ

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja on aloittanut Tuusulassa elokuussa 2019. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työmallin kehittämiseksi tehdään YAMK-sosionomi opinnäytetyö. Aineistoa kerätään muun muassa haastattelun keinoin.

Haastattelulla kerätään tietoa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn kuvasta, työn tarpeellisuudesta ja työn keskeisimmistä alueista. Haastattelusta saatu tieto on ensiarvoisen tärkeää varhaiskasvatuksen perheohjauspalvelun kehittämisen kannalta. Haastattelu toteutetaan osana Lahden ammattikorkeakoulun YAMK-opinnäytetyötä, jonka aiheena on varhaiskasvatuksen perheohjaajan työmallin kehittäminen Tuusulan kunnassa.

Tässä haastattelun kysymysrunko, johon voit tutustua etukäteen.

Yhteistyö:

1. Millainen yhteistyö päiväkodin ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa hyödyntää mielestäsi parhaiten perhettä?
2. Millainen yhteistyö päiväkodin ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa hyödyntää mielestäsi parhaiten varhaiskasvatuksen työtä?
3. Miten varhaiskasvatuksen perheohjaajan ja päiväkodin välistä yhteistyötä tulisi kehittää?

Käytännöt:

4. Mitkä ovat mielestäsi varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn keskeiset alueet?
5. Millaisilla työmenetelmillä ja työtavoilla varhaiskasvatuksen perheohjaaja vastaa parhaiten perheiden tarpeisiin?
6. Mikä mielestäsi madaltaa vanhemman yhteydenottoa varhaiskasvatuksen perheohjaajaan?
7. Mikä mielestäsi madaltaa varhaiskasvatuksen työntekijän yhteydenottoa varhaiskasvatuksen perheohjaajaan?

Arviointi:

8. Millaista hyötyä arvioit varhaiskasvatuksen perheohjaajan työstä olevan varhaiskasvatuksen piirissä olevalle perheelle?
9. Millaista tarvetta arvioit olevan varhaiskasvatuksen perheohjaajan työlle?

Haasteet ja kehittäminen:

10. Millaisia haasteita on noussut esiin perheohjaajan työssä?
11. Miten kehittäisit varhaiskasvatuksen perheohjauspalvelua?

Haastattelu nauhoitetaan. Opinnäytetyöntekijät litteroivat äänitteet ja käsittelevät saadun aineiston luottamuksellisesti ja nimettömästi. Opinnäytetyön valmistuttua äänitteet ja siitä tuotettu aineisto hävitetään.

Kiitos osallistumisesta!

Liite 4. Padlet henkilöstökyselyn tulokset

KOLMEN TALON MALLI		
HYVIEN ASIOIDEN TALO	TOIVEIDEN TALO	HUOLIEN TALO
<ul style="list-style-type: none"> • Uusi työnkuva tarpeellinen. • perheohjaaja on kaivattu linkki perheiden ja kasvattajien välissä. • Perheohjaaja on "lisäksi" jolla pystytään tukemaan perhettä kokonaisvaltaisesti. • Työmäärän jakaminen • Lisää osaamista varhaiskasvatukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvä kun samassa talossa niin helppo ohjata ja vanhempien helpompi mennä konsultaatio apu • Vasukeskusteluihin osallistuminen Tuki ryhmälle /perheelle/lapselle • Perheohjaaja voi jatkaa siltä mihin me ei pystytä tai ehditä... • Matala kynnyks ottaa yhteyttä ongelmassa • Vanhemmuuden vahvistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonsiirto; Miten saada tietosuoja- ja yhteistyökäytäntöt niin, että perhe ja työntekijät saavat suurimman hyödyn ja avun. • Matalan kynnyksen palveluna pitäisi jatkua. • Riittäkö työaika kaikille apus tarvitseville? • Tosi paljon tarvitsijoita • Tavoititako palvelu kaikkia tarvitsijoita? (onko perheillä voimia hakeutua palvelun piiriin?) • Mahdollisimman matala kynnyks perheille kohtaamiseen; MITEN? • Syksyllä vanhempainiltaa esittäytymään. Madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä.
		<ul style="list-style-type: none"> • Lisää perheohjaajia varhaiskasvatukseen • Toivoisin, että perheillä kynnys ottaa yhteyttä madaltuu entisestään. • Toivottavasti matala kynnys säilyy eli perheohjaajan toimisto pyyisi jatkossakin päiväkodilla. • Jalkautuminen